Philippi Beroaldi Opera.

Orationes Multifarię a Philippo Beroaldo
Editę recognitęq; cum Appendicula
Aliarum quoq; oratiũculaꝝ.

PHILIPPI BEROALDI BONONIENSIS ORATIONES:

Philippus Beroaldus Martino Boemo discipulo ſuo.

C Ollegi nuper oratiunculas nõnullas uariis a
me tẽporibus & argumentis cõcinatas. eaſq;
te ĩpulſore tradidi ĩpreſſoribus ĩprimendas:
quæ fortaſſis tutius ĩtra chartaceã meã ſupellectilẽ de
lituiſſẽt ſicuti prius ſitu puluereo obrutæ delitеſcebãt.
Sed mos gerẽdus fuit tibi id a me petitionibus prope
quotidianis efflagitãti:quẽ mei nominis ãmãtiſſimũ
meęq; quãtulacũq; eſt eruditionis ſtudioſiſſimum co
gnoui. Et ſane tu unus in primis id facis qđ faciendũ
doctiſſimi ſcriptores pręceperũt: Vt pręceptorẽ nõ mi
nus q̃ ipã ſtudia ames:eũq; ad patris uicẽ colas:qui &
ipſe animoꝝ parẽs merito nũcupari põt. Nã ſicuti pa-
rentes filioꝝ corpora effigiant: Ita p̃ceptor diſcipuloꝝ
mẽtes format. quæ res tãto p̃cioſior uideri ſolet quãto
homo ĩterior homine eſt exterioř p̃ſtãtior. Tu uero ꝑ-
ge quo cepiſti mi Martine ĩter ſcholaſticos Trãſmõta
nos ꝓbatiſſime: & litteraꝝ ſtudiis / ꝓut facis / uigilãter
ĩcũbe. Eniuero ſuauiſſimi tui mores / Ingenii ſpecimẽ /
Naturæ docilitas & auiditas inexhauſta diſcẽdi ſpon
dẽt talẽ te futuꝝ:ut quãdocũq; ĩ patriã repedare deſti-
naueris domuitionẽq; capeſſeř. poſſis tecũ cũ cultu ni
toreq; italicoꝝ genuino opulẽtiã quoq; litteraꝝ ĩ Boe-
miam reportare. Hic autẽ libellus ut opinor neq; tibi
neq; tui ſimilibus ſordeſcet propter rerũ quas cõtinet
non iniucundã uarietatẽ. Vale & dilige doctorẽ.

Oratio habita in enarratione Georgici carminis atq; Trãqlli: qua laus rei rusticæ cõtinetur. I.

P Rudẽtis litterarũ professoris officium est Viri prestãtissimi Verba rebus quas tractaturus est accõmodare & orationem illis applicare scriptoribus quos est enarraturus. Vt scilicet talis sit prima oratio qualis est rerum explicandarum futura materia. Et queadmodum ille ineptus dicitur esse precator qui aquã a libero uinum precatur a nymphis: ita præposterus ille uideri potest enarrator: qui in principio suarum enarrationum uagatur extra propositum. & dum amphoram facere debet urceum format. Nec immerito uetus ille uitupera tur orator qui cũ diserte diceret & uolubilitate uerborũ raperetur causam omnino non tangebat: unde prudens auditor & iudex bene inqt & bene. sed quorsum istud tuũ tam bene? Nos igit̃ ne ab officio boni professoris discederemus ea hodierno die dicere instituimus quæ agricolationis Virgilio & historiæ scriptori Trãquillo sint accomodata. Quæ dum a nobis explicantur Vos omnis queso benigne attenteq; audiatis: Nec inuiti sexquihoram officio litteratorio impriatis: Ea enim ut speramus audietis Quæ uoluptati uobis sit audiuisse/Et utilitati meminisse. Vitæ hominũ traditæ sũt duę: Rustica & urbana. Quę quẽadmodum loco distinctæ sunt: ita tẽporis ĩteruallo separatæ. Lõ-

ge enim antiquior rustica est / Cũ rura diu ante urbes inuentas homines coluerit:& immenso annoꝶ numero agricolæ urbanis antecellunt. nec mirũ. Cũ diuina natura dederit agros ars humana edificauerit urbes/. Ipsam uero rusticã uitã eruditissimi bifariã diuiserunt uidelicet in pastoriciã & agriculturam. Alia enim sciẽtia coloni est. alia pastoris. neqꝫ idẽ sunt pastio & agricolatio: Quæ ab exiguis ꝓfecta primordiis ad id dignitatis processit ut rustici urbanis preponerentur: Vt apud ueteres Romanos rusticę tribus laudatissimę iudicarentur: Vrbanæ uero ignominiosæ. Et apud antiquos gręcos illustrissimus qsqꝫ pastor erat ex quo alios græco uocabulo polyarnas alios polymelas alios polybutas uocitarunt. a multitudine uidelicet agnoꝶ ouiũ ac boum. Romani cũ uirum bonũ laudabant eũ bonũ agricolam bonũqꝫ colonũ appellitabãt. Amplissime enim laudari existimabatur qui ita laudabatur. In tãto deniqꝫ honore tãtaqꝫ estimatiõe apud priscos fuit rusticatio ut impatores Romanos nõ puderet manibus Triumphalibus colere agros: Tractare semina Disponere arbusta:& eadẽ diligentia metiri arua qua castra & eadem cura exercere ligones & sarcula qua gladios & pila: Ipsi proceres urbis in agris morabantur. Et ut inquit elegiarum scriptor.

Centum illi in prato sepe senatus erat.

Et cũ cõsiliũ publicũ desiderabat᷑ a uillis accersebant᷑ in senatũ/ex quo uiatoribus nomẽ est iditũ/senatores

ducesq; in urbe accersentibus. Aranti Cīcinato uiator attulit dictaturā. Serranū inuenere serētem oblati honores. Porcius Cato ille censorius & omniū bonarꝝ artiū magister agricolendi studiosissimus fuit/& uillaticis uoluptatibus in primis oblectabat̃. Inter externos quoq; Abdolomino agrū colēti regimē Tyriorꝝ ultro traditū ē & ultro oblata sunt regiæ maiestatis īsignia. Preterea nobilissimarꝝ familiarꝝ nō aliūde cognomēta sunt q̃ a rebus rusticanis. Nā Fabii. Lentuli. Cicerones a leguminibus quæ quisq; optime serebat cognominati sunt / Pisones a pinsendo nuncupati. Multa quoq; noīa hēmus ueterꝝ Romanorꝝ partim a maiore partim a minore pecore deducta. Nam iunios bubulcos. Statilios tauros. Pomponios uitulos cognominauerūt. Et Porcii Catones: & Annii capræ īde dicunt̃. Quinetiā Italiā nuncupationē traxisse a uitulis quos greci antiqui Italos uocabāt: Et Romanorꝝ populum a pastoribus esse ortū nemo non nouit. huc adde ꝙ ex agricolis gignunt̃ milites strenuissimi: & optimi Tyrones ex robusta rusticorū iuuentute deligebant̃. Firmiora etenim salubrioraq; sunt corpora eorū qui sub dio artus roborāt forisq; uersant̃ q̃ qui in urbibus ītra consepta umbrosa desides cōctant̃. Et hinc me hercules est ꝙ greci Romaniq; Tēpla esculapio medicinæ deo extra urbes edificabant. Quia uidelicet credebāt fidelius cōstantiusq; illos ualituros/qui in agris q̃ qui in ciuitatibus habitarēt. hinc illa ueterū Romanorum

mascula proles agresthibus operibus exercitata & sub- dialibus durata laborib9 bellicos tumultus martiasq; exercitatiões facile sustinuit & aduersus externos ho- stes semper uictrix semper inuicta surexit. Eníuero tē- pora illi ita partiebant Vt nonis tantū diebus res urba nas reuisitarent reliquis septē diebus res rusticas exer- cerēt. Vnde & nundinaꝝ cõuentus cõstituti. Preterea cum mercatoꝝ questus sit periculosus & calamitosus/ cum feneratorum inhonestus & dedecorosus/Cū opi ficum sordidus & illiberalis: Sola est agricultura ex qua questus stabilissimus honestissimusq; consequit minimeq; inuidiosus: Quam Aristoteles in oecono- mico potissimā secundū naturam possessionum esse cõmemorat. in qua Catonis oraculum uitem questuo sissimā iudicauit. Scropha uero pratis primatum bo- nitatis dedit: a quo ātiqui prata parata nominauerūt. Hinc locupletes appellati loci hoc est agri pleni. Et ip- sa pecunia ipsumq; peculium a pecore nomen sortiun tur/quod in rusticatione questuosissimum est. Quod unū diuitiarū genus apud ueteres usurpabat. Extant tamen auctores inclytissimi qui autumant pecuniam a nota pecudis esse appellatam: qua signatus fuit ex ære nūmus a Seruio Tullio rege Romanorum. The- seū quoq; apud græcos memorie proditū est signasse nūmum bouis nota/ut ita ad agricolationem atticos prouocaret. Vnde hecatonboon quod est centū num- morum: & decaboon quod est decem appellant ab eo

nummo / in quo effigies bouis erat insculpta. Quinetiam luculentissimi scriptores fortunatiorem beatioremq; rusticorum uitam q̃ urbicoꝝ esse dixerunt. J olim Delphicus Apollo Aglaum psophidium dixit esse felicissimum: Qui paruum quidem prediolum colebat sed annuis uictibus large sufficiens / Ex quo nunq̃ egressus ferebatur. Et Dioclicianus imperator imperio imperatoriaq; purpura depositis festinabundus se contulit ad Tranquillitatem rei rusticę quietissimam / Illicq; in ocio beatissimo cõsenuit. Et Atalus Rex omissa regni administratiõe hortos fodere cepit & gramina seminare. Vnde non minus uere q̃ eleganter scripsit Mantuanus Homerus.

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas. Quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit humo uictum facilem iustissima tellus.

Idem secundum litteratam uitam qua nihil est excellentius nihilq; amabilius / Exoptat uitam rusticanam scribens facundissime.

Rura mihi & rigui placeant in uallibus amnes
Flumina amem siluasq; inglorius: Et ab Oratio decentissime dictum est.

Beatus ille qui procul negociis
Vt prisca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fenore. Lucretius quoq; de uita rustica loquens ait

Tum loca tum sermo tum dulces esse cachini Cósuerát. Agrestis enim tum musa uigebat. Et ab eo dem ocia agricolaꝝ dia hoc est generosa nűcupantur. Merito igitur de agricultura/tã honorata tã laudata/ tãq; frugifera nõ solũ priuati scriptores precepta tradi derunt/Verum etiã reges opæ pretiũ se facturos existi marũt si de re rustica libros cõdidissent. Nec talẽ scri ptitandi ꝓuinciã maiestati regiæ indecorã esse credide runt. Siqdẽ Hiero. Attalus philometor: Et Archelaus Reges. Xenophon & Mago duces de rusticis rebus diligẽtissime ꝑscripserunt. Cóplures uero minori for tuna. nõ minori cura apud gręcos negotiũ istud scri ptis ꝓdiderũt. Apud latinos aũt/M. Cato. q dictus ẽ optimus Orator. optimus Senator. optimus Imꝑator Agricolationẽ Ciuitate Romana donauit. & eã loqui latine primus instituit. Cuius liber extat eruditissime cóscriptus & ꝓpter uetustatẽ adorãdus. post hũc duo Sasernæ pater & filius. deinde Tremellius scropha. Cor. Celsus Iulius atticus. Iulius grecinus Iulius hy ginus. & gargilius Martialis hãc materiã ꝓsequti sũt. Quoꝝ uolumina Calamitate tẽpoꝝ & ĩcuria morta liũ deperdita desyderãtur. Ex his uero q legũtur Terẽ tius Varro rem rusticam expoliuit. Plinius cõpositissi ma breuitate uenustauit. Paladius decẽtissimo ordine distinxit. Columella aũt tãq̃ rusticationis parens eam diligentius erudiuit: & totũ disciplinæ corpus luculen tis uoluminibus cóplexus est. Sed nos maxime om

nium Virgilium Maronem Veneremur. Qui quasi canon fuit posterioribus scriptoribus agriculturæ pce pta peteñtibus ab eo uelut a lege quadá. Quo uno Co lumella pcipue est usus archetypo: qui Carmine rem rusticam fecit eloquẽtem. Eãq; unus omniũ maxime illustrauit. qui tãto maior est hesiodo ascreo ĩ hoc scri bendi genere apud grecos prestantissimo: quãto Mã tua maior est ascra. Laudationibus Maronis ĩ presen tia supersedebimus: cũ illius tãta sit gloria ut nullius laude crescat. nullius uituperatiõe minuat̃. Hoc unũ obiter dixisse contenti simus Virgilium tantum in ter latinos poetas omnes excellere quãtum ĩter mino res stellas luna splẽdescit. Cui nõ fauor principum no men conciliauit. Sed ingeniũ diuinum eximiæq; uir tutes fauorem principum & populi comparauerunt. Qui hoc solus assecutus est. ut appellatiõe poetæ Vir gilius apud latinos intelligatur. Sicuti apud græcos Homerus / sicut nũcupatione urbis Roma significat̃. Est enim poeta haud dubie incomparabilis & quẽ ce teri omnes longo ĩteruallo subsequantur. ut uerissime scripsit Quintilianus: & olim populus romanus audi tis ĩ theatro Virgilii uersibus surrexit uniuersus. & pre sentem spectantẽq; poetam tanq̃ alterum augustum est ueneratus. Hic est ille quem oẽs scriptores certatim extollunt. De quo Alcinus poeta sic scribit.

De numero uatum siquis seponat homerum
Longe erit a primo quisq; secundus erit.

Et si post primum Maro seponatur homerum
Longe erit a primo quisq; secundus erit.

Hūc etiā duo ī ligua uernacula excellētissimi poetæ/ Frācis cus Petrarcha. & Dātes florētinus summis laudibus decorarūt. Cōsensus eruditorum est nullū latinorum poetarum. P. Virgilio esse comparādū nedum æquiparandum. Qui a Lactancio nostrorum primus. a Seneca Vates Maximus. ab Augustino poetarū omniū preclarissimus & optimus appellatur: Quem Alexander Romanus imperator Platonē poetarum nuncupabat. Enarrabimus itaq; consultissimum rei rusticæ illustratorē. Et diis bene iuuantibus Virgiliana georgica auspicabimur. In quibus tam emunctus tam eloquēs tā eruditus est: tam deniq; absolutus consumatusq;/ Vt nō pauci ingenio doctrinaq; prestātes. Georgicū Maronis carmen Eneidi illi diuinæ anteponere nō uereātur. Ego uero ut hoc diiudicare nō ausim. ita illđ affirmare non dubitem ī georgicis Maronianis tantā esse rerum uerborūq; copiam: tantam multiformis doctrinę cognitionē: quātā in paucissimis scriptoribus nouisse meminerim. Enarratio huius poematis complectetur enarrationē Columellæ. Catonis. Varrōis. atq; Palladii. multa quoq; plinianę eruditionis cū Virgiliano carmine enodabimus: quę prophanum uulgus ignorat. Eidem etiā lectioni multa iurisconsultorum accōmodabimus. apud quos tituli sunt rerū rusticarum ut de fundo īstrūcto. de seruitutibus prediorum: finium re-

gendorum: de aqua quotidiana & estiua: de fonte/de riuis: & multa id genus. inter legendū obseruabimus. q̄ curiosi lectores georgicoꝝ fuerit diuus Augustinus diuusq; Hierony. qui sepiuscule istius poematis citāt testimoniū. & in primis Hieronymus ī epistola ad rusticū monachū Versus illos decenter usurpat: Ecce supercilio cliuosi tramitis undam elicit: quoꝝ pulcherrimorum uersuū Spectatores esse admonemur in decretis. Di. nouissima de cōsecratione. Lectioni maronianæ copulata erit lectio Suetonii Tranquilli scriptoris candidissimi/Cui consensu eruditoꝝ dat̄ palma in uitis imparoꝝ scriptitandis. Et queādmodū Virgilium rei rusticæ scriptores exēplar habēt: Ita Suetoniū tāq̄ ducem posteri sequti sunt ī hoc genere scribendi. Vnde Iulius capitolinus ꝓfitet̄ se illo modo & ordine scribere uelle de imparoribus quo Suetonius Trāquillus scriptitauit. Et diuus Hieronymus scriptoꝝ ecclesiasticoꝝ Catalogū texens ducem seqtur Tranquillum. & eius uolumen de grammaticis & rhetoribus uenustissime conscriptū habet Archetypon. Idem a Flauio uopisco scriptor emendatissimus & candidissimus appellat̄. cui dicit familiare fuisse amare breuitatē. Erit opę preciū ī Trāquillo tāq̄ ī lucidissimo speculo contemplari q mores quæ studia fuerit uiroꝝ maximoꝝ: Quoꝝ cognita uita sentētiā illam Platonis uerissimā esse cōprobabit. preclara īgenia / Queādmodū uirtutes maximas ita uitia quoq; maxima ꝓducere solere.

Tranquilli lectionem perinde ac dulcis Amasii accedamus. & in eo ueterum imparatorum uitã mores gesta cõtemplemur: ne pueri semp esse iudicemur. Nãq; nescire quid ãtequam natus sis acciderit id est semp esse puerum. Erit medius fidius Tranquilli lectio plena iucunditatis: plenaq; eruditionis: sed eruditionis neq; ptritæ neq; triuialis ĩ qua hoĩes alioquĩ eruditi hallucinant. Quæ recõdita ẽ & clausa ĩ litterarũ ĩteriore sacrario. In cuius uestibulo herent hoĩes male litterati. Sed quid ego tam multa de Virgilio Trãquilloq; cõmemoro? quorum eruditio eruditissima: & facũdia facundissima per se patet & manifestaria est. Ego uero omni studio omniq; diligẽtia elaborabo & omnibus uiribus neruisq; cõtendam Implicita explicare nodosa enodare, & abstrusa recludere. In summa pro uirili parte cõnitar: ut nulli auditorum enarrationes nostræ sint futuræ ĩfructuosæ: ut nullus gymnasii nostri cultor assiduus merito dicere possit se operam & impensam sub magistro penitendo perdidisse. Sed iam tempus est canere receptui. Et uela orationis meditatæ cõplicare: Vt deinceps extẽporalis eloquutio oram soluat. & per æquor patentissimum minime conctabunda discurrat. Cuius merces ĩcõpositæ nõ minus futuræ sint frugiferæ atq; iucundæ: q̃ orationis compositissimæ fuerunt. Vos queso ut quẽadmodum iam quæ diximus attente audiuistis: Ita quæ dicturi sumus attente audire uelitis. Dixi.

Oratio habita in principio enarrationis Pro-
pertii continens laudes Amoris .II.

S Ocrates ille fons philosophoꝝ Viri clarissimi: Cuius luculẽtis dissertatiõibus libri Platõis sunt refertissimi: quadã olim oratione amorem uituperaturus ob uerecundiam pallio caput opperuit. Idẽ mox eiusdẽ laudationẽ per palinodiam hoc est contrarium cãtum celebraturus id apto atq; reuelato capite factiuauit. Nos quoq; impresentiaꝝ Amorẽ laudaturi socratis exẽplo nõ obuoluto capite dicemus sed aperto nõ pudibũdi tergiuersantesue: Sed sequestrato pudore alacres deũ illũ laudabimus: q unus & maxime laudãdus est: & maxime laudabilis. poetasq; amasios atq; poesim amatoriã docebimus etiã grauissimis professoribus conuenire/dignaq; esse id genus poemata / Quæ ĩ gymnasio litteratorio publica ꝓfessione palã explicẽtur. Nouissimo loco porabimus ea adhibita peroratione Quæ neq; auribus uestris iniucũda neq; mẽtibus ĩfructuosa futura sit. Quæ singula dũ a nobis summatim pertractãtur/ Vos queso me sicuti facere cõsueuistis benigne attẽteq; audiatis. Magnus deus ẽ Amor & apud deos homĩesq; mirãdus ut philosophoꝝ sapiẽtissimi dixerunt. & ob originẽ antiqssimã in primis honorãdus. siqdẽ hesiod9 cecinit post illđ primordiale chaos repẽte terrã atq; amorem simul extitisse. & ut inqt elegãter parmenides Ante deos omnes primũ generauit

amorē. Vnde ab Orpheo Quē diuus Augustinus inter theologos priscos ānumerat cognomīatus est phanes/ab eo q ex chao primus apparuit. plures Amores sicuti ueneres fabulosa fixit antiqtās. Quos luculenti scriptores posteritati cōmēdarūt. Nos uero omissis reliqs Amorē illū celebremus. q a platone diuinitus memorat. Qui uirtutes amatorib9 suis cōciliat. Qui nos dīis amicos facit. Nos a platōica disciplina ne digito qdē. ut dicit trāsuerso recedētes laudemus amorē put laudari meret/dicamusq eū eē celestē. bñficū. pacificū. pulcherimū. q mortalib9 maximo bono causa ē q pacē largit hoibus. Qui uētis requiē. q mari trāqllitatē/q elemēta societate cōglutinat. q cūctos familiaritate cōciliat. beniuolētię largitor. malíuolētię extermi nator. Et quēadmodū cōiūgi una pōt amaritudo cū dulcedīe. caligo cū lumīe. pluuía cū serenitate. pugna cū pace. cū fecūditate sterilitas. cū trāqllitate tēpestas. ita cū amore odiū. Inuidia. liuor. maliuolētia copulari nō possūt. & quēadmodū radius a sole. calor ab igne. rigor a glacie. cādor a niue neq̄unt separi. ita ab amore diuelli non possunt/beniuolētia Societas. necessitudo. cōcordia. hic ē. n. amabilissimus amiciciæ nodus princepsq ad beniuolētiā cōglutinādā/uñ ab amor amiciciā nūcupatā eē sapiētes tradiderūt. Quod est ī nauigio gubernator. quod ī ciuitate magistratus. quod in mūdo sol. hoc īter mortales est amor. Nauigium sine gubernatore labascit. ciuitas sine magistratu pericli-

tat̃: mũdus ſine ſole tenebricoſus efficit̃. & mortaliũ uita ſine amore uitalis nõ eſt. Tolle ex hoĩbus amorẽ, ſolẽ e mũdo ſuſtuliſſe uideberis. huc adde ꝙ hic deus a nobis oẽm ruſticitatẽ amolit̃. oĩs elegãtie omniũq; mundiciarũ pater eſt. Vnde uenuſte Plautinus ſenex Amorẽ deũ appellat mũditiãtem. eũq; nitidis nitoribus ait ãtecellere. Da mihi hominẽ efferũ atq; truculẽtũ. hunc amor eueſtigio mollẽ reddet & mãſuetũ. Da rudẽ & ruſticanum. ſtatim ab amore fiet ĩgenioſus & urbanus. Da ĩcultũ. ab amore cultiſſimus efficiet̃. Deniq; torpor oĩs, ſegnicies oĩs, ſomnus lethargicus. marcor. ſqualor: ĩcuria ex amoris contubernio eliminant̃. in quo induſtria. nauitas. uigilantia. ſolertia. cultus, nitor cõmorant̃. Atqui Amoris accuſator quid tãtope inqt hunc deũ laudas & extollis? Qui multos mortaliũ demẽtes fecit. qui multos a ſemita uirtutũ in uiam uitioꝝ decliuem precipitauit. Qui multis exitiũ cõcinauit. huic ego tam ſeuero obiurgatori: tamq; aſpero amoris criminatori ita breuiſſime reſpondeo. Non eſt iſta amoris culpa ſed hominũ qui amare neſciuerunt. Sicut. n. eſt quidam modus ĩ rebus: ſunt qdam preſcripti fines: quos ultra ꝓgredi nephas eſt: ita in amore eſt quedã mediocritas adhibẽda. Philoſophorum ſentẽtia eſt moderatas eſſe Virtutes: excedentes modũ atq; menſurã inter uitia reputari. Vnde ab uno de Septem Sapientibus dictũ eſt. μηδὲν ἄγαν qđ latine ſignificat ne quid nimis. cui aſtipulat̃ oratiana illa ſenten-

tiã. Virtus eſt medium uitiorum & utriq; redactum. hic modus hæc mẽſura hoc tẽpamẽtum: quod uirtutibus adhibet̃: ĩ amore quoq; adhibeat̃, & ꝑcul erit oĩs de amore conqueſtio. Nã ut inquit eleganter & uere Plautinus ſeruus. Bonum eſt pauxillum amare ſane. Inſane nõ bonum eſt. Quid nõ ne hoc idem pręcepit diuini dogmatis doctor Apoſtolus pręcipiẽs in nobis ordinatam eſſe debere caritatem? Que in multis ut inquit Origenes inordinata cõſpicitur. Vocabulo autẽ caritatis Amorem in canonicis ſcripturis appellari Hieronymus Auguſtinuſq; notificãt. Pręterea nõ laudes canimus Amoris illius uulgaris atq; coĩs: q̄ pecuinis belluiniſq; libidinibus dominat̃. Sed illius p̄cones exiſtimus qui cœleſtis eſt: quem gręci Erota appellitant: a quo exiſtimat Plato ĩ Cratyllo heroum nomen deriuari: q̃uis Auguſtinus & Marciãus etymon hoc eſt ĩterpretamentũ nominis heroum aliunde deducãt. Et cũ nihil aliud ſit Amor ſicuti doctiſſimi philoſophorum diffinierunt q̄ fruendę pulchritudinis deſideriũ: illum nos Amorem laudamus celebramus extollimus: qui pulcherrimus eſt: quí ex pulchrorum deſiderio natus, pulcherrima plura mortalibus cunctis impțit. Nõ ne artes, ut reliqua omittamus, ab hoc quaſi quodam fonte fluxerunt? Nonne hic omniũ inuentionum auctor eſt & ꝓpagator? medendi nanq; & diuinandi & ſagittas ab arcu excutiendi diſciplinã Amore duce inuenit Apollo. Texendi artificium Minerua.

fabricā ęrariam Vulcanus. mensuras & pondera Phedon: litteras Mercurius: leges Ceres: quę ob hoc a grę cis Thesmophora idest legifera noiat̃. Deniq; oēs / q ut inqt Maro ꝑ artes iuētas uitā excoluerūt / Amore impulsore atq; auctore cōmēti sunt nouas iuētiones. Nō.n.talia inuenissent / nisi talia adamassent. Omitto quod ꝑ amoris beneficiū aīalia cūcta progenerant̃ in terris. Nō ne ea quæ inaīata dicunt̃ amare quodāmō existimātur? hinc Magnes Ferrū trahit / Succinū / Paleas. Cecias nubes. & ut iquit Empedocles. Arida terra amat imbres. Et nemo non / ut iquit Hieronymus / aliqd amat. Deniq; Amore cōstant oīa / augescūt / florescunt / propagant̃. Et ut auctor est Aristoteles i ethicis: Id cuiq; uoluptati est: cuius dicit̃ Amator. & iucūdissimū ē re amata potiri. Igit̃ Amorē colamus / Amorē meritis præconiis extollamus: a cuius sacrario procul abscedat prophanū uulgus hoc est homines iuidi atq; maliuoli. Sicut.n.non cōuenit mendacio laudare ueritatē: pauori fortitudinē / Vitio uirtutē: ita maleuolo Amoris cultura nō cōuenit. Quin potius / q maleuolus est / is colat atq; sectet̃ Deū Amori cōtrarium: quē prisci Anterota quasi cōtra Erota hoc est contra Amorē e regiōe collocatū nūcupauerūt. Cęteꝝ cū ille q Deū colit / amet & sacerdotes: Nos q Amoris cultores eē uolumus: diligamus illius sacerdotes: q ꝑfecto sūt Poetę Amasii atq; Elegiographi: quoꝝ lepidiora poemata nō sūt aspnāda: neq; ꝑ argumēto ipudicitię sunt habenda: & q̄uis uetus uerbum sit: talem esse ho-

minũ uitã qualis sit oratio/tñ Poetis ludere uersiculis amatoriis/& lasciuire pmittit̃. Nã ut iqt Catullus.
Castum esse decet pium Poetam
Ipsum:uersiculos nihil necesse est.
Qui tum deniq; habent salem/& leporem
Si sunt molliculi/ac parum pudici.Quod aũt amatoria scripta nullũ prebeãt specimen moꝝ/nullũq; sint uitę turpis ĩdiciũ testat̃ Adrianus Impator:q Voconi Poetæ tumulũ uersibus exornãs ita scripsit.
Lasciuus uersu mente pudicus eras.
& ab Ouidio decenter & uere dictum est.
Crede mihi/mores distant a carmine nostro:
Vita uerecũda ẽ:Musa iocosa mihi. Ouidio subscribit festiuissim9 Poeta Epigrãmatarí9 ꝗ se ipso sic scribẽs.
Lasciua est nobis pagina/Vita proba est.
Quid aũt Poetaꝝ exẽpla cõmemoro? cũ seuerissimi sanctissimiq; Philosophoꝝ ludicros amatoriosq; uersiculos cõscripserĩt:q tãto sãctiores existimãt̃/q̃to aptiores. tãto pudicitius cõpositi:q̃to simplicius pmulgati Dẽiq; audite uel unicũ dei philosophꝝ Platõis exẽplum:qui uersiculis huiusmodi amores suos nõ erubuit profiteri/latine ita possumus interp̃rari.
Suauia dans Agathoni Animam ipse ĩ labra tenebã.
Aegra &.n.properans/tanq̃ abitura fuit.
Ex his ne queso uersiculis parum pudicis Platonem impudicum existimabimus? Platonisq; mores infamabimus? qui tantum abfuit ab impudicitia: quan-

tum uersiculi a pudicitia. Cuius uita tanto probatior fuit/quanto musa lasciuior. Ne longũ faciam: Si scripta omnia: quibus amores resq; amatoriç continẽtur/ sunt cum suis scriptoribus repudianda: Repudientur canonicæ scripturæ hoc est ĩstrumenti ueteris luculenta illa uolumina: q̃bus nihil sacratius/nihil religiosius nihil mysticũ magis existimatur. liber Geneseos abiiciatur: quoniã in eo amores Iacob & Rachaelis: Concubitus Sichen cũ Dina uiolẽtus: stuprũ Iudę cũ nuru Thamar referũtur. nemo librũ numero℞ summat in manibus: quoniam Israelitici populi fornicationes cum filiabus Moabitarum ĩ eo perscribũtur. Caue legas Iudicum uolumen: Cõtinet enim Sansonis robustissimi mollissimos cum puella Dalida complexus. librũ Hester ne tangito: docebit enim te quemadmodum Assuerus Rex amorẽ amore sicuti clauum clauo trudere conatur. & ad impatiẽtiam amoris leniendam per singulas pene noctes nouas puellas deuirginat efficiens ex uirginibus mulieres. libros Regũ tã͂q̃ nephãdos explodito. q̃bus Dauidis & Bersabes adulteria: eiusdem senescentis cũ adolescentula Sunamite complexus: Ammonis cum sorore Thamar incestus ĩfandus: Solomonis cũ Reginis cõcubinisq; ĩnumerabilibus fatuę amationes cõmemorãtur. Et ut semel finiam. ipsum Canticum Antico℞ tã͂q̃ sireneos cantus obturata aure transito/cum meros amores merásq; ĩpudicitiã nisi mystice intelligamus resonare uideat.

Ideoq; apud hebreos obseruabatur: ne quis adolescentulus libellũ illũ teneret ĩ manibus. ne q̃s puer illius lectione oblectaret᷑. Igit᷑ cũ sacris uoluminibus amatorias res cõtineri: eaq; nõ magis a ꝓphanis q̃ religiosis hominibus quotidie legi/quotidie ĩ tẽplis nõ clã / sed palã decãtari uideamus: Tãdẽ fateamur licere poemata lasciuiẽtia scribi: & scripta lectitari citra oẽm criminationẽ. Et nos nemine ut spamus ĩprobãte enarrabimus Amasii poetæ Proprii amatoriũ uenustũq; poema. Quo nihil ĩ hoc genere existimo fieri posse perfectius/de cuius eruditiõe excellẽti elegãtissimoq; splendore ĩ p̃sentia tacebimus: cũ iã receptui canẽdũ sit: & q̃a multa scitu digna a nobis p̃scripta sũt ĩ nostris cõmẽtariis. quoꝝ lectio studiosis erit/ut cõfidimus/frugifera/& a nemine nõ bono ĩgenuoq; lectore ꝓbabũt᷑ Cũ Proprio pariter ꝓgrediet᷑ dimidiatus Suetõius: ut luculẽtissimo scriptori extremã manũ ĩponamns. ad cuius lectionẽ/ne illotis ut aiũt pedibꝰ accedamꝰ: more nr̃o Isagogica q̃dã hoc ẽ ĩtroductoria p̃mittemus. Quę usui uobis sit audiuisse/& uoluptati meminisse. Vos ut facitis libẽter audite: atq; aĩuꝫ aduertite. Dixi.

Oratio habita in enarratione Titi Liuii ac Silii Italici cõtinẽs Historię laudationẽ. Orõ. III.

OFficium est boni professoris Viri prestãtissimi id uelle profiteri: quod auditoribus utilitatem cum uoluptate maxima allaturum sit: quod scholasticoꝝ auribus satisfactuꝝ: q̃d tẽporibus

ſit futurum accõmodatum. hoc ego ſemper omni ſtu dio ac diligẽtia ſupioribus annis efficere contendi : & impręſentiarum effectum me eẽ cõfido: Cũ duos celeberrimi nominis ſcriptores ex omnibus delegerim: quos in hoc auguſtiſſimo gymnaſio pfiterer : quorum lectio & prodeſſe & delectare plurimũ poſſit : atq; his tempo ribus ſit futura maxime cõueniens : Nam cũ omniũ diſciplinarum cognitio utilis ac iucunda mortalibus ſit: hiſtorię cognitionẽ Mediusfidius utiliſſimã iucũdiſſimãq; eſſe cẽſeo/ex quo cũ multũ omnibus ſcriptori bus debeamus: qui non ſolum ſibi: ſed etiã poſteris ui xiſſe credũtur/plurimũ profecto hiſtoricis debere nos nõ poſſumus ĩficiari: quorum labore ac induſtria effectũ eſt: ut omniũ ętatum: omniũ gentiũ: omniũ populorum res geſtæ: omnia pręclara facinora ſcirentur a nobis/in telligerentur/ cognoſcerentur. Vt cuncta cunctorum illu ſtriſſimorum uirorum dicta factaue memoratu digna contueri ediſcere recordari liceret. qua quidẽ re nihil pulchrius/nihil iucundius/nihil magnificentius excogita ri poſſe cõtenderim. Etenim ut a Cicerone ſcriptũ eſt diuinitus/nihil earum rerũ ſcire quæ antequam naſcereris factæ ſint/ hoc eſt ſemper eſſe puerum. Cognoſcere uero res geſtas memoriæ ueteris: ordinem tenere anti quitatis: exemplorumq; omniũ habere notitiã decorum laudabile ac prope diuinum eſt. Senibus ideo maior auctoritas eſt: quoniam ob longam ætatem plurimas res noſſe ac uidiſſe credũtur. at hoc iuuenibus cogni

tio Historiarum praestat / ut etiã praeteritis seculis uixisse uideãtur. & illi mehercle adolescentes / qui Historias habeant ad manum / & exempla Illustriũ uirorum in promptu: tanto senibus sunt anteponẽdi: quanto plura negocia complectitur Historia multorum seculorum / q̃ faciat hominis uita longissima. huc adde / quod qui bonus orator esse concupiscit: in primis abundare debet exemplorum copia / & nosse q̃ plurima. Nam cũ sit Historia testis temporum / lux ueritatis / magistra uitae / nuntia uetustatis / nihil ambigitur / quin Orator optimus esse non possit: nisi fuerit antiquitatis / exemplorumq; cognitione instructissimus: nisi historias proinde ac ungues suos habuerit exploratissimas: quoniam ut ĩquit Quintilianus: Historia alere potest orationem molli quodam ac iucundo succo. Est praeterea operaeprecium in uoluminibus Historicorum oĩs exempli documenta uelut in illustri monumento posita intueri / unde quae imitãda sint / depromere ac nobis proponere ad imitandũ / quae fugiẽda / fugere possimus. pulchrum est / ut inquit uerissime Diodorus: ex aliorum erratis ĩ melius instituere uitam nostram: & quid appetendum fugiendumue sit: ex aliorum exemplis posse cognoscere. Vnde haud immerito Demetrius Phalereus Ptolomeum Regem subinde admonebat ut libros lectitaret / quoniam quae amici non audent principibus demonstrare: ea omnia in libris scripta reperiuntur. Hoc est in cognitione rerum

ſalubre/atq; frugiferũ: ſcire quibus artibus/qua diſciplina/qbus moribus maxima ĩperia orta ſint: Maximi Imperatores nomen ſibi immortale pepererint. Et econtrario qua uitiorum labe infecta ampliſſima regna corruerít:& ex ſummo ĩ imum præcipitauerít.ad ſummã Hiſtoria ad id/quod honeſtũ eſt / capeſſendũ ĩflãmat/Deteſtatur uitia probos extollens/improbos deprimens. Hiſtoriæ ut ĩquít ueriſſime Victruuius/p ſe tenent lectores: cum habeant nouarum rerũ uarias expectatiões. Vtinam nobis Deus eã ingenii memoriæq; diuínã uim cõdonaſſet:qua Porcius Latro declamator egregius fuerat decoratus/qui cũ oẽs Hiſtorias unus omniũ notiſſimas haberet:iubebat aliquem ducem nominari/& eueſtigio eius omnia acta curſim diligenterq; cõmemorabat. Cęterũ cũ omnes Hiſtorici ſint legendi adeundi ediſcendi: ſcriptores potiſſimũ latini rerũq; italicarũ ac maxime romanarũ enarratores/ſicut mihi uidet/ſunt adorãdi colendi lectitãdi: nec unquã e manibus dimittendi:idq; duabus potiſſimũ de cauſis faciendũ uidet/quoniã & rerum noſtratium cognitio magis ad nos q̃ externarũ ptinere exiſtimatur:& quod Hiſtorici latini ſanctiores uerioreſq; gręcis ſcriptoribus fuiſſe creduntur/pugnant enim inter ſe oẽs fere græcorũ ſcriptores:& alter alterius mẽdacia refellere conatur.ita Ephorus Hellanicũ/Timeus Ephorũ Philinũ Polybius / Herodotũ q̃ plurimi tãq̃ fabulatorem reprehẽdunt.hinc a Satyrico poeta dictũ

esse credimus. Quicquid græcia mendax Audet in historia. Dissidii autē atq; discordiæ illorū causa hęc potissimū fuisse traditur: quod nullā unquā curā gręciæ populi adhibuerūt: ut præclara facinora scriberētur, ac publicarentur: ideoq; magna in scriptoribus mentiendi licentia fuit: q cum partim res gestas ignorarēt, partim affectionibus ducerentur, non Historiam conscripserunt, sed mera mēdacia. Cōtra apud Romanos: ut omnia pro ut gesta fuerunt: incorrupta integra atq; fideliter conscripta haberentur: Pontifices maximi res oēs singulorū annorū litteris mandabant: efferebantq; in album tabula domi proposita, ut eēt populo potestas cūcta cognoscēdi: & hi ānales maximi nominabantur. Hanc autē similitudinē scribendi secuti sunt Piso: Fabius Pictor, & ille Cato Portius oīum bonarū artiū magister a Plinio nūcupatus: qui sine ullis ornamentis, sine pigmentorū coloribus sine fucato nitore monumenta rerū gestarū reliquerunt nuda recta atq; simplicia, primā illā imprimis obseruātes Historię legē: quę pręcipit, ne qd falsi dicat̃. Et. n. dēpta ex Historia ueritate: ita narratio oīs iutilis, ac penitus māca efficitur, sicut corpus animātis iutile fit oculis effossis, ut luculente scriptū est a Polybio. Deīde cū ingenia erudito iam seculo in dies magis excolerentur, & facūdia uberior politiorq; proflueret, eloquētissimi apud Romanos ad scribēdū Historiā sese applicauerūt: qui nō ut superiores tantūmodo narratores fuere; Sed etiam

exornatores/ atq; illustratores maximi extiterunt/qui ut pote diuino igenio præstātes uiri Historiā affectionibus omnibus/casuum uarietate mirabili/ egressiōibus iucundis resperserunt:& quibusdā flosculis quasi pratum distinctam uariegarāq; decorarunt: qui cum omnes sint excellentissimi: Cum omniū lectio iucūdissima ac utilissima futura sit/ cū omnes haud dubie suspiciendos ac lectitādos esse censeam: Titus Liuius imprimis enarratiōe dignissimus mihi uisus est: & iucunditatis utilitatisq; inter alios refertissimus: Cuius lectio omniū scholasticorū auribus animisq; satisfactura sit. est.n. dulcis candidus & effusus:& eo nullus Historicorū melius cōmendauit mitiores affectus/ apud quē oīa cū rebus/ tum psonis sunt accōmodatissima. qui ī narrādo miræ est iucunditatis/clarissimiq; cādoris: qui ut uerissime dixit Quītilianus/in cōtionibus supra quā narrari potest: est eloquētissimus: Cuius lactea ubertas lectorē detinet/auocat/pascit/omnibusq; affectionibus ualidissime cōmouet:& quo uult maxime impellit: cuius diuinę facundiæ nihil addi potest/ cuius oratiōni/ si quid demas: ex elegātia detraxeris/ quēadmodum de Platonis oratione Phauorinus dicere solebat. Idem grādiloqus est/& sententiarū grauitate & maiestate uerborum. idē copiosissimus nec tamen longus. Nam ut inquit egregie Martialis.

Nō sunt longa quibus nihil est quod demere possis.

Non igitur immerito Diuus Hieronymus testatur

quosdam ex ultimis Hispaniæ Galliarumq; finibus uiros illustres Romam uenisse / uel ob hoc solum ut Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem contuerent: qui ut Plinius in epistolis inquit: posteaq̃ hominē uidere / statim ĩ patriam repedarunt. O te fœlicem o te beatum Tite Liui / Cuius unius uidēdi causa uiri nobiles tot milia passuum cōfecerunt ex penitissimis regionibus proficiscentes. tot mōtes incultos tot inuia loca superarunt. illa profecto illa diuina uirtus est existimanda / quę in uno homine tantū polluit tantū effulsit / ut ad eū uisendū tanquā ingens celebrandūq; miraculū Galli Hispaniq; sollicitarētur. merito Quītilianus Liuiū ĩter cæteros scriptores legendū eē præcipit ĩ scholis. Quoniā scilicet candissimus est & maximus auctor historię / Merito & nos Liuiū ex omnibus unū delegisse uidemur: quē publice hoc anno pfiteremur / Cuius libri oēs cū lectitādi sint / & in manibus quottidie habēdi / Nō ne hęc Decas Liuiana / quā diis bene auspicātibus ordimur enarrare / Reliqs Decadibus est anteponēda? nō ne hæc in primis uolumina a Liuio diuinitus scripta fuisse cēsendum est? Et hæc pfecto Decas / hoc.n.nomine Liuiani libri a numero denario nūcupantur / quāto bella / quę cōtinet / cæteris bellis maiora fuerūt / tāto reliquas decadas antecellit. Laudat Origenē Adamātiū Hieronymus; qđ cū ĩ cæteris uoluminibus omnes superauerit / in Cātico Canticorum ipse se uicerit. Laudatur a Cicerone Crassus

Orator/quem cum in agendis causis cõsensu omniũ cũctos semper exuperauerit:i extrema actiõe a semet ipso superatũ esse testat᷑. Praxiteles inter statuarios a Plinio celebrat᷑: perĩde ac marmoris gloria superauerit ẽt semet. hoc idẽ & nos hodierno die de Liuio merito dicere possumus:q̃ cũ ĩ cęteris decadibus cęteros antecelluerit: ĩ hac semetipsum uicit/& mehercules ut dicã Viri clarissimi/quod sentio:eodẽ aio Liuius bella scriptitauit. quo Romani gesserũt:eodẽ ĩgensi fulmĩe stilũ exercuit: quo Ro. populus arma tractauit: eadẽ uigilãtia ĩcubuit chartis/qua Ro. milites disciplinę militari ĩcubuerũt: & Mediusfidius uidet᷑ populus Ro. uel ob hoc unũ tã memorãda facinora gerere uoluisse/ut illa a tã lucul ẽto scriptore describerẽtur: q̃ res haud dubie luculẽtas uerbis luculẽtis ęquauit/quẽ quotiẽscũq; ĩ manus sũmo:nõ legere uideor bella/sed tractare:& ut ĩq̃t Hierony. de Paulo/nõ audire uerba/sed tonitrua. In Liuianis uoluminibus uidere uideor Imperatores concionabundos/militesq; suos exhortantes ad prelia alacri animo capescendã: Senatum de rebus dubiis consultantem: hostes hinc formidolosos trepidare: Romanos illinc furibundos inuadere: Deniq; apud Liuium omnis rei militaris disciplina continetur/omnia stratagemata/omnes calliditates imperatoriæ demonstrantur. Leges Senatus/Populiq; decreta: omnes denique artes: quibus domi forisque uiuitur/conspiciuntur. Sed proh dolor quantam iacturam

passi sunt omnes litterarum studiosi ex cētum decem uoluminibus Liuianis depditis: q omnia/quę unquā Romani p septingentos annos gesserunt/præclara facinora ueluti in unum redacta corpus noscere potuissent. Quanto dispendio affectus est Ro. Po. cuius tot ac tantaq; rerum gestarum memoria cum libris Liuii pariter interiit. Quantum ueræ famæ detrimentum illustrissimi Imperatores subierunt: quorum nomina fuissent sempiterna/& gesta memorarētur/si Liuiana uolumina non intercidissent. Quod si defunctis ullus est sensus/profecto Liuianos manes īgemiscere credēdum est/tot labores in cassum sibi fuisse susceptos: tot nequicquā uigilatas noctes: tot frustra conscripta uolumina: quæ si extarēt omnia nihil pręterea nobis foret desiderādum. haberemus in quo ocium/ī quo tēpus bene collocare possemus: & tamen nobis ut pote somniculosis uix ætas suppeteret ad legendū: quæ illi diuina quadam benignitate prædito suppeditauit ad scribendū. qui etiam Dialogos/ut inquit Seneca/Philosophoq; more conscripsit. Sed querelæ ab exordio nostræ enarrationis procul absint: nihil nec nobis nec ipsi Liuio profuturę. Cæterum cū sapientis sit seruire tēporibus: Nos quoq; tēporibus his seruiamus: qbus cum arma uigeant/bella horrida perstrepant/Cum omnis Italia bellicis tumultibus sęuiat/Classica psonent. Cū Mauors telum suū quatiat: Bellona dominetur: idoneū esse uidetur/ut scriptores eos potissimū

legamus:qui bella describunt. hæc ergo sit nostra militia. alii bella gerent/nos legemus/alii sub Dio in cāpis patētibus intuti pugnabunt:nos pugnas cōfectas ī umbra ī scholis tuti recēsebimus. hinc aures nostras Liuius personabit:inde Silius. Ambo eadem bella facūdissime narrātes. ille soluta oratiōe. hic uersu heroico:qui non minus historicus q̄ poeta iudicandus est. Qui stilo Cothurnato & charactere grandiloquo tonare ac fulminare uidet̃:qui bella nō scribere sed bellare:Cui optime cōuenit illud Oratianum.

Audire magnos iam uideor duces
Non indecoro puluere sordidos.

Ardens est/Concitatus/erectus:idem Cādidus/Copiosus/atq; sublimis/q̄q̄ carmina maiore cura scribere q̄ ingenio creditus. Multum habet neruo℞: plurimū lacertorum:totus bellicis rebus accōmodatus:qui nō minus eruditionis afferre possit: q̄ iucūditatis. Mira est in Silio rerum recōditatum copia/uaria ac multiplex loco℞/& maxime Italicarum urbiū descriptio. multa Historiarum cognitio. Et cū Virgilium illa felicitas īgenii soluta oratione reliquerit:Cum Ciceronem facundia illa genuina in carminibus destituerit: Silio contigit id/quod paucissimis dii dederunt: ut idem esset & maximus poeta/& summus orator/qui utrūq; & Maronis & Ciceronis opus felicissime īpleuerit/quod Epigrāmaticus poeta elegantissime demōstrat his uersibus cū de Silio loqueretur.

Sacra cothurnati non attigit ante Maronis/
Impleuit magni q̄ Ciceronis opus.

Idem alibi Silium musarũ decus appellat. Sed qd plura? Liui & Silii facũdia: uires/igeniũ erudition/cętereq; uirtutes eximiæ sese nobis quotidiana enarratione exhibebũt: sese offerẽt: ostentabũt clarius Sole fulgẽtes. Ego uero omni diligẽtia/studio/uigilãtia elaborabo/ enitar/atq; contẽdam: ita singulos nodos enodare; ita implicita explicare: ut quemadmodum uos mihi ornamento maximo futuri estis. Ita ego uobis sim non minimo emolumento. Hoc mihi in animo est uelle prodesse/ Vobis sit uelle proficere/ Dii faxint ut utriq; utrunq; propositum implere possimus.

Oratio habita ĩ enarratione epistolaꝝ Ciceronis & Lucani Cõtinẽs laudẽ Poetices. Orõ. IIII.

m Aximũ deorũ munus est Viri Circũspectissimi/ & quo nullum maius excogitari potest/ eloquẽtia/ Qua una uel maxime sepauit hominem a cęteris mutis animãtibus Deus ille parens & mundi fabricator/ quæ quia sermone carent/ irrationabilia merito uocantur. Eloquentia homines palabundos in agris atq; dispersos cõgregauit ĩ populũ/ & ex feris atq; ĩmãib9 mites reddidit & mansuetos. Eloquentia multæ urbes constitutæ sunt/ plurima bella restincta/ Firmissimę societates/ Sanctissimæ amicitiæ Comparatæ. Eloquentia mortales immortales efficiuntur. Merito itaq; fle-

xamina & omnium regina rerum oratio a doctissimis nũcupatur: Cuius tanta est dignitas: tanta potẽtia: tãta maiestas: ut Duce Eloquentia diis similimi esse uideamur: Et homines eloquẽtes/q oratores nominantur/tantum reliquis hominibus pstare creduntur: q̃tũ homines bestiis antecellunt. Nihil Medius fidius eloquẽtia diuinius repiri potest: nihil cõsumato Oratore prestantius: Cæterũ cũ eloquentię partes omnes sacrę sint ac uenerabiles: cæterisq; aliarũ artium studiis anteponendæ/Poetica in primis sacratissima est: quã antiq primariã quãdã Philosophiã eẽ tradiderũt: Quæ ab ieũte nos ętate uiuẽdi formulã doceret: quę mores/quę affectiões ostẽderet: Quę res gerẽdas cũ iucũditate pcipet. Vñ nõ min9 uere q̃ luculẽter dixit Oratius.

Os pueri tenerum balbũq; poeta figurat.
Mox etiam pectus pceptis format amicis.
Instruit exemplis inopem solatur & ægrum.

Quãobrẽ ciuitates gręcoꝝ eruditissimę liberos ĩ Poetica ĩ primis erudiebãt: solũ Poetã sapiẽtẽ esse dictitãtes. Et ut Diuus Augustinus scriptũ reliquit: Poetæ theologi nũcupati fuerunt: Cum de diis ĩmortalibus diuinitus multa cõscriberent. Quales Orpheus/Musęus/Linus fuisse traduntur. Eniuero artis Poeticę studia/ut Cicero facũdissime scribit: Adolescentiã agũt: Senecturẽ oblectãt: Secũdas res ornant: aduersis pfugium ac solatium prebent. Delectant domi: nõ impediunt foris: pernoctãt nobiscum: pegrinantur: Rusti-

cantur. huc adde q̄ poeticus decor exercetur ab Orato
re: ut testis est Cornelius: q̄ oratori lectionem poetaꝝ
plurimũ conferre Theophrastus affirmat: apud quos
in rebus spiritus / in uerbis sublimitas / ĩ affectibus mo-
tus omnis / & in personis decor exprimitur: ideoq̃ in
hac lectiõe. M. Tullius putat esse quiescẽdum / existi-
matq̃ omnem loquendi elegãtiam expoliri augeriq̃
poetis lectitãdis. Est enĩ finitimus oratori poeta: sũtq̃
ĩter se cognatione quadã copulati. Cæterũ cũ cætera-
rum rerum studia pręceptis cõstẽt atq̃ doctrina: Poe-
tę soli ipsa natura ualent; & mentis uiribus excitãtur:
& quasi diuino quodã spiritu inflamantur. Vñ Plato
diuinitus scripsit libro tertio de legibus, poetaꝝ genus
esse diuinũ: & idem tradit ĩ Phedro. Vates furore di-
uino concitatos multa cõmoda græcis hominibus at
tulisse. ab eodem pquã eleganter dictum est in libel-
lo de furore poetico. Poetas diuino instinctu concita-
tos eundem furorem interpretibus / quos rhapsodos
appellat / infundere / imitariq̃ Magnetis lapidis natu-
ram: qui non solum ferreos anulos trahit: sed eandem
trahendi uim ipsis anulis latenter insinuat. Origenes
quoq̃ ille magister ecclesiæ ĩ libris: quibus titulus est
Periarchon. Virtutem quãdam esse docet Spiritalem /
quę poeticã ĩspiret: cuius ĩspiratione poetæ repleãtur.
Platoni Origeniq̃ astipulatur Ouidius sic scribẽs.
Est deus in nobis: agitante calescimus illo: Et alibi.
Est deus in nobis / sunt & cõmertia cœli:

Sedibus ethereis spiritus ille uenit. Quapropter haud immerito poetas antiqui sacros nominarũt: Vnde ab eodẽ scriptũ ẽ. At sacri Vates & diuũ cura uocamur. Et Calphurnius ĩ bucolicis inqt. Ille fuit Vates sacer. Et Lucanus noster scriptũ reliqt: O sacer & magnus Vatũ labor. Ennius uero sanctos Poetas appellat: quasi deorũ aliquo dono/& munere pditi esse uideant. Hinc est/quod poetę antiqtus ĩ maxima ueneratione maximoq; pcio habebãtur: quod a principibus fouebantur: quod a regibus ditabantur: quod ab omnibus certatim amabantur: Vnde nõ minus uere q̃ diserte cecinit Naso.

Cura ducum fuerant olim regumq; Poetæ:
Premiaq; antiqui magna tulere chori:
Sanctaq; maiestas/& erãt uenerabile nomen:
Vatibus & largæ sæpe dabantur opes.

Carus fuit Scipioni Africano Ennius. Carus Archias merito atq; Lucullis. Cherilũ poetã q̃uis ignobilẽ in delitiis habuit Alexander. Virgiliũ fouit Augustus: cuius uersiculos cũ ĩ theatro Po.Ro. audisset: surrexit uniuersus: & psentẽ spectãtẽq; Virgiliũ tãq̃ Augustũ ueneratus est. Oratiũ Mœcenas adamauit. Tibullum Messalla dilexit. Papiniũ Domitianus auro palladio Coronauit. Ausoniũ Gratianus consulatu decorauit. Neq; solũ uiuẽtes Poetę: q honorificẽtius Vates dici existimãt: sed etiã defuncti uenerabiles extiterũt: Siq dẽ Alexãder Magnus: cũ ĩter spolia Darii psarũ regis Scriniolũ cepisset auro gẽmisq; ac margaritis pciosũ: ĩ

eo libros Homericos reposuit: ut p̄ciosissimū humani ingenii opus opere d̄itissimo seruaretur. Idē Homerū adeo diligebat: ut eiūs Iliada: quod diuinum poema edidicerat: quod uiaticū rei militaris appellabat/noctu sub puluino una cū pugione subiiceret: & ita cum Homero poetarum principe uigilabat/Cū Homero dormiebat. idem Pindari inter lyricos poetas prestantissimi familię ac penatibus parci iussit/Cum Thebas euerreret. Alter uero Alexāder/qui Romano pręfuit imperio: Virgilium adeo admirabatur: ut eum Platonem poetarum uocitaret: eiusq; imaginem in Larario consecraret. Quinetiam Elius Verus Romanus Imperator Martialem epigrammaticum poetam suum Virgilium nuncupabat. Huc adde quod etiam Dii amatores ultoresq; extiterē poetarum. Siquidem Apollinis oraculum/ut inquit Eusebius Pamphilus: Euripidem laudibus in cœlum tulit: & Archiam tamq̄ scelestum ac profanum iussit exire de templo: q̄ Archilocum poetam interemisset. Sophoclem quoq; tragici cothurni principem Liber Pater tāquam delitias suas sepeliri iussit. Preterea poetæ quadam suauiloquētia adeo sunt dulces: ut non legātur modo: sed etiam ediscantur: quorum auctoritás tanta est: ut illorum dicta pro certissimis testimonis habeātur: Nam & Plato & Aristoteles principes philosophorū Homeri aliorūq; poetarum carminibus sua dicta persępe corroborant. Quinetiā Iuriscōsulti illi sanctissimi ī libris digesto-

rum frequẽter allegãt poeticos uersus/& maxime scribentes de cõtrahẽda emptione & uenditione:& in titulo de gradibus:& de uerboꝝ significatione:& ad legẽ Aquiliã:& de reꝝ diuisione:sexcentisq; in locis citant testimonia poetaꝝ. In decretis quoq; Virgilianũ carmen ex Georgicis:& Oratii uersus ex Epistolis afferũtur. Quid non ne Ecclesiastici scriptores & in primus Augustinus Hieronymus atq; Lactãtius/Tria Christiani dogmatis lumina clarissima scatent auctoritatibus poetaꝝ? Quid maius loquor? Nõ ne Apostolus Paulus Vas electionis/Tuba Euãgelii/& sanctaꝝ scripturaꝝ Armariũ Poetas studiose lectitasse uidet? qui ad Titũ scribẽs uersiculũ usurpat Epimenidis Poetę. Cretes semper mendaces/malę bestię/Ventres pigri. In alia quoq; epistola Menandri carmen allegat: Corrũpunt bonos mores confabulationes pessimæ. Et apud Atheniẽses in Areopago hoc est Martis curia disputans Aratum poetam testem citat. Præterea/ut in Decretis scriptum est/Dominus præcepit Israeliticis:ut Aegiptios argẽto spoliarent Tropologice intelligens:ut argentum idest eloquentiã apud Poetas inuentam colligerent atq; possiderent. Dauid quoq; ille psalmographus psalterium numeris poeticis concinnauit: Quod ut inquit Hieronymus in morem Oratii Flacci & Pindari:nunc Iambo currit:nunc Alcaico personat. nunc Sapphico tumet:nunc semipede ingreditur. Deniq; Esaiæ/& Iob/& Solomonis lucu-

lenta uolumina/hexametris & pētametris uersibus:ut Iosephus & Origenes scribūt:apud hebreos cōposita decurrunt. Quietiā/ut Cassiodorus testat᷑:oīs poetica eloquutio a diuinis scripturis sumpsit exordiū. Adeo musica uenustas leposq; poeticus existimatus ē oī esse suauitate refertissimus: Adeo carmina moduliq; numerosi placuerūt:ut deos existimarēt eē placabiliores/ Si eos uersibus adorarēt: & carminibus p̄carēt᷑: Vnde ab Oratio dictū est luculēter: Carmine dii supi placātur carmine manes. Et nō minus uere q̄ facūde cecinit Lucretius. Calliope reqes hominū diuūq; uoluptas. Sit igit᷑ apud uos uiri p̄stātissimi sanctū ac uenerabile nomē poetaꝝ:q pricipibus cari sunt:q fouētur a bonis:quoꝝ carmina ediscunt᷑ a litteratis: Quoꝝ uersus tersissimi aures ðoꝝ mulcēt:eosq; exorabiles mortalibꝯ faciūt:q qbusdā figmētis adūbrati multa saluberrima p̄cipiunt:sentētias e penitissima Philosophia deprōptas dissimulāter itersērūt/mētes nostras optimis p̄ceptis frequēter īstituūt/& ut auctor est Mālius. Omne genus reꝝ docti cecinere poetæ. Iidē linguam ornāt.facundiā augēt:& supellectilē uerboꝝ faciūt copiosissimā. Deniq; solis pene poetis datū est:ut ad laudādū & uitupādū pariter sint accōmodati: & quēadmodū īmortali laude donāt᷑ illi:quos carminibꝯ extollūt/ita sempiterna illi pulsant᷑ īfamia/ quos maledicis uersibꝯ īsectātur. merito nos monet Socrates Platonicus/ut diligēter caueamus/ne poeticū hominem quēpiā nobis īfensum habeamus. Et principes/quos

carminibus celebrãt/ímortales efficiũtur : qđ elegãter exp̃ssit Oratius illo uersiculo:Dignũ laude uiꝝ/musa uetat mori:Cœlo musa beat:Si aliquando lasciuire & obscena scribere : & ludicra atq; amatoria decantare & ĩpudica ꝓmere uident̃: Nõ ꝑpterea sunt poetę repu/diandi:Cũ neq; scríproꝝ mores ex uersibus iudicãdi: neq; lepidiora carmĩa ꝑ argumẽto ĩpudicicię sint ha/bẽda:licet lasciuire carmínibꝫ citra ĩpudiciciã:licet io/cari uersiculis citra obscenitatẽ moꝝ:licet lingua & ca/lamo ludere pudẽda:aĩo & corpore exercere ꝓbanda. nemo poetas explodẽdos eẽ cẽseat/pp uersus mollicu los/& amatorios.ĩmo qlibet existimet poetas eẽ amã/dos fouẽdos lectitãdos pp singularẽ eruditionẽ reꝝq; doctrinã copiosissimã.quę cũ in oĩbus magna cõspi/ciat̃ ĩ Lucano maxĩa redũdat:Nãq; ĩ gęographia hoc est locoꝝ descriptiõe ẽ eminẽtissimus:ĩ astrologia eru ditissimus:ĩ historiaꝝ enarratiõe facũdissim9:ĩ oratio nibus eloquẽtissimus:ĩ stilo heroico sublatissimus: in rebus describẽdis cõpositissimus:idẽ ardẽs ẽ & cõcita tus & sentẽtiis clarissimus:& ut inqt Quĩtilianus ora/toribus magis q poetis imitãdus:Qui quoniã magis scribit historiã q̃ figmẽta cõponat:a nõnullis & maxi me a Seruio ex família poetaꝝ exterminat̃ : ex quo & ip̃e apud Martialẽ illudẽs ait: Sũt qdã q me dicũt nõ eẽ poetã: Sed q me uẽdit bibliopola putat. Atq diuus Hieronymus nõ solũ poetã eũ appellat:sed etiã ardẽ/tẽ esse dicit:& Papinius ĩ syluis oĩbus poetis Lucanũ nõ ueret̃ anteponere unĩco excepto Virgilio:in cuius

cõparationem ita scribit: Quid maius loquor ipse te latinis Aeneis uenerabit̃ canentẽ: Et alibi metaphoricos inqt Bethym Mãtua ꝓuocare noli. Hoc idẽ sensit Martialis ingens. Phœbe ueni sed quãtus eras cũ bella canẽti Ipse dares latiæ plectra secũda lyre. Enarrabimus itaq; Diis hominibusq; fauẽtibus poema Lucãi poetę cordubẽsis Tersũ eruditũ: luculẽtum: Cuius lectio multũ ꝓderit nec mĩus delectabit: qđ si Ciceroni olĩ legere cõtigisset. nũq̃ ꝑfecto scripsisset Cordubenses poetas pingue qddã sonare/atq; ꝑegrinũ. ego ĩ primis elaborabo enodare nodos q̃ plurimos: quos uel paucissimi explicarẽ potuerũt. Lectiõi Lucãi cõiuncta erit lectio epistolaꝝ Ciceronis: & ita cũ poeta illustrissimo copulabit̃ orator ĩclytissimus: de quo melius est tacere sicut de Carthagĩe scribit historicus quã pauca dicere: de quo cũ ꝓximis ãnis multa dixerimus ĩ p̃sentia hoc solũ dixisse contenti erimus: Quod character Cicerõis epistolicus ad eloquutionẽ ĩ adolescẽtioribꝰ scholasticis formãdã/ad facilitatẽ extẽporalẽ cõparandã/est maxime cõducibilis: cũ leniter fluat/& ipsa epistolaꝝ dialectos habeat quãdã quasi genuinã iucũditatẽ: ĩ qbꝰ uĩcula qdẽ sũt/sed laxiora: neq; tã numerosa q̃ ĩoratiõibus: & cũ epistolæ quotidiãis uerbis texẽdę sint: Cũ nihil accersitũ habere debeãt: ut ĩquit Seneca/ nihil affectatũ/cicerõiana ĩ epistolis eloquutio facilis ẽ & illaborata/& ex quodã ueluti prõptuario copiosissimo deprõpta: quę cũ imitãda sit/& maxĩe imitabilis: nemo nõ sperat se epistolarẽ Ciceronis eloquẽtiã effi-

gere atq; ęmulari posse: uerum ut inquit Oratius. Sudet mul tũ frũstraq; laboret Ausus idẽ. Cęterũ cũ Liuius ĩ epi stola ad filiũ scripta legẽdũ ĩ primis eẽ Ciceronẽ pscri bat: Opinor me factuꝝ opæpciũ: si Cicerõis epistolas publico auditorio hoc ãno pfitebor. Ex quaꝝ enarra tione nõ paꝝ studiosi eloquẽtię iuuabunť. Ipse eqdẽ/ qđ ad me attinet/ omni studio uigilãtiaq; cõtendã: ut oĩbus satisfaciã: ut neminẽ ad nostras lectiões audiẽ das uenisse peniteat. Pręterea quædã scitu digna ãno tabimus: quę ad epistolas cõponẽdas pꝛiere uidebũť: ut scholastici nõ solũ ex uiua/ ut aiũt/ uoce: sed etiã ex scriptis litterulas nostras/ quãtulęcũq; sunt/ cognoscere possint. Sed iã tẽpus est ad ea nos trãsire: quæ enarra tioni ipi sint accõmodata: Quæ dũ breuiter expono: q̃so/ ut fecistis adhuc/ diligẽter attẽdite. mihi onerosũ nõ est dicere: uobis molestum non sit audire. Dixi.

Oratio habita ĩ enarratione Rhetoricoꝝ cõtinẽs laudationẽ eloquẽtiæ atq; Cicerõis. Orõ. V.

S Aepenumero admirari soleo Viri circũspe ctissimi/ q̃ cũ ex aĩo cõstemus/ & corpore: animũ/ qui diuinus est/ paucissimi colãt: corpus quod fluxũ est/ & caducũ q̃ pluri mi: hoĩes mehercle pposteri atq; puersi: q id/ qđ dete rius ẽ/ pluris faciũt eo/ qđ pciosius est: q bona corporis bonis animi ãteponere nõ uerenť: q ĩ uoluptatibꝰ bel luinis summũ bonũ collocãdũ eẽ cẽsent. Atq q̃to re ctius/ q̃to laudabilius ẽ ita ĩstituere uitã nostrã: ut cor pus animo ancilleť: ut bona animi prima/ & in primis

capessenda eẽ existimemus: ut corpus causa animi/ nõ animũ cã corporis ab oĩpotẽtissimo ac Vltramũdano Deo fabricatũ eẽ credamus. ut deniq; hominẽ ĩterio-rẽ: hoc est animum: q uerus hõ ẽ: colamus ac honore-mus: hoc ĩ primis iubet Plato ille philosophorum deus: hoc Platonicus Apuleius factitãdũ eẽ demõstrat: hoc efficere debet qsqs de se ipso bene sentit. Cultura uero animi ẽ/ peioribus repudiatis meliora sectari: & id qđ optimũ est/ potissimũ capessere. Cultura animi ẽ/ ĩge-nuas disciplinas amplexari: cultura animi est ipsa Elo quẽtia: Quæ una ẽ de/ sũmis uirtutibꝰ: Quæ sacra ac uenerabilis/ quæ rerum publicarum gubernatrix p̃clara esse fert̃: Quã. M. T. primã artẽ appellat: Quã Cor. Taci-tus autumat cęteris aliarum artiũ studiis eẽ anteponẽdã: ĩ qua p̃sidiũ simul & telũ est: Quo ꝓpugnare pariter/ & ĩcessere possimus: Quæ flexanima: Quæ omnium Regina rerum a luculẽtis scriptoribꝰ nũcupat̃: Qua q p̃-ditus ẽ ĩter hoĩes/ ut ita dicã/ Deus putat̃: qua deniq; effici t̃/ ut reliqs hoĩbꝰ tãto p̃stemus: q̃to hoĩes bestiis ãtecellũt. Eloquẽtiã ergo Viri p̃stãtissimi totis uiribꝰ capessere/ eloquentię dies ac noctes ĩpẽdere/ eloquẽtiæ iugiter ĩuigilare debemus/ hoc sit ociũ nostrũ/ hoc ne-gociũ/ ĩ hoc labor/ in hoc qes reponat̃. Hoc opus/ hoc studiũ parui ꝓperemus & ãpli. Si patrię uolumus / si nobis uiuere cari. In cubiculũ aũt eloquẽtię ĩtroducet nos ille/ q claues habet. M. T. C. q eloquẽtię clauiger/ ĩmo alũnus/ ĩmo partus dici meret̃. hic nobis cunctas eloquẽtię diuitias reserabit/ cũcta pistromata explica-

bit:oēs ornatus ostéder.hoc duce/hoc depcatorē nobis
utēdū é/si isinuare nos ī amicitiā cū eloquētia cōcupi
scimus. Hic.n.ille ē q Pomeriū Romanę līguę pmo
uit/cuius ingeniū Romano impio par/q eloquētiam
ipsam locupletauit/q ad ornamētū patrii sermōis cō-
plura uocabula excogitauit/qualia sunt beatitas/bea-
titudo/indolētia/syllabatim. & p orizōte finiendus:
multaq; alia id genus/quę primus Cicero cōmētus eē
fert/ideoq; incertū est/utrꝵ ipe plus eloquētiæ debeat/
an ipi eloqntia/quē eloqntię archetypon & simulacrū
nūcupare merito possumus/q apd posteros id ē cōse-
quutus/ut Cicero iā nō hominis nomen sed eloqntiæ
habeat: De cuius laudibus/sicut inqt Salustius de car
thagine/melius eēt tacerē/q̄ pauca dicerē/& nos āno pxi
mo nō pauca cōmemorauimus. Sed quoniā ut autu-
mat Plato nō nocet bis dicere qd bene dr/& ut ait Se-
neca nūq̄ nimis dr/qd nūq̄ satis/Repetamus in pšen-
tiarꝵ nōnulla de Cicerōe/quæ neq; uos audiuisse/neq;
nos dixisse pœniteat. M.Antonius orator/ cui uel pri
mas eloqntię partes maiores nostri tribuerūt/dicerē so
lebat/multos se uidisse disertos / eloqntē oīo neminē/
eloqntiæ uidelicet formā/quā animo cernebat/re ipsa
uiderē nō poterat. utinā hic Antonius Ciceronē ī foro
Romāo causas actitantē uel semel audiuisset / pfecto
dixisset hūc esse illū/quē q̄rebat/quē nusq̄ uidere po-
tuerat/eūq; nō solū eloqntē/sed eloqntissimū/ sed elo
quentiæ ipsius imaginē esse asseruisset: & merito. Nā
ut facūdissime Quītilianus tradit/Cicero unus dono

quodã ꝓuidẽtiæ genitus uidet́:ĩ quo totas uires suas eloquẽtia expiret́:q effinxit uim Demosthenis:copiã Platonis:iucũditatẽ isocratis:ĩ quo oẽs orãdi uirtutes cõgestę fuerũt:quę ĩ aliis oratoribus singulę cõspiciũtur. Laudamus ĩ Cęsare calorẽ:ĩ Seneca copiã ĩ Quĩtiliano diligentiã:ĩ Plinio nitorẽ. Laudauerũt prisci in Graccho impetũ:ĩ Lelio lenitatẽ:ĩ Catone grauitatẽ: ĩ Caluo sanctitatẽ:ĩ Hortẽsio pritionẽ:at. M. T. ĩ oĩbꝰ his:quę ĩ singulis singula laudant́/ẽ eminẽtissimus:a quo oĩs dicẽdi copia:uelut a copiosissimo fonte ꝓcurrit:a quo sicut de Homero cecinit Mãlius. Oĩs posteritas latices ĩ pocula duxit. De quo id dici merito põt uerbis paulũ ĩmutatis/q̃d de Epicura dixit Lucretius. Hic genus humanũ eloqo supauit & oẽs Restrinxit stellas exortus ut etherius Sol. Et cũ ab aliis scriptoribus reꝝ/ab aliis uerboꝝ doctrina q̃rat́: Cicero doctrinã facundiãq; abunde suppeditat: Et cũ tria sint genera dicẽdi: Quos gręci characteras appellãt: Cum sint grãdiloq/q sentẽtiaꝝ grauitate/& maiestate prępollẽt: Cũ sint graciles/ĩ q̄bus subtilitas ac uenustas est/cum sint ĩtermedii/q in cõfinio utroꝝq; tẽperatim florent: in his oĩbus Cicero absolutissimus cõsumatissimusq; cõspicitur. Laudat Homerus in Vlyxe orationẽ:quã niuibus hibernis simillimã illo uersu esse pronunciat.

Instar erant himbris fluitantia uerba niualis.

Talis in Ciceronẽ haud dubie esse cognoscitur:uidelicet Plena / Larga / Magnifica / Excelsa / breuiterque cœlestis: Pericles ab Aristophane poeta Comico di-

ctus est/fulgurare/tonare/cuncta oratiõe pturbare/atq; miscer̃. Hoc idẽ de.M.T.dicer̃ possumus/cuius sentẽtię fulmĩa/Verba tonitrua mihi uident̃. Et sicut Apostolus Paulus tuba euãgelii a diuo Hiero.nũcupat̃ ita ip̃e Tuba eloquẽtiæ nũcupari põt. In cuius labris illã psuadẽdi deã sessitauisse credimus/q̃ a græcis Pitho/ a latinis Suada siue Suadela noĩat̃/quã in ore Periclis apđ gręcos/ĩ ore cethegi apud romãos sedisse scriptores idonei tradiderũt. Merito igit̃ rex oratoꝶ & latinę lĩguę illustrator dictus ẽ. Merito arcẽ eloquẽtie tener̃/ & ĩ iudiciis regnar̃ existimat9. Merito ob ei9 os Gratii ora obuertebãt sua. Ex cuius libris deprẽdere licet/ut Cor. Tacitus auctor ẽ. Nullius ĩgenuę disciplinę sciẽtiã ei defuisse. ille nõ solũ grãmaticę/& poeticę/& rhetoricæ artis crateras ebibit/sed ẽt auidissime hausit craterã dialeticæ austerã/Musicæ dulcẽ/gæometriæ lĩpidã/& uniuersę philosophiæ nectareã/quã qdẽ philosophiã/cũ Romæ prius pegrinaret̃/& ut utar uocabulo plautio/tãtũmõ atticissaret/prim9 ferme/romana ciuitate dõauit/& latĩa lĩgua opulẽtã ac pollẽtẽ fecit. nãq; uerbis p luribꝫ gręcanicis uerba latina accõmodauit Quę.n. philosophi gręce dicũt catorthomata/Cicero latĩe rectefacta noĩauit. Quæ illi catalepsis/hic cõpressiões. qđ illi axioma/hic pnũciatũ. Quę illi phãtasias hic uisa nũcupauit/& sexcẽta alia id genus prim9 effinxit. Idẽ ut nihil ĩtactũ relinq̃ret/iuri opam dedit/& de legibus uolumĩa cõcinauit. ĩ omnibus uero/quæ scripsit/tanta auctoritas inest / ut pro ratione dicta ipsius

habeantur: ut Iurisconsulti pluribus in locis testimonio Ciceronis utantur. Nanq; in libro de Ver. signi. definitio littoris ex eius sententia comprobatur/& digestis de origine iuris fit mētio orationis: quæ pro Ligario scripta est: & ī titulo de pœnis. exēplū orationis pro Cluentio Habito mutuātur. Igitur cum tā uariis tāq; multiiugis disciplinis esset refertissimus: factus est cōsumatus Orator: & ut dicam/quod sentio/incōparabilis. & quod de Varrone dixit Terentianus.

Vir doctissimus Vndecūq; Varro.

Id nos de. M. T. Cicerone dicamus.

Vir doctissimus undecūq; Marcus.

Qui mihi hac peculiari laudatiōe laudādus uidet̄: ut tribus hisce nominibus cognominet̄: quę illi optime quadrāt. Videlicet Polyhistor/Philosophotatos/Polygraphotatos .i. multiscius/philosophiæ sciētissimus/& rez̄ plurimaz̄ scriptor luculētissimus. hic.n. ille est/ quē ob eximias excellēresq; uirtutes oēs ī cœlū laudibꝫ certari ferūt: de quo pconia poetaz̄ uulgatissima celebrātur. de quo ita cecinit Catullus/Disertissime Romuli nepotū: Quot sunt/quotq; fuere Marce Tulli: Quotq; post aliis erūt ī annis. De quo ita Lucanus. Romani maximus auctor Tullius eloqi. De quo Silius. furialia bella fulmine cōpescet linguæ: nec deīde relīquet Par decus eloquio cuiquā sperare nepotum. de quo Epigrāmaticus Poeta. Illud laurigeros ageres cū læta triūphos Hoc tibi Roma caput cū loquereris

erat. Qui ita laudat᷑ a Manlio. Et censu Tullius oris Emeritus cœlũ. Quẽ cũ græce declamantẽ Apollonius Rhetor audiuisset mirabũdus paulisper obticuit: moxq; in hæc uerba prorupit, te nẽpe Cicero laudo & admiror: sed Græcoꝶ fortunæ me miseret: Cũ uideo Eloquentiã/ quę uirtutũ sola nobis græcis relicta erat: ꝑ te Romã transmigare. extat luculẽtum Epigrãma/ dignũq; ubiq; legi / quod Tullius Laurea Ciceronis Libertus in laudem patroni concinauit: cũ aquas Ciceronianas oculis medentes his uersibus celebraret. Quo tua romane uindex clarissime linguæ: Silua loco melius surgere iussa uiret: Atq; Achademię celebratã nomine uillã Nũc reparat cultu sub potiore uetus: Hic eẽt apparent lymphæ non ante repertæ: Lãguida. quę ĩfuso lumina rore leuãt. Nimirꝶ locus ipse sui Cicerõis honori Hoc dedit: hac fontes cũ patefecit ope. Vt quoniã totũ legit᷑ sine fine ꝑ orbẽ: Sint plures oculis quæ medeãt᷑ aquæ. Quid multa? nõne & Plinius Ciceronẽ extra oẽm ĩgenii aleã collocat: & doctrinaꝶ lucẽ appellat: qui ĩ. vii. natu. histo. De laudibus Ciceronis luculẽtissimũ scripsit elogiũ: & ab oĩbus Ciceronianæ uirtutis amatoribus ediscẽdũ: Quod hoc ẽ. Sed quo te. M. Tulli piaculo taceã: Quoue maxime excellẽtẽ ĩsigni predicẽ? te dicente Legẽ Agrariã hoc ẽ alimẽta sua abdicarũt tribꝫ. Te suadẽte Roscio theatralis seditionis auctori leges ignouerunt: notatasq; sedes ignominiæ discrimine æquo animo tulerunt: te

orãte proſcriptoꝝ liberos honores petere puduit. Tuũ Catilina fugit ĩgenium: Tu Marcum Antonium pro ſcripſiſti. Salue prim9 omniũ Pater Patriæ appellate: primus ĩ toga triumphũ/Līguęq; lauream merite: Et facũdię litterarũ latinarũ parẽs/atq; ut dictator Cæſar hoſtis quõdam tuus de te ſcripſit/omniũ triumphoꝝ laudẽ adepte maiorẽ/q̃to plus eſt ĩginii Romani terminos intãtum promouiſſe/q̃ imperii. Hęc obiter dicta ſint de Viro nũq̃ ſatis laudato/Cuius libros omnis diuinitus ſcriptos Vtinam tam ſtudioſe legeremus: q̃ ſtudioſe Diuus Hieronymus lectitauit: qui ob id ipſum/Ciceronianus ãte Dei tribunal/meruit appellari/Sicut ĩ libello ad Euſtochium ipſe meminit/Et Rufinus affirmat/Cuius rei ẽt mentio fit ĩ Decretis. diſtictione. xxxvii. Nos uero ex ĩmenſa Ciceronianæ bibliothecæ ſilua/ Rhetoricos ad Herẽnium potiſſimũ excerpſimus/Quos publico auditorio hoc anno profiteremur/in quibus præcepta docendi oratorias artes plurima & pene omnia adamuſſim pſcribunẗ/quos libros quidam non Ciceronis/ ſed alterius oratoris & potiſſimum Cornificii eſſe cõtendũt/ſuper qua re nũc mihi non eſt diſputandi locus. Hoc uero exploratiſſimũ eſt: hos Libros Rhetoricos/ſiue a Cicerone cõpoſiti fuerint/ut Priſcianus exiſtimat/ ſiue ab alio neſcio quo/ut nonnulli ex neotericis autumant: eſſe luculentos limatos emũctos & in primis conducibiles ad docendam eloquentiã/ quæ in Canonicis ſcripturis Argẽto cõpatˀ/quã ſub nomĩe Argẽti Aegiptiis eripiẽdã

esse Dominus p̄cepit: sicut in Pētateucho/& maxime
ī Exodo a Mose relatum est. ī Leuitico etiam primi-
tias mellis Domino iubemur offerre: quod tropologi
ce significat dulcedinē eloquentiæ: Qua nulla dulce-
do mellea dulcior esse existimat̄: Cui omnis suauitas
cōparata fatiscet: & austeritatis ac amaroris plena ui-
debit̄. hoc uerum eē oēs eloquētię ꝓfessores affirmāt:
hoc nemo uestrū īficiabit̄: ubi pręcepta Rhetorices op
time didiceritis. Quam nōnulli in latinum trāsferen-
tes: tum Oratoriā: tum Oratricē nominauerunt. eritis
autem haud dubie eloquentes: si eloquētissimi Orato
ris uolumina in manibus frequenter habebitis: Si Tul
lianę lectionis eritis studiosissimi: ille. n. ut Quintilia-
nus ait: se ꝓfecisse sciat: cui Cicero ualde placebit. Le-
ctioni Ciceronis copulata erit lectio Siluarum: Quas
Papinius Statius Poeta neapolitanus poetico quodā
calorē cōscripsit: Vnde & Siluæ merito nūcupant̄: Nā
Siluam prisci uocarūt poema stilo q̄ uelocissimo com
positum. quando poeta calorem sequēs/ac impetum/
ex tēpore scribit: & ut īqt. Plato ī Musæ tripode sedēs
furoris afflatu concitatur. Pręterea Silua ī alia signifi-
catione apud eruditos accipit̄ pro ubertate/ac copia
rerum cateruatim congestarū. Vnde ait Cicero ī Ora-
tore. Omnis Silua dicēdi ducta ab illis est/& Trāquil-
lus ī libro de Grāmaticis reliquit inqt nō mediocrem
Siluām obseruationū sermonis ātiqui. & diuus Hie-
ronymus in ꝓlogo Iosue. & in ꝓlogo Paralipomenon

Siluam Hebraicorum nominuũ appellat multitudinem copiosissimã. In hoc uero Poemate perinde ac in siluis nemoribusq; sunt cũcta cõgesta / & agminatim coaceruata/ĩcredibilis rerum reconditarum cõmemoratio/ĩmẽsa multiiugę doctrinę descriptio/ Historiarũ ac rerum scitu dignarũ luculenta narratio. in summa quã plurima leguntur in Siluis Statii / Quæ pphanũ Vulgus ignorat/ ĩ quibus grãmatistæ hallucinantur: in quibus Cõmentatores subinde labuntur. hæc & id genus reliqua nos ea uigilantia/eo studio/ ea diligẽtia explicare conabimur: atq; pro uirili parte enodare curabimus: ut nullus auditorũ nostrorũ enarrationes nostras merito possit criminari. Cæterũ quoniã Ciceronis Rhetoricos enarraturi sumus: ne illotis/ut aiũt/pedibus. in ĩpa penetralia ingrediamur: de Ciceronis uita & obitu pauca dicamus: quæ uobis uoluptati sit audiuisse/usui & ornamẽto meminisse: Vos/ut cepistis/ queso diligenter attendite. Dixi.

Oratio habita ĩ enarratione Iuuenalis atq; Salustii.

ORATIO. VI.

u Etustissimi græcorũ Viri clarissimi maximos honores cõstituerũt nobilibus Athletis: q ĩ Ludis Olympicis/Pithiis/ Istmiis/ Nemeis uictoriã reportassent. Nã cũ palma & corona decoratẽtur: ĩ suas mox ciuitates reuertentes quadrigis triũphalibus inuecti conspiciebãtur:

& quoad uiuerẽt uectigalibus publicis alebãt: Quod me cogitantem ſubiit admiratio: cur non iidem honores uel potius maiores / luculẽtioraq; emolumenta cõſtituta fuerint rerum ſcriptoribus: qui infinitas uoluptates cunctis mortalibus pręſtant: & de toto humano genere optime merentur: qui tanto athletis anteponẽdi ſunt: quanto animi corporibus antecellũt. Et.n.ab athletis corpora: a ſcriptoribus animi exercentur: illi corpora ſaginãt: iſti animis pabulum ſuggerũt copioſum: & ſolam immortalitatem aucupantur: Quocirca cum multũ debeamus ſingulis ſingularꝝ reꝝ cõditoribus: tum plurimum profecto debemus inuẽtoribus litterarum: quibus nihil præſtãtius: nihil excellẽtius: nihil utilius ullo unquam tempore excogitatum eſt. Eniuero litteris cõſtat imortalitas hominũ & memoriæ fulcitur æternitas: litteræ res multis retro ſeculis a multis nationibus geſtas nobis oſtentãt. litteris cognitio omniũ diſciplinaꝝ percepta eſt. Cõmertiũ litteraꝝ tolle ex hominibus: Solem ex ipſo mũdo ſuſtuleris. Huius tam excellentis / tam neceſſarii boni quiſnam fuerit repertor / ambigitur. Alii a Mercurio litteras repertas arbitrãtur. alii a Phenicibus inuẽtas eſſe tradũt: Cuius rei argumentũ eſt: ꝙ phenicia litteraꝝ elemẽta primi poetæ nuncuparunt. in gręciam autem e phenicia litteras Cadmũ attuliſſe ferũt: mox e græcia in latiũ attulere pelaſgi. Quidã autumant litteras aſſyrias fuiſſe ſemper. Ecclesiaſtici uero ſcriptores ab hebreis

repertas esse contendunt: idq; ualidissimo argumento probare nitũtur: q̄ uidelicet apud hebreos singula litterarum elementa aliquid significẽt: quod neq; apud grecos: neq; apud latinos ullo modo fieri potest: Verbi gratia prima hebreorum littera aleph nuncupatur: q̄d latine significat disciplinã/ secũda beth q̄d domus interpretat̃. gimel plenitudo: Deleth tabularum siue librorũ. & ita reliq̃ litteræ hebreorũ alicuius rei significatiuæ esse tradunt̃: q̄d neq; de græcis/ neq; de latinis fertur. Hæc sunt quæ ab eruditis memorant̃ de origine litterarum. quibus qui imbuti fuerint: tantum illitteratis hominibus antecellunt: q̃tum homines cæteris animantibus prestant. Cæterũ ipse mecũ interdũ querere soleo/ quid est/ q̄ eũ toto fuerint populi/ Tot gẽtes toto terrarum orbe diffusæ/ Tã paucæ nationes in litterarum studio effloruerit. Soliq; fere græci & italici litteras excoluerint. Nãq; plures/ ut ego opinor/ i sola græcia italiaq; scriptores extiterũt: q̃ in omnibus aliis per/ longa secula nationibus. huiusce rei nimirum illa potissima causa eẽ credit̃/ aeris uidelicet subtilitas atq; tẽperies. Nõ enim temere dixit Heraclitus/ Aer siccior anima prudẽtior & melior. hic thebani pigues hebetesq; existimati sunt: q̄ Thebis cœlũ eẽt crassissimũ. Cõtra attici putant̃ acutiores/ q̄ Athenis aer tenuis atq; salubris. hic septẽtriõales mẽtibus stupẽtibus eẽ tradũt̃/ q̄ pp cœli crassitudinẽ/ imodicũq; aeris humorẽ refrigerentur/ que res haud dubie efficit animos tardiores/ hebe-

tioresq;: Verum propter sanguinis humorisq; habundantiam ferro resistũt sine timore: E cõtrario/qui proximi sunt ad axem meridianũ / feruentissimis ęstibus obnoxii/exiguũ habent sanguinẽ: ideoq; timidiores sũt pauidioresq;: & q̃uis sint animis acutissimis/summaq; solertia prædití: exustas tamen habent a sole uires animoꝝ: Nimirũ hoc illud est: quod philosophoꝝ princeps Aristoteles scribit in politicis gentes quæ in frigidis regionibus incolunt animo quidẽ habundare: ingenii uero & artificii habere q̃ minimũ. Asiaticos autem ĩgeniosos quidem esse sed minime animosos: at genus græcoꝝ sicut in meditullio regionis sitũ est: ita animo pollere & ĩgenio. Italia quoq; cum inter septẽtrionalẽ/meridionalẽq; plagã collocata sit mixtionibus diuersis efficitur tẽperatissima: quẽadmodum Iouis stella ĩter Martem feruentissimũ/& Saturnũ frigidissimũ media currẽs tẽperata salutarisq; fit. Quocirca Italia omniũ terraꝝ alũmna/ac parens nuncupatur: Eadem cunctarum gentiũ in toto orbe prima esse traditur: Quæ omnes nationes sine cõtrouersia antecellit Viris/feminis/ducibus/artiũ pręstãtia/ingenioꝝ claritatibus. Ipa uero urbs Roma: ut inqt Ammianus Marcellinus: uirtutũ omniũ fuit domiciliũ. Cum uiri diuino pene ingenio p̃clari innumerabiles ĩ Italia per uarias ętates extiterint/Duobus potissimũ tẽporibus q̃ plurimi effloruerũt. Videlicet circa tempora Augusti: & mox circa tempora Domitiani atq; Traiani. Illa

profecto secula aurea cognominari merito possunt: Illa fœlicissima tēpora nūcupanda: quibus Cicero: Asinius Pollio: Celius: Messallæ: Caluus: Iulius Cæsar. M. Varro: & mox Virgilius: Ouidius: Varro Attacinus: Proptius: Tibullus: & sexcenti doctissimi floruerunt. Altera uero ætate nō pauciores extiterunt: Inter Quos Quītilianus. Duo Plinii/ Tacitus/ Trāquillus/ Gellius/ Martialisq; excelluerunt/ & ī primis Iuuenalis Aqnas/ q queēadmodū ipse poemate Satyrico eluxit in hac/ posteriori ætate: ita in superiori Crispus Salustius in scribenda historia īmortalitatē sibi cōparauit. Quos ambos hoc anno ideo publice profiteri destinaui: quoniā ex utriusq; lectione Cōfido Auditores maximā utilitatē cū uoluptate esse capturos. Nam Crispus Salustius ob elegantiā inimitabileq; in scribēdo breuitatē assequutus ē primas īter historicos partes: qđ Epigrāmaticus Poeta illo disticho expressit.

Hic erit ut perhibent doctoꝝ corda uirorum
Crispus Romana primus in Historia.

Et. n. ita creber reꝝ frequētia ē: ut uerboꝝ ꝑpe numeꝝ sentētiaꝝ numero sequatᷣ. ita uerbis/ quoꝝ nouator dictus ē/ cōcīnus/ ita elegans/ ita ꝑssus: ut nescias utrū res uerbis/ an uerba rebꝰ illustrētur. Salustiū Quītilianus Thucydidi celeberrimo apud grę̄cos nō dubitauit opponere/ in quo cū sit ꝑcipua uirtus breuitas: ut Seneca refert/ hac eū Salustius uicit/ ex cuius oratiōe nil demi sine detrimēto sentētię pōt: Vnde haud īmerito dixit

Macrobius Saluſtium in genere dicendi breuiſſimo dominari. Et magnã profecto iacturam paſſa ẽ latina lingua deperditis Saluſtii libris: quibus geſta Romanoꝝ cõplectebatur/nobis tantũmodo ſuperſunt illius diuini uiri Catilina atq; Iugurtha. Saluſtius ab Auguſtino ita laudatur: ut eum appellet nobilitate ueritatis hiſtoricũ: Cuius orationes/ut inqt Seneca/legũtur in honore hiſtoriaꝝ: quæ haud dubie uolumina indicãt quãta in ſcribendo maieſtate/ quãq; diuino fuerit decoratus ĩgenio. Sed quẽadmodũ in hiſtoria eximius eſt Saluſtius: ita in Satyra eminentiſſimus eſt Iuuenalis: Cuius poemate eruditiſſimo nobis abũde declaratur/non pauciora priſcis temporibus q̃ noſtris flagitia extitiſſe. Nec flagitioſos pauciores. huius itaq; lectiõe affatim cognoſcet᷑: quãtis uitiis illa ætas ĩfecta fuerit: quãtiſq; libidinibus cõmaculata: ita ut uituperatio taliũ flagitioꝝ: nobis maximo eſſe poſſit documẽto: ut quod turpe eſt fugiamus: quod honeſtum eſt: id tota mẽte capiamus. Ex Satyrici Poetę lectione aperte cognoſcemus id: quod nos conquerimur: Maiores noſtros cõqueſtos fuiſſe. Videlicet corruptos eſſe mores/ Vigere nequitiã/luxuriã/libidineq; dominari. Maximam profecto nobis exhibebit utilitatẽ/nec minorem uoluptatem Iuuenalis: ĩ quo eruditio mira eſt: Varietas rerũ iucũdiſſima: Stilus terſus: Mordacitas ſatyrica: Sentẽtiæ ſcitu dignæ ĩnumerabiles: Laudatio uirtutũ/Vituparatio uitioꝝ. Enarrabimus ergo diis bene

iuuātibus celeberimū Satyricū & Historicū luculētū: & pro mediocritate huiusce meæ quātulæcūq; in pſitendo facultatis elaborabo: ut cūctis satisfaciā/ut recōdita illustrē/ Et īprimis quæ a cōmētarioribus omissa sunt uel parꝝ diligenter interpretata/ ea enarrare conabimur.í Summa illa omnia/qualiacūq; sunt/quæ lōgis Vigiliis & iugi labore didicimus/ Vobiscū libentissime cōmunicabimus. Vos queso aurium operam nobis acōmodate. Dixi.

Oratio habita ī enarratiōe Questionū Thusculanaꝝ & Oratii Flacci cōtinēs laudē Musices.

ORATIO.VII.

m Agna res ē/ac uenerabilis/oīumq; mortaliū uotis expetēda Viri clarissimi philosophia: quā greci Ethicen/latini Moralem nominauerūt/ quæ cū animoꝝ nostrorū medicīa sit efficacissima/tāto reliqs disciplinis ē excellētior/q̄to animi corporibꝰ antecellūt. Nā cū cōstemꝰ ex anima & corpore/Cūq; corporis seruitio/animi utamur īperio/Magis nos decet animū curare/q̄ corpus. Nihil aūt peræque ptinet ad aīoꝝ sanationē/q̄ Philosophia/& ea potissimū/quæ de uita tractat/& moribꝰ. Si quidem cum plures/perniciosoresque sint animi morbi q̄ corporis: qui dies noctesq; nostras mētes exedūt: Cum cupiditatibus insatiabilibus sollicitemur/ Cum perturbationibus īnumerabilibus simus obnoxii/hos omnes morbos sola sanare pōt Philosophia

Moralis. Quæ haud immerito uitæ dux : & uirtutis īdagatrix / ex pultrixq; uitiorꝝ a luculētis scriptoribus nuncupatur. Cuius documētis / qui fuerit imbutus : is facile casus cōtemnet humanos : fortunāq; floccifaciet imperterritus / imperturbatus / īuictus. Et cū plura sint studia : quæ liberalia nominantur : quia homine libero digna sunt : Hoc unū Philosophię studiū uere liberale est : quod homīes liberos facit / sublimes / fortes / atq; magnanimos. Quo circa illi ualde uituperandi esse creduntur : quorꝝ corpora ī sagina sunt : animi in macie ueternoq; tabescunt : apud quos appetitus rationi imperat : Virtus uoluptati obsequitur : Corpus animo dominatur : Quorꝝ Deus uenter est : quiq; in uoluptatibus libidinibusq; summū bonū collocarunt. At q̄to maiores nostri prudētiores laudabilioresq; extiterūt : qui uirtutem ad beate uiuendum solam sufficere crediderunt. qui unicę Philosophię diuitias omnes post posuerunt : Solā Virtutem contēplantes : Soli Sapientiæ inhiantes : solā doctrinam amplexātes : Inter quos īprimis Socrates philosophorꝝ fons nūcupatus excelluit : qui primus philosophiam deuocauit a cœlo / Docuitq; de uita / & moribus / rebusq; bonis / ac malis inq̄rere : Nā cum Philosophiæ tres partes esse tradiderint eximii scriptores / Physicen / Dialecticē / atq; Ethicē : quarꝝ physice : quæ a nobis Naturalis appellatur : rerū naturā perscrutatur ; Dialectice : quā Rationalē nominamus : proprietates uerborꝝ structurāq; req̄rit : Ethi-

ca/quę dicitur Moralis/animum cōponit/atq; omnes animorum perturbationes sedat: hanc postremã Socrates cōplexus est: Ethicã Socrates ĩ scholis edocuit: Ethicã adamauit/illustrauit/excoluit: ad quã cũ transiret/illud uulgatissimum usurpauit. Quæ supra nos nihil ad nos: tãq̃ sola Philosophia Moralis esset mortalibus maxime necessaria/atq; frugifera/plurimũq; utilitatis afferret/cũ reliquas partes multũ nō probaret. Ideoq; neq; de natura rer/neq; de altioribus/sublimioribusq; rebus Socrates unquã disputabat: sed de sola Morali Philosophia assidue disserebat/ac meditabatur. Cuius discipulus diuinus ille Plato doctoris dogmata ĩ omnibus fere uoluminibus mirabiliter expressit: Eiusq; ingeniũ/uariosq; sermones ĩmortalitati cōmendauit: Cum ipse litteram Socrates nullam reliquisset. Cæter Philosophia omnis/ac reliquæ liberales disciplinæ diu ĩ solis græcor gymnasiis floruerãt: diu a solis græcis tractatæ/excultæ/illustratæ sunt: Cũ Romani Latiniq; arma magis/q̃ studia litterar exercerent: Cũ ĩperiũ magis propagare/q̃ disciplinas percipere meditarentur. Antiqtus Sophia dicebatur/quæ nunc Philosophia nũcupatur/Et qui hanc profitebãtur Sophi. idest sapientes appellati. primus Pythagoras Philosophiam nominauit/seq; philosophum hoc est sapiẽtię studiosum/a quo illud Philosophię genus emanauit/qđ Italicũ scriptores appellant/ab eo q Pythagoras ut plurimũ ĩ Italia philosophatus sit/Cum

Ionica Philosophia ab Anaximādro defluxerit disci-
pulo Thaletis Ionici. Ceterꝝ cū in dies magis ingenia
grecorꝝ efflorescerēt: Cū studia litterarꝝ magis ac ma-
gis excolerētur: apud Athenienses illos Catos/atq; le-
giferos domiciliū philosophorꝝ cōstitū est illic Acade
mia Platonis. Lycium Aristotelis: Porticus Zenonis
effloruerūt. ex ea ciuitate complures philosophorꝝ se-
ctæ tāq̄ ex Equo Troiano inumeri pricipes prodierūt
illic Academici hoc est Platonici ab Academia schola
nuncupati: illinc Stoici a porticu Zenonis nominati:
illinc Peripatetici ab ambulatione Aristotelis nomen
sortiti ꝑcesserūt. illic secta Epicureorꝝ: illinc manauit
secta Cynicorꝝ: quos ita a ꝓbris moribusq; caninis ap
pellitauerunt: quorꝝ priceps & auctor ꝑhibetur Anti-
sthenes/& illustrator Diogenes. In atticorꝝ gymnasiis
dogmata philosophorꝝ didicerūt Aristippus cōditor
Cyrenaicę sectę/Archesilaus priceps nouę academiæ:
Phedon a quo Heliaca secta profluxit/Euclides a quo
Megarica: & Menedemus: quem auctorem Cretricorꝝ
secta concelebrat. & ut semel finiā: nulli fere illustres
Philosophi extiterunt: qui nō Athenas studiorꝝ causa
proficiscerētur. Illic diu litteræ habitarunt: illic Philo-
sophia habuit domiciliū: illic īgēuæ ac liberales artes
diutissime diuersatæ sunt: quæ sero quidem/sed tamē
aliquando ad Romanos transmigrarunt: qui ut erant
omnium utilitatum/ac uirtutum rapacissimi cognitis
græcorū disciplinis incredibili litterarꝝ studio flagrare

ceperunt: Multiq; Philoſophiam latinis litteris exco-
lere/atq; illuſtrare conati ſunt. Sed duo potiſſimũ ex-
cellẽti ac pene diuino ĩgenio uiri id efficere potuerũt.
M. Varro: q a Terentiano undecũq; doctiſſimus nun
cupatur: &. M. T. C. extra omnem ingenii aleã collo-
catus: Qui cum oratoriã diſciplinã illuſtrauiſſet/ phi-
loſophiam quoq; ſua ĩduſtria illuſtrãdã excolendãq;
ſuſcepit. ut q occupatus Romanis profuiſſet: etiã pro-
deſſet ocioſus. & cũ ubiq; Platonis æmulus/ac imita-
tor exiſteret: Dialogos in philoſophia & potiſſimum
morali plurimos diuinitus cõſcripſit: & ĩ primis quę-
ſtionum libros quinq; : quas a uilla ſua Thuſculana:
quæ fuerat antea Syllæ dictatoris : Thuſculanas no-
minauit: quarũ lectio cũ ſit futura auditoribus utiliſſi-
ma ac ſaluberrima. cũq; multũ eruditiõis/multũ ſen-
tentiarũ/multũ exẽplorũ ĩ his cõtineat/ eas publico au
ditorio ĩſtitui pfiteri. meq; facturũ opæ p̃ciũ eſſe cẽſui:
ſi id pluribus mea ĩduſtria notũ fieret & aptũ/qđ prius
ĩcognitũ erat & obſcurũ. Vos itaq; hortor & moneo/ut
Ciceronis libros lectitare ediſcere & ĩ manibus quoti-
die habere uelitis/hunc ſpectemus/hoc ppoſitũ nobis
ſit exẽplũ/ille ut Quĩtilianus ait/ſe profeciſſe ſciat/cui
Cicero ualde placebit. cæterũ q̃tũ Ciceronis lectio no-
bis utilitatis ẽ allatura: tãtũ carmĩa Oratii Flacci mo-
dulata afferẽt iucũditatis: & queadmodũ philoſophia
ſalubris ẽ: ita Muſica delectabilis. cuius dulcedine cũ-
cta uiuẽtia capiunt; cuius origo cœleſtis memoratur:

ipsiusq; ratione mūdū esse cōpositū Pythagorici uulgauerunt. Vnde Theologi nouē Musas esse dixerunt ꝓpter octo sphęraꝝ Cœlestiū musicos cōcētus/& unā maximā cōtinētiā/quę cōstat ex oibus / quā Armoniā nominauerunt/Cœlūq; ipsum canere asseruerunt. Musicā antiqs illis tēporibus inueneratione maxima fuisse memorię proditū ē/ac maximos duces fidibus tibiisq; cecinisse.quin etiā apud priscos tam gręcos q̃ Romanos in cōuiuiis post cœnā Lyra circūferebat̃/ qua laudes atq; uirtutes uiroꝝ fortiū canebantur quā cum olim Themistocles recusasset/habitus ē idoctior. Cōtra laudatus Epaminondas/ꝙ Cytharizare & cantare ad cordaꝝ sonum eēt eruditus. Socrates quoq; iā senio cōfectus instituí Lyra nō erubuit/& Plato ciuili uiro/quē politicon uocat/musicā credit esse necessariā/ Et Aristoteles ī politicis auctor ē/ Musicā īter disciplinas īgenuas eē collocatā/quā una cū litteris & gymnastica adolescētes priscis tēporibus discere cōsueuerūt. & si uolumus īquit idē degere ī ocio/Musica est adhibēda/quæ habet naturalē uoluptatē/quæ ex iucūdissimis est/quā Musęus dulcissimā dixit eē mortalibus. Musica antiqtus sacrificiis ac funeribus adhibebatur. Musica curas abigit/clemētiā suadet / & ad leniendos affectus plurimū ualet/& ut īquit elegāter apud Philostratum Canius tibicen / Musica mœrentibus adimit mœrorem / hilares efficit hilariores / amatorem callidiorem, religiosum ad deos laudandos paratiorem:

eadéq; uariis moribus accómodata animos audito-
rũ, quocũq; uult, sensim trahit. Pythagoricis certe mo
ris fuit: animos ad Lyrã excitare, uel lenire: neq; solũ
perturbationibus animo℞, sed etiam corporis morbis
medetur musica modulatio: Cum ad febrẽ quoq;, ac
uulnera Cantiones quotidie adhibeantur. Qua pro-
pter laudãdus est Xenocrates: qui organicis modulis
lymphaticos liberabat: & Asclepiades: qui tubatum
cantu surdissimis medebat. Theophrastus quoq; ad
affectiones animi moderandas Tibias adhibuisse fer-
tur. Quin etiã traditũ est Thaletẽ Cretẽsem Cytharæ
suauitate morbos ac pestilentiã fugauisse. & cantus ti-
bicinũ mederi credunt ischiacis: & in ĩstrumẽto ueteri
scriptum est: queadmodum, Dauide citharizãte Saul
refocilabatur a furore demẽtiæ: quo idẽtidem corripie
batur. Quid nõ ne bella musicis modulationibus ac-
cenduntur? quid aliud in Romanis Legionibus litui
tubæ cornuaq; moliebantur? Quo℞ cõcentus equos,
militesq; pariter acuebat. Preterea Cretẽses ad Cytha-
rã dimicabãt: Lacedęmonii ĩ græcia: ĩ Italia Sibaritæ
ad tibias. Nõ ne Amazones ad calamos arma tracta-
bãt? non ne Halyattes Lydo℞ Rex: ut auctor est He-
rodotus: ĩ exercitu habuit cõcinentes fistulatores atq;
fidicinas? Thimoteus quoq; Musicus erudito℞ pre-
conio celebratur: q Alexeudrũ Maguũ musici cãtus
modulatione ad arma corripienda inflãmaret, idem
inflãmatum mutatis modulatibus cohiberet. Quid

pacis munia nō ne apd̄ ātiquos musicis cantibus celebrata fuere? Etenī plures gręcorꝝ ciuitates: ut Martiāus affirmat: ad Lyrā leges decretaqꝫ pu. recitabant. Quid multa? Musices disciplina nō solū homines uerū etiā bruta animalia demulcet. Cerui fistularū cātu capiuntur. Delphines musica arte mulcent᷑. Aues fistulis alliciūtur. Architectus quoqꝫ citra musicem ꝑfectus non erit: quæ ī primis efficax est: ut inqt Victruuius: ad balistarū catapultarū scorpionū temperaturas: hidraulicas quoqꝫ machinas efficere nemo poterit sine musices ratiocinationibus. Cum ergo īter homines/ reliquaqꝫ animantia musicæ tanta sit dominatio: eiusqꝫ dulcedine capiatur oē/quod uiuit: Celeberimi scriptores extiterunt: qui ad Lyrā carmina cōponerent: & Rythmis musicis numerosisqꝫ modulationibus sua scripta contexerent. Quod non solū a græcis latinisqꝫ / Verūetiā ab hebreis factitatū. Tanta quippe est suauitas/tātaqꝫ uoluptas musicę modulatiōis. Quid.n. psalterio Dauitico modulatius? Quid canorum magis? Quod in morem Oratii Pindariqꝫ decurrit? Quid Deuteronomii & Esaię Cātico pulchrius? Quid Solomone grauius Quid perfectius Iob? quæ omnia hexametris & pentametris uersibus/ut eruditi testātur: apud hebreos composita citra salebrosam aspredinem progrediuntur. Cęterum cum antiquiores numeri rusticis & īcōditis similes essent: Poetica/ut auctor ē Cēsorinus: ueluti legitima musica cōpositior magisqꝫ modulata

profluxit:quę modulatione metrica aſpitudinē læuigaret:& cūcta uenuſtaret.etenim rythmos numeroſq; muſicos ac pedes peculiariter cōplexi ſunt poetæ illi: qui Lyrici cognominātur ab eo:quod ad Lyrā illo₄ carmina condecenter canebantur: quo₄ apud priſcos tanta fuit copia/ac tantus numerus:ut Cicero neget:ſi ſibi dupliceturætas : ſe habituꝝ tempus : quo lyricos poetas omnes perlegat / quorum apud græcos longe Pindarus prīceps extitit/apud latinos Oratius/ qui ut auctor eſt Quintilianus/fere ſolus Lyrico₄ poetarum legi dignus eſt. Nam & inſurgit aliquando/& plenus eſt iucunditatis/& gratiæ/& uariis figuris/& uerbis feliciſſime audax. Idem in Satyra ſcribēda terſus & purus / & ad notandos hominū mores præcipuus. In eo graues/crebręq; ſentētię. Eruditio uaria/& multiplex: elegantia cū nitore terſiſſima. Oratii itaq; poema canorum non minus delectabit q̄ proderit. Non minus animo/q̄ auribus pabulū ſuppeditabit / Cuius lectio non minus frugifera erit/q̄ iucūda.Ego uero pro uiribus cōnitar in enarratione Ciceronis & Oratii cunctis auditoribus ſatiſfacere / & nihil earum rerum prorſus omittere/quæ ipſo₄ declarationi ſint futurę accōmodatæ.Vos ip̄i teſtes eritis locupletiſſimi / quos omnis rogo & hortor/ut tā libēter audire uelitis/q̄ nos diligēter cūcta enodare curabimus.Sed iā nō nulla ſcitu digna de Cicerōe dicemus:paulo poſt de Oratio Flacco dicturi. Vos ut cepiſtis quęſo attente audiatis. Dixi.

Oratio habita in enarratione Persii poetæ Satyrici.

ORATIO. VIII.

m Vltæ res sunt parui corporis Viri Claris-simi: que rebus magnis proculdubio an-teponũtur: & multo preciosiores esse iudi-cantur. hoc in primis gemmæ lapilliq; te-stantur. Quid enim est minutius carbunculis? quid breuius Adamante: quid Hiacyntho magis pusillũ & nihil tñ his p̄ciosius nobiliusue repit̃. Scribit eloquen-tiæ parens Homerus Tydeũ paruo fuisse corpusculo. decoratũ: In quo tamen anima esset maxima: & uires amplissimæ. Vñ decẽter ĩ Priapeis a Poeta scriptũ est.

Vtilior Tydeus: qui si quid credis Homero:
Ingenio pugnax/Corpore paruus erat.

Et a Papinio non minus uere/q̃ diserte dictum.

Maior in exiguo regnabat corpore Virtus.

Et Xanthippus lacedęmonius: qui breui statura erat. ita laudatur a Silio.

Exiguis uigor admirabile membris
Viuidus/& magnos nisu qui uinceret artus:

Enim uero mihi curiosissime circũspectanti & diligẽ-tissime pensitãti uidetur: res fere omnes uirtute magis q̃ magnitudine estimãdas eẽ / ac metiẽdas: neq; quę-rendum/quãtus sit quisq;: sed qualis: neq; q̃ procerus/ Sed q̃ probus ac eruditus. quis unq̃ librũ laudauit ob id tantũmodo: q magnus foret ac copiosus? quis ora tionem duxit esse luculentã: ꝓpterea q uerbosa esset/

& enormis? quis poema ob magnitudinē ubertatēq; celebrauit unq̄? nemo mediusfidius uel modice eruditus id asseruit. Immo contra laudamus libellos/q sunt diserti eruditi & doctissime concinati: eósq; haud dubie āteponimus maximis uoluminibus: ī qbus nulla sit eruditio minimaq; facundia. huiusce aūt rei nobis locupletissimū quotidie testimoniū exhibet Persius Poeta Satyricus: q quāto mīor ē: tāto ē elegātior: quāto minus habet pōderis/tāto plus habet auctoritatis. Vñ luculēte cecinit Epigrāmaticus Poeta Martialis.

Sępius in libro memoratur Persius uno:
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et de eodem Quintilianus ait. multū & uerae gloriae q̄uis uno libro Persius meruit. & a diuo Hieronymo Satyricus disertissimus nuncupatur. nec īmerito. nam & sanctitate scribēdi/& sententiaꝝ grauitate & uerborū pondere & Satyrica urbanitate nulli postponēdus esse uidetur. in sectatur uitia: Sontes carpit: pręceptis legentium animos sanctissimis format & imbuit. aliquāto subobscurus esse creditur propter hominū temporumq; inscitiā & rerum ignorationem. Sed si quis curiosius poema luculentum introspexerit/proculdubio cognoscet id esse tersissimū atq; elegantissimū/qđ ut opinor: ubi a nobis enarratum fuerit: facile omnes iudicabitis uerissima esse quae dicimus. & ꝑfecto post enarrationem Iuuenalis/nullus nobis scriptor magis idoneus ipso Persio occurrere potuisset. uterq; Saty-

ricus : uterq; in eodē ſcribendi genere uerſatur:uterq; uitę mortaliū formandæ accōmodatiſſimus eſt. Enarrabimus itaq; diis bene iuuātibus Perſiū Satyricum poetā:Cuius opuſculū non minus nobis iucunditatis dabit:q̄ utilitatis:qui non minus gratus erit uobis audientibus : q̄ nobis enarrantibus. Sed ne moroſior ſit prologus q̄ poema/iā interpretationem ipſam īceptabimus. Vos quęſo diligenter attendite. Dixi.

Oratio dicta apud Rectorem Scholaſtici cōuentus ineuntem Scholaſticā pręfecturā.

ORATIO.IX.

m Aiores noſtri q Rē publicā Bononiēſem inſtitutis optimis legibuſq; formarūt : cū uiderent bona animi corporis bonis longe eſſe anteponenda : Solertiſſime ac prudentiſſimæ ſāxerūt:ut gymnaſia cōſtituerentur: quæ eſſent domicilia doctrinaꝝ : & aſyla bonaꝝ litterarū : in quibus uiri ſapiētes ac eruditi ingenuas diſciplinas profiterētur. Sed quia ſine gubernatore nauigiū periclitatur/ Sine auriga quadrigæ pręcipites ruunt/ Sine rectore cūcta labaſcunt atq; uacillant/ Ideo iidem illi conditores annuos gymnaſiarchas hoc eſt præfectos gymnaſii litteratorii eſſe uoluerūt/ qui ordini ſcholaſticoꝝ honeſtiſſimo pręficerentur/qui cuncta ad ſcholaſticos ptinentia auctoritate regerent/ prudentia penſitarent/dexteritate moderarentur. Mos hic optimus

tanquam per manus poſterorum in hodiernum uſq; diē propagatus eſt: nuprimeq; omniū ſuffragiis atq; cōſenſu deſignatus fuit Rector utriuſq; ſcholaſtici cōuentus: hoc eſt tam Italicoꝝ q̄ prouincialiū Vir Magnificus ac circūſpectiſſimus Thomas Anglicus: uel ut latine loquar Britannicus/ q & natalibus & familiæ nobilitate clariſſimus eſt: idem fortunæ bonis opulētus: Animi dotibus excellens: Cui genitale ſolū Anglia eſt: quam maximā illuſtriſſimāq; eſſe inſularum nullus ignorat: Cui antiquitus albion nomē fuit. quā mox britaniam nuncupauerunt: a qua omnes uicinæ inſulę Britanię nominatæ fuerūt. Angliam uulgo recentiores appellitant. Regio eſt clara latinoꝝ græcorūq; monumētis: fœcunda frugibus· Copioſa pecoribus: Referta auri argēti plūbiq; metallis: ex qua eſcaria uaſa generoſa oli Romā miſſitabant: quę Baſcaudæ ab eruditis nūcupantur. externoꝝ imperiūſſemper aſpnata: īdigenis contēta prīcipibus. īgenia britānoꝝ non fraudulenta ſed ſimplicia laudauit antiquitas. In re militari præſtātiſſimi fuere: nō equitatu modo peditatuq; pollentes: ſed etiā curribus/ quos partim Couinos uocitant/ partim Eſſeda / inſtructi preliabantur/ quo genere pugnę uſi ſunt aduerſum Cęſarem dictatorem belligerātes. Inde Eſſedarii Couinariiq; ab hiſtoricis nominati. In ſtudiis littetaꝝ neq; hebetes neq; obtuſi iudicati ſunt/ cū ex aere tēperato īgenioꝝ acumē uegetet/ hic ut opinor exiit illud uulgatiſſimum;

Gallia causidicos docuit facunda Britannos.

Dies me deficeret: si singillatim minutatimq; recēsere uellem: quibus dotibus ac bonis fuerit decorata Britā nia: uel ut a neotericis dicere didicimus / Anglia: quæ per longa retro secula multos uiros generosos procrea uit. hac uero tempestate hominem nobis dedit sum ma nobilitate: summa dignitate summa uirtute prę ditum Thomam: qui hodierno die init magistratum honoratissimum gymnasticæ prefecturæ gubernacu la moderaturus: ut nō solū pro Rectore sed etiam pro Rectoribus pręsit scholasticis tā Italicis q̃ Prouinciali bus: & istar boni gubernatoris nauigiū dirigat in por tum tranquillissimū. Ingenui hominis mores / Auita nobilitas / adolescentia modestissima / ꝓbitas circūspe cta / Virtus excellens pollicentur ac spondent habitu ros nos talem rectorem: qualē nec probatiorē / nec me liorē / nec amabiliorē optare possēmus. Supest ut scho lastici omnes ei pręsto sint / ac obtemperent tāquam le gitimo Rectori: ut ipsi ab eo tāquā scholastici honora ri mereātur. Scitū est illud Domitii Oratoris. Cur ego te inquit habeā ut principem / cū tu me non habeas ut senatorem? illud corpus bene cōpactum est / in quo ca piti mēbra consentiunt. illa res pu. optime instituta / in qua deteriores melioribus obsequuntur / ille scholasti corū conuentus bene moratus beneq; cōstitutus iudi catur / in quo scholastici Rectorem uenerātur / Rectori pręsto sunt / Rectorē tāq̃ ducē assectantur. hoc si fiet:

ordo ſcholaſticorum erit apud noſtrates fauorabilior: Rector ipſe uenerabilior: & Gymnaſio Bononienſi priſtina dignitas reſtituetur: quod olim gymnaſiis Atticorum Alexandrinorum atq; Tharſenſium: quæ antiquitas admirata eſt: meruit æquiperari. Te autem clariſſime Rector/non moneo/non hortor. nec enim tu meæ indiges aut monitionis aut hortationis. ſed tuapte ſponte currentem īcito/ſtimulo/impello: ut tutelam gymnaſii gymnaſticæq; dignitatis tota mente ſuſcipias: ſuſceptā ita foueas ac modereris: ut celeberrimus hic ordo ſcholaſticorum tua diligentia: probitate/uigilantia conformetur/augeatur/illuſtretur. non deerunt tibi ſuffragatores ad omnia peragēda illuſtres principes mei Bentiuoli cum genitore abſente præſentes filii: quorum fulgorem nuper fortuna paulum obnubilauit: ut purior deinde lucidiorq; eniteſceret. Sicuti Solem uidemus interdum poſt diſpulſam nebulam: poſt diſſipatas nubes: poſt edomitā coacti aeris craſſitudinem fulgere ſplendidius: Radiare flagrantius: Torrere uehementius. Tu magnifice Rector enitere meditare contende: ut expectationi: quam de te concitaſti/ſatiſfacias. id erit tibi tuæq; genti maximo ornamento: & ſucceſſoribus exemplar eſſe poteris ad imitandum. Dixi.

Oratio habita dum Rector Scholaſticus nomine Melior accepit magiſtratus īſignia.

ORATIO .X.

e Gregia res est Viri prestantissimi atq; laudabilis Rebus omnibus administrandis aliquem præficere: qui cuncta prudenter examinet: docte dispenset: sapienter administret: Cuius nutui ac iussis reliqui obediant atq; obsequantur: quem unũ cuncti sectentur ut ducẽ: colant ut principem. Reuereantur ut Rectorem·hoc in rebus etiã minimis licet ĩspicere. Nauis unũ habet gubernatorẽ:cuius peritię nautæ omnes ac remiges obsequũtur. Arx unum habet præfectum: qui reliquos custodes in officio continet: Et nullus ab eius prescripto uel digitũ trãsuersũ discedere tentat. Et ut ad maiora ueniamus. Nulla ciuitas bene potest gubernari sine magistratibus: Nulla castra sine Imperatoribus. Nulla prouincia sine presidibus.nihil est profecto p̃stãtius:nihil utilius bono sanctoq; rectore:qui subiectis concordiam suadeat. bonitatem laudet: Virtutes precipiat: & officia capessenda p̃scribat. Merito itaq; Viri clarissimi laudandi sunt Bononiẽses:qui ĩter reliqua sancte prudenterq; instituta hoc in primis sanxerunt atq; ĩstituerũt:ut ornatissimus ordo scholasticorũ Rectorẽ habeat:q sua prudẽtia atq; solertia cũctos regeret ac moderaret̃.qui faciẽda p̃ciperet uitanda mõstraret:sub cuius oculis atq; uigilantia scholastici uitã in litteris quieteq; traducerent:& illius preceptis obedienter obsequerentur.hoc cum per multos annos diligentissime in urbe nostra custoditũ sit:nuper quoq;

ut maiorꝝ uestigia custodirentur: Designatus fuit Rector uir pstãtissimus / & omni laude cumulatissimus: qui celeberrimo scholasticorꝝ ordini pficeretur: de cuius uirtute moribus atq; præstãtia abunde iudicatum esse uidetur: Cũ eum non solũ pro Rectore: sed etiam pro Rectoribus elegerint/ & omnibus suffragiis declararit: q solus officio fungeret utriusq; rectoris & illius q Italicis scholasticis pest: Et illius q prouinciales moderat. Ego uero Viri circũspectissimi magnope laudo consiliũ illorꝝ/ q uice duorꝝ pfectorꝝ Vnicũ tantum pfectũ scholasticorꝝ creãdum esse duxerunt. Neq;.n. ulla potestas potest habere consortẽ: & hoc nobis ipsa rerum natura demõstrat. Rex unus est apibus: & dux unus i gregibus: & i armentis rector unus. Vnũ grues ducẽ sequunt ordine litterato. Quid multa? unus est mũdi rector atq; gubernator beatificus inominabilis ultramũdanus: qui solus cũcta ratiõe dispẽsat: uirtute gubernat: nutu moderat. Talis itaq; erit in laudatissimo scholasticorum ordine regẽdo hic nupus Rector/ qualis est i gubernãda naue gubernator/ i custodiẽda arce pfectus/ i regẽda ciuitate magistratus/ in administrãda prouincia pses. hic cũ i iuuenili ætate Nestoreã habeat sapiẽtiã/ Cũ bonitate nomini respõdeat/ cũ sit ex omni parte laudabilis/ oĩa illa strenue & diligenter efficiet/ quæ magistratui suo acõmodata/ quæ clarissimo ordini scholastico conducibilia/ quę honori & dignitati conuenientia esse cognoscet. Dixi.

Oratio ad Tribunos Plebis i

ORATIO .XI.

n Ihil mihi Viri clarissimi solet esse iucundius/nihil antiquius: q̃ in celeberrimo cõuentu/qualis hic est/ q̃ coram magistratibus/quales estis uos/de Re.pu.capessenda contionari/de qua is quoq; bene mereri uidetur/qui oratione utitur ad animos eorum/qui magistratum ineunt/incitandos/Cotis uice fungens/quæ ut inquit Oratius cum ipsa exors secandi sit: ferrum tamen acutum reddere potest. quamobrẽ hodierno die hoc dicendi munus mihi iniunctum libentissime subiui/& eo quidem libentius/q̃ de magistratibus/qui sacrosancti/de Tribunitia potestate.quæ amplissima: de Tribunorum iure/quod populare est/mihi dicẽdũ esse uideo.nec ignoro qd hic locus/qd ista cõcio/quid dignitas uestra postulet/& quid me ipsum decere uideatur/quo circa diligẽtissime ꝓspiciam/ut neq; ineptus appareã/neq; nimis effusus/neq; nimis astrictus fuisse deprehendar/& ut ordini Tribunorum satisfaciam pro uirili parte conabor/qui inter cæteros populariũ magistratuum ordines ẽ eminentissimus/quod sacrosanctum collegium haud dubie declarat/maiores nostros multa per se prudentissime constituisse aut accepta ab aliis meliora reddidisse. Nam quanta inter Romanos Tribunos & nostrates/qui ab illis fluxerunt/differentia sit/quæso diligenter attendite.

Romanis discordiæ ciuiles & intestina dissensio Tribunos ple. pepererunt/quando ĩ Sacro monte Romana plebes/quæ a patribus uexata secesserat / peculiares sibi magistratus creauit/Qui tri.plebis nuncupantur. Nobis uero Iura Leges atq; Concordia tribunos ple. tradiderunt. Apud Romanos nemini patritio tribunatum capere licebat utpote plebeium magistratum. Ideoq; Claudius perniciosissimus tri. ple. iudicatus: Qui recta Claudia gente patricia.C.Fonteio homini plebeio se in adoptionem tradiderit / ut tribunatum consequeretur. Atqui apud nos Plebei/Patriciiq; promiscue tribuni designantẽ/ nullo liuore/nulla contentione / nulla discordia. Romæ ab initio tribuni tres tantummodo fuerũt / a quo numero tribunos nominatos Iureconsultus opinatur/uel ut Liuius / Dionysiusq; tradiderunt quinq;/quorum numerus ad decẽ usq; puenit / quibus annua est finita potestas. Nostra autem ciuitas cum in regiones quatuor distincta sit/ ex singulis quaterni eliguntor/quorũ auctoritas quattuor mẽsium interuallo cõcluditur.ita fit ut quotannis duo de quinquaginta tribunos ciuitas nostra sortiatur/quę cum a Romanis. M. Fuluio.&.C. Manlio consulibus Colonia latina deducta fuerit/in creandis magistratibus & potissimum tribunis religiosior atq; fœcũdior ipsa parente fuisse cognoscitur. Quãto Bononienses beatiores Philippus Macedonum Rex inclytissimus esse dixisset:qui beatos Athenienses nun-

cupabat/q̃ singulis annis Prætores decem cũ imperio crearent/& ex suis ciuibus facillime reperirent. Prætetea apud Ro. Tribunorum ple. potestas magis ad impediendum q̃ ad agendum erat accõmodata/ut Plutarchus & Appianus memoriæ ꝓdiderũt/& ut Cicero meminit: ita Cõsulibus erãt oppositi. Tribuni: quẽadmodũ apud Lacedæmonios Ephori aduersus Reges collocati/ Et cum Tribunis ĩtrare curiam non liceret/ ante ualuas positis subselliis Senatus decreta pensitãtes q̃ plurima rescindebant/nec rata esse patiebantur. Cõtra nostri/quæ agenda sunt/agunt/Quę omittenda pariter omittũt: Cõsulibus uero aliisq; magistratibus adeo cõiuncti/adeo connexi: ut ad res q̃ plurimas obeundas illis adiutoribus utantur: & non pauca ex illorum consilio administrare comperiantur. Quanto ergo uester o Tribuni q̃ Romanorum Tribunorum maior est ordo/quãto numerosior/ quãto cõpositior: tanto uos magis eniti decet ac elaborare: ne uirtute ac rebus agendis ĩferior iudicetur. Et quoniam Discordia ordinum uenenum est ciuitatum: quę Romanos/ Tribunos cũ Cõsulibus altercãtes sæpissime labefactauit: Vos concordiã potissimũ custodite. sit ĩter uos omnes ĩ administranda Re. pu. stabilis & firma consensio. in ore atq; animis uestris uersetur semper Salustiana illa sententia: qua Historicus ille clarissimus demonstrauit/Concordia paruas res crescere. Discordia maximas dissipari: propter quam. M. Agrippa se ui-

rum bonum factum esse gloriabatur. Vobis exemplo sit prudētissimū illud Siluri factum : Qui.lxxx.filiis decoratus cum iam morti proximus esset: Virgarum fascem unicuiq; natorum porrexit iubens: ut illū con fringerent. Id autem singulis facere nequeūtibus: ipse sigillatim uirgas omnes facile cōfregit: quo callidissi mo cōmento solertissimus pater filios admonuit: eos firmos ac potentes tantisper futuros: dum inter se con cordes & animis conglutinati esse perseuerarent: imbe cilles uero & īfirmos: si discordia seiungerentur. O di- uina concordiæ uis: quæ dissipata connectit : infirma corroborat: sine qua magistratus non salutares sed de trimentosi in suis urbibus efficiūtur. Conspirate itaq; tribuni & uno consensu descendite ad rem publicam capescendam : quæ omnibus profecto rebus antepo- nenda est: Cuius causa Marcus Lepidus cum Marco Fuluio Collega: quo die censor factus est: homine ini micissimo statim rediit in gratiam : & simultates ini- micitiasq; deposuit. Induite personam publicā: exuite priuatam. Mens uestra præter publicum cōmodum nihil spectet : huc oculos / animum / cogitationes / huc studia uestra conuertite. Aequitatem uero in primis custodite / & Iustitiam amplexamini: Sine qua / ut in- quit Augustinus / Reges Tyranni nuncupantur. Sine qua optimatium consensus factio est / Sine qua nec domus nec ciuitas nec hominum genus uniuersum / nec ipse mūdus consistere potest. Iustitiæ patrocinari

est ipsam uirtutē colere: cuius hęc uis est efficacissima:
Hostem esse atq; inimicū hominum morūq; malorū:
Contra defensorem hominum morūq; bonorum:
Cōmoda præterea Patriæ sibi prima putare:
Deinde parentum: Tertia iam supremaq; nostra.
Quos Lucillianos uersus Tribuni nō solū uobis edi-scēdos sed quotidie ī manibus ī ore ī intimis p̄cordiis habēdos esse censeo: & sicut Crysippus imaginem Iustitiæ faciendā esse docet: forma uirginali: aspectu uehemēti: luminibus oculorū acrioribus: ita oportet magistratū: qui Iustitiæ Antistes est: esse grauē sanctū incorruptū: contra improbos nocētesq; īexorabilē. enim uero cōcordi & iusto magistratu nihil pręstātius, nihil utilius in bene cōstituta Repu. reperiri potest. Discordi uero & iniusto nihil perniciosius. Concordes duce Iustitia Rēp. seruāt īcolumē. Discordes Iniustitia domināte labefactāt & euertunt. Estote ergo tribuni Iusticiæ cultores acerrimi: & æquo honestoq; patrocinamini. in hoc uersetur omne uestrum ocium, omne negocium: in hoc quies & labor reponatur. in hoc studiū & diligētiā collocatote. sit quoad fieri potest, magistratus uester portus bonorū, scopulus reorū. & quoniā Tribunus popularis est magistratus: populares uos plebicolasq; p̄bitote: & populi cōmoda pro uirili parte defendite. Cęterū cū plures sint rerum publicarū species, Platone & Aristotele principibus ita tradētibus: Cum sit principatus regius, quā Monarchiā appellant: cum

ſit optimatium: quæ græce Ariſtocratia nuncupatur: cum ſit popularis ſtatus/cui Democratiæ nomen eſt: cum ſit Oligarchia ideſt paucoꝝ/quando magiſtratus a cenſu eliguntur: Cum ſit etiam Tyrranica adminiſtratio: ueſtræ ſunt partes Tribuni/ueſtrũ munus: ueſtræ eſt diliqentiæ/ueſtræq; uigilantiæ eniti cõtendere elaborare pro uiribus: ut principatus huius Vrbis: qui ex Ariſtocratia Democratiaq; cõpoſitus ē: nulli alioꝝ cedere/nulli poſtponendus eſſe uideatur. Tribuni pro populo excubare debent: & munia rei. pu. ſaluberrima capeſcere: id quod priſcoꝝ Romanoꝝ inſtituta declarant: quibus nullũ diē integrũ Tribunis plebis abeſſe Roma licebat: quēadmodũ nec prouinciaꝝ rectores extra prouincias abnoctare iura permittunt: ut uidelicet ſemper p̄ſto eſſent: & ſi quando opus foret: ne unq̄ eoꝝ opera a plebeis deſideraretur. hic etiã ianuæ antiquitus die noctuq; patebant Tribunoꝝ: tãquã portus & refugiũ laborantibus ſemp̄ paratũ eſſet: quibus foret opitulandũ: Qui etiam Tribuni purpurã minime geſtare cõſueuerũt: ut popularis magiſtratus in omni uictu ac cultu popularibus ſimilis cõſpiceretur. Et ut Curio dicere ſolebat: Tribuno cõuenit prębere ſe multitudini cõmodum atq; tractabilē/& ĩ adeundo ſe facilem: quod etiam a Iuriſcõſulto non ſolum de Pręſide/ſed de omnibus quoq; magiſtratibus dictum eſſe exiſtimare. debemus. plurimũ ĩ Re pu. adminiſtrãda ualet magiſtratus; maxima ĩ rebus obeundis eſt ma-

giſtratus auctoritas.quod in oculo pupilla:in naui gubernator: in quadrigis auriga: hoc in Ciuitate pollet magiſtratus.quemadmodum oculorũ acies ſine pupilla hebetatur: Sine gubernatore nauis periclitatur: Sine auriga currus ſæpe cõuertitur/Ita ſine magiſtratibus ciuitas labaſcit atq; uacillat. Quid enim aliud ſignificat magiſtratus: q̃ rectorẽ ac rei pu.moderatorẽ. Vnde a magiſtrando.i.moderando Magiſtratus nomen ipſum deriuatur. Et queadmodũ magiſtratibus leges:ita populo pręſunt magiſtratus. Et quemadmodum legem dicimus mutũ eſſe magiſtratum: ita eleganter & uere dici poteſt: magiſtratum legem eſſe loquentem. Vos ergo Tribuni/qui magiſtratus eſtis/& quidem ſacroſancti:rebus moderandis incumbite:publica commoda pro uirili portione fouete:& quod rectum erit:id ſolum utile exiſtimatote:& quod iureiurando aſtricti facturos uos eſſe promittitis: Id rebus comprobate. Imprimiſq; diuina illa Catonis Cenſorii uerba ſemper in memoria atq; in pectore habetote. Si quid uos per laborem recte feceritis: labor ille a uobis cito recedet:bene factum a uobis/dum uiuetis/nõ abſcedet. Sed ſi quid per uoluptatem nequiter feceritis: uoluptas cito abibit: nequiter factum illud apud uos ſemper remanebit.Ita Tribuni ad beneſaciendũ mentem ſtudium operam induſtriam applicantes Vobis honori:amicis ornamento: Rei publicę utilitati/& poſteris exemplo eſſe poteritis. Dixi.

Ad Illustrissimum Principem Ludouicum Sphortiã Philipippi Beroaldi Epistola.

q Vemadmodũ Parthoꝝ Regẽ nemo sine munere salutat/ita ego te illustrissime Prĩceps salutaturus attuli tibi ꝑ munusculo Panegyricũ/quẽ lęta frõte ac hilari uultu accipias quęso. Nõ.n. minus regia res est parua benigne ac comiter accipe/q̃ magna largiri. Multa ideo ꝑciosa existimãtur/qa diis ĩmortalibus sunt dicata. Libellus hic ad famã fortasse ꝑueniet /qa tuũ clarissimũ nomen gestat in titulo/Cũ alioquin subire posset ĩfamiã.quicqd id est/qualecũq; est/boni consulito. Et cũ ociosus eris ac feriatus ab occupatiõibus reꝝ amplissimaꝝ/qbus iugiter distineris /tũc in manus accipito/& suc:isiuis tẽporibus ꝑlegito. In sũma cũ nihil agerẽ uoles/hoc agito. Dii faxĩt/ut istud sit perpetuũ pignus ac monumentũ meæ erga te fidei ac obseruantiæ. Vale: & me/qui tibi mancipatus sum/in clientelã ascribito.

Panegyricus ad Illustrissimum Principem Ludouicũ Sphortiã. ORATIO .XII.

f Aepenumero ipẽ mecũ dubitaui illustrissime Prĩceps Lu douice Sphortia / utrum ne fortuito ac casu principes terris darentur/an ab omni potentissimo rerũ omniũ conditore Deo traderentur. Sed hæc omnis iam ex

animo sublata dubitatio est: postq̃ tu inclytissimi Ducatus Mediolanensis habenas gubernare cepisti. Liquet.n.te Principem diuinitus constitutũ. Tu ab ipso Deo repertus electus atq; missus eẽ uideris ad hoc amplissimũ Imperium moderandũ: quod aliquãdiu Rectore uiduatum labasse atq; titubasse accepimus: Sicuti cymba sine gubernatore a procellosa tempestate deprehensa inter fluctus undabũdos agitat̃. Deus itaq; cũ labanti ac nutabundo Insubriũ statui subuenire ac opitulari uellet: Te unũ ex omnibus potissimũ delegit: qui tua singulari uirtute fulcires titubantia: recreares afflicta: sedares tumultuosa: qui deniq; cũcta redigeres ad tranquillitatem: Non poterat mediusfidius illustrissimus Dux adhuc pupillus / adhuc puer tutorẽ proximiorem / sanctiorem / cordatiorẽq; usq̃ reperire: q̃ Ludouicum Sphortiã: qui consanguinitatis gradu arctissimo cõiũctissimus est ut pote germanus ipsius genitoris: qui pbitate / innocentia: ĩtegritate nulli principum postponẽdus est: qui prudentia solertiaq; tãta splendescit: ut cordatus merito cognominari possit: hæc summatim & intranscursu magis signata / q̃ dicta latius iam explicanda sunt / & copiosius enarrãda: qđ ut cõmodius luculẽtiusq; perficere possim: uellẽ mihi a diis ĩmortalibus dari fluuiũ Tullianæ eloquẽtiæ: & torrentem Demosthenis facũdiã. grandes enim materias ingenia parua non sufferũt: & in ipso conatu subinde succũbunt. grandis ĩmo ingens hæc est materia:

quã aggredior. Ingenium mihi perquam mediocre/ nec inficior/uires tenuissimæ. Sed in magnis uoluisse abunde magnificum ac pulchrum existimatur/etiam si assequi nequiueris. Proinde hoc nos ausos esse non improbabis Illustrissime Princeps/etiam si uires ipsæ defecerit. Cæterũ nõ auspicabimur laudes tuas a cunabulis ipsisq; crepũdiis/sicut nõnulli laudatores factitare cõsueuerunt/nõ stẽmata generosissimæ familię recẽsebimus/de qua melius est tacere q̃ pauca dicere/ non fortunas luculentissimas/neq; eximias corporis dotes referemus/quę neq; tu magnifacis/neq; ĩter prĩcipes solus possides. nihil nisi propriũ/nisi genuinũ/ nisi tuũ laudabimus Illustrissime Prĩceps/hoc ẽ solas ipsius animi tui dotes/quæ in homine sunt bona principalia/cõmemorabimus. nã diuitias generositatẽ/honores/formositatem/uires/hoc est Fortunæ & corporis bona magis circa nos/q̃ in nobis esse scriptores idonei tradiderunt/& ideo aliena bona nuncupantur. ipsas uero animi uirtutes/quæ neq; ab ætate mutabiles neq; ullo infortunio caducæ/nostra & uera bona noĩare solemus quæ quidem dotes tanto p̃ciosiores iudicãtur/ quãto maior est ille/in quo enitescunt: quas in te Optime Princeps tanto splendidiores existimamus/q̃to tu inter reliquos principes enitescis/Quæ imp̃sentiarum mihi de laudibus tuis dicturienti agminatim se ingerunt & cateruatim/ita quęlibet festinabunda se offert/ ut a nobis ĩ hoc Panegyrico prima ꝑmatur/Quæ res

mediusfidius hęsitantem me facit & cunctabundum. Nanq; si cepero de Prudẽtia tua singulari prædicare: occurret Iustitia: Quæ postponi gemebunda dolebit. Si dixero de Fortudine/tristabitur Tẽperantia. Si laudauero Liberalitatem: Frugalitas ipã se cõtemni existimabit. Si Clementiam extulero: Seueritas indignabitur. Deniq; quãcũq; primã arripuero: illi cæteræ inuidebunt. ita enim ĩ singulis uirtutibus emines quasi reliquas non possideas. Ego tamen pro uirili parte ita contendam/ac elaborabo: & tale temperamentũ adhibebo. ut singulis: quod suum est/ tribuisse uideamur. Sed unde prius ordiar: q̃ a Prudẽtia: quę ut scribit Plato diuinitus: cæteraq; uirtutum dux est: quæ in te adeo fulget atq; splendescit: ut neq; in Nestore maior: neq; in Catone præsentior fuisse credatur: Prudentia cum omnes mortales: tum potissimum prĩcipes decet: qui hac duce nihil insipienter / nihil temere in gubernãdis subiectis agere neq; uolũt / neq; possunt. Prudentiam Solomon in parœmiis amicam uocãdam esse præcepit. hæc tibi est Prudentissime Prĩceps amica peculiaris: hęc te dies: hæc te noctes fouet/ac amplexatur. hãc ne transuerso quidẽ digito abste digredi sinis. hac aurigante habenas imperii consultissime moderaris. hac duce cũcta prudẽtissime disponis: hac adiutrice nihil in te reprehẽsibile cõspicitur. Prudẽtię germana Iustitia te iugiter comitat̃: sine qua Principes Principũ nomen amittunt: & in Tyrãni nomẽ detestabile trãsgre-

diũtur:quæ si Ciceroni credimus:omnium est domina & regina uirtutũ : ad quã nos esse natos intelligere debemus:quæ auro p̃ciosior: ut inq̃t Plato:iudicanda est:Quæ suũ cuiq; tribuit: alienũ nõ inuadit:& ꝓpria utilitate neglecta publicã utilitatẽ fouet atq; tutatur. Cuius fruendæ causa uidẽtur olĩ benemorati Reges cõstituti. Tu uero Iustissime Princeps ius sanctissime dicis. Et cũcta uelut ĩ librili ꝑpendens omniũ beniuolentiam ꝓmereris:audis desideria cũctorꝝ: & tã q̃ alter Alexander/ex duabus aũribus/alterã accusatori p̃bes: alterã reo tradis. Te nulla largitio/nulla gratia : nulla cupiditas transuersum trudit a recte cõsulendo recteq; iudicãdo. adamussim singula pensitas:& controuersias omnis diligentissime componis: nullũ a sermone tuo tristẽ discedere ꝑmitis:q̃d olĩ Titũ Vespasianũ factitasse tradũt.Hæ sũt partes regiæ:hęc sũt munia ĩperatoria:Cõponere lites:decider̃ negocia: satisfacer̃ desideriis mortaliũ citra odiũ cuiuspiã ac maliuolentiã. Sũma æq̃tate nec minori lenitate ius dixisse laudatur Augustus:cui9 tu uestigia ęmulatus seueritati misces comitatẽ/ & quoddã ex utroq; efficis saluberrimũ tẽpamẽtũ/habes horas quotidianas & statas/q̃s audiẽdis cõtrouersiis ĩpender̃ memoraris/q̃bus tã humili q̃ potẽti/tã egestoso q̃ luculẽto licet ad te adire/d̃sideria expromere/& lites explicar̃ / & ꝑfecto nihil p̃stabilius eẽ põt & potissimũ ĩ Prĩcipe /q̃ habere tẽpora distĩcta/ & horas negociosas a feriatis sequestratas. ut.n. certus

ſyderum curſus: ita uita hominum diſpoſita delectat: & principũ præſertim. Nãq; inde efficitur: ut ciues ac ſubiecti minime totos dies conterant: dum colloquiũ principis aucupantur. Nouerunt tempora. Nouerunt horas horarũq; momẽta: quibus poſſint apud te ſuas controuerſias enarrare / & petitiones exponere. Cæterum cum principales uirtutes ita inter ſe cõnexæ ſint: prout philoſophi autumant: ut inuicẽ nequeãt diſſociari: ita in te prudentia & iuſtitia inclytiſſime princeps effulgent: ut tamen & fortitudo & temperãtia nõ ſordeſcant. nam quãta fortitudine præditus eſſes in ęrumnis exanclãdis haud dubie demõſtraſti. Et.n. cum fortitudinis peculiare munus ſit tolerãter calamitates ꝑpeti: neq; rebus aduerſis ſuccũbere: Tu olim fulminibus fortunæ impotẽtis ſemiuſtulatus uirũ te fortiſſimũ magnanimũq; præſtitiſti: Cũ neq; Fortunæ cederes: neq; aflictus iaceres: neq; ĩ gurguſtio plorabũdus ingemiſceres. Immo queãdmodũ nemo te unq̃ in rebus ſecundis ſuperbũ ac inſolentẽ conſpicatus eſt: ita aduerſis nullus unq̃ ſuccubuiſſe cognouit. Voluit mihi crede Fortuna pauliſper tecũ colluctari: ut ingeniũ tuũ piclitaretur. Sicut.n. ignis aurum probat: ita calamitas uiros fortes explorat: & ut aduerſa ex ſecundis / ita ex aduerſis ſecũda noſcũtur. cognitũ in te eſt fortiſſime Prĩceps Oratianũ illud Eulogiũ eẽ ueriſſimũ. Si fractus illabatur orbis Impauidum ferient ruinæ. Quanta uero dii boni in Ludouico Sphortia Tem-

perantia moderatioq; florescit / qui in mediis delitiis collocatus Delitias non amplexatur / qui ĩter sexcenta milia uoluptatũ positus abstinet a uoluptatibus / q̃ ĩter incẽtiua libidinũ / istrumẽtaq; luxuriãtis Fortunæ castum agit Principem & frugi.

Ardua res hæc est opibus non tradere mores /
Et cum tot Cresos uiceris : esse Numam.

Curiũ atq; Fabriciũ duo Romanę frugalitatis exẽpla maiores nostri laudibus extulerũt / q̃ paruo cõtenti uixerint / & frugalissimi ĩter Romãos extiterĩt. Verũ nulla uel minima laudatione illi mihi digni esse uidẽtur / qui ĩ pauptate collocati egestosis similes uiuere / & iubente necessitate uoluptates eliminare cogebãtur. Sed da mihi aliquẽ Creso aut Midæ diuitiis æquipandũ: qui opibus afflũẽs / auro abũdans / qui pollẽs ac potẽs frugaliter uiuat / q abstinẽtiã appetitionibus coercendis adhibeat / q bellũ titillãtibus uoluptatibus indicat / illũ Deo simillimũ iudicabo. adeo male cõueniũt maleq; coeũt Virtus & Voluptas / Frugalitas & Luxuria. Maxima est igit̃ in te hæc uel potius diuina Virtus in sũma peccãdi licẽtia nõ peccare / inter Blãdissimas ac illicibiles uoluptates cohibere se ipsum / & appetitum obediẽtem efficere rationi. Quid ergo præstãtius / qd admirabilius excogitari potest Prĩcipe prudẽtissimo / iustissimo / fortissimo / tempatissimo? Quæ qdẽ uirtutes cũctarum reginæ uirtutũ ĩ paucissimis principibus iugatæ conspiciuntur. Aliquis Prudentia enituit : Sed

Iniustitia obsoleuit. Alium Fortitudo decorauit: Sed Intemperátia ac Libido dehonestauerũt. Deniq; nulli uel rari extiterunt: in quibus quatuor istę Virtutes simul enitescerent. Atqui nemo admiretur: si nũc Prudentiam a Iustitia: Fortitudinẽ a Temperátia: Aliaq; ab alia ita seiungã: quasi possit qsq̃ Prudens esse citra Iustitiã: Fortis citra Tẽperantiã: cũ inter Philosophos & maxime Stoicos cõstet: qui unam habuerit omnes habere / Et q una caruerit / omnibus carere uirtutibus. Alia ẽ illa philosophoꝶ limata & nimis spinosa subtilitas: Alia ẽ ex cõmuni opiniõe ducta sentẽtia. ut ergo uulgus: ita nos hoc loco sermocinamur: ut alios iustos / alios prudẽtes eẽ dicamus: popularibusq; uerbis utimur de populari opinione loquẽtes. Sed ut ad te ꝑfectissime Príceps nostra remigret oratio: Sicut quadriga illa uirtutũ prícipaliũ te uehere ac gestare existimatur: qđ quãpaucissimis dii dederũt: ita illę quoq; Virtutes / quæ minores dicunť: te ornatũ faciũt atq; monstrabilẽ. Clemẽtia: Liberalitas: Indulgẽtia / affabilitas. Reliq̃q; id genus / quę prícipes amabiles efficiũt atq; fauorabiles / quæ populos reddunt fideles deuotos ac mãcipatos. Eníuero Clemẽtia / ut elegãter docet Flauius uopiscus / Dos prima ẽ Impatoꝶ / & nullũ magis ex oĩb9 / ut sanctissime iqt Seneca / q̃ regẽ ac prícipẽ decet / hęc ẽ illa uirtus / quã i Cęsare dictatore luculẽti scriptores laudãt & extollũt. q̃ prícipes oẽs exupasse ferť. Vnde Cicero ad Cæsarẽ / nulla inqt de uirtutibus tuis

plurimis / nec gratior/ nec admirabilior Misericordia est. nihil ꝑfecto laudabilius / nihil magno & p̄claro uiro dignius placabilitate atq; clemētia. nihil deniq; gratius eē pōt eo Pricipe: q̄ talem se ciuibus exhibeat: quales sibi Deos eē uellet. Clemētia regis: ut ait Solomō: quasi imber serotinus est: Clemētia facit: ut princeps animus ciuitatis / ciuitas corpus pricipis eē dicat̃. Clemētia facit: ut tu clemētissime Priceps certatim ameris ab oībus. te. n. incolumi una mēs oībus: clemētiæ tuæ ac ciuilitatis multa & magna documenta p̄buisti. Clemētia ita te gratū ac fauorabilē īsubribus reddit: Sicut olī Augustū Romanis effecit. Tu natura beniuolētissimus: tu īdulgentissimus: tu deniq; optimus clemētiā ā̄plecteris: quæ bonis pricipibus iucūda ē. Crudelitatē detestaris: qua sanguinarii Tyrāni ꝑ uoluptate fruunt̃ Age uero q̄ mūificus q̄ liberalis erga oē hoīum genus existis. Quāta beneficiētia quāta benignitate foues ꝓfessores artiū & īgenia litteratoꝶ. nihil ē mehercules in pricipe amabilius ip̄a liberalitate: sicuti nullū uitiū terrius auaricia. A liberali pricipe cūcta bona sꝑant̃. ab auaro cūcta mala timētur. Munificus Princeps carus est oībus: Sordidus & deparcus īuisus est oībus: ī oēs malus: ī se pessimus: At tu Liberalissime Priceps & rei & famę bene cōsulis tua Munificētia. Lucraris. n. gloriā: cū des pecuniam: & dando pecuniā te ip̄um ditas: cū id ꝓprie pricipū esse dicat̃: qđ dono dederūt / iuxta illū Rabirii Poetę uersiculū. Hoc habeo qđcūq; dedi.

Optimi prícipis ē nihil magis ſuũ credere: q̃ id quod amicis cõdonauit.hæ ſunt certe diuitiæ:& extra fortunã collocatæ.hi ſunt theſauri:qbus Cyrus ille clariſſimus gloriabat̃.Nã ut apud Xenophõtem ſcriptũ eſt: theſauros ſibi cuſtodeſq; fidiſſimos parabat amicos: quos díuites efficiebat: iidē regis oculi:regis aures dicebant̃:q cũcta/quę uidebãt:cũcta/quę audiebãt/quę futura eſſent Cyro cõducibilia referebãt. Multæ ſunt aures:multi ſunt oculi principis muníſici:q quot amicos ſibi liberalitate compauit:totidē auribus/ quæ audiẽda ſunt/audit: Totidē oculis/quæ uidenda ſunt/uidet:ut docet ueriſſime Dion. Tu quoq; Cyro ſimillimus beneficẽtia multas aures & multos oculos tibi cõpaſti:& quotidie nouos cõpas. Tu amicos ditas:cliẽtibus opitularis. Tu decus & p̃ſidiũ es eruditoꝝ: ad te tãq̃ ad anchorã hac tẽpeſtate litterati decurrũt.& ꝑfecto nihil melius agere poſſunt optimi prícipes:q̃ ſubleuare doctos/fouere eruditos: quoꝝ ſcriptis ímortales efficiũtur. Quis.n.noſcet Cæſarem immo Cæſares q̃ plurimos:niſi Suetonius Tranquillus extitiſſet? quis Alexandrũ Macedonem fuiſſe ſciret:niſi.Q.Curtius & Plutarchus illius geſta ſcribẽdo poſteris lectitanda reliquiſſent? quis Scipionẽ immo uero Scipiones/ qs Cn.Pompeiũ tribus fulgentem triumphis hac tempeſtate cognoſceret? niſi Titus Liuius & .M. Tullius eorum commendatores laudatoreſq; fuiſſent. Deniq; Romanos/Gręcos/& externos omnis nonne tenebrę

occupaſſent/& ſitus obduxiſſet/niſi illos luculenti ſcri
ptores in litteras retuliſſent? bene igitur facis Optime
Princeps/qui litteratos amas/qui eruditis ſuffragaris
q tibi cumulatiſſimã gratiã referre queũt/de te ſcriben
tes/& tua preclara facinora celebrantes. Illud uero in te
laudabile eſt/ꝙ ĩter tot curas/tot negocia/tot domeſti
cas & externas rerum maximarũ occupationes audire
uis quotidie quippiam hiſtoricon ac memorabile. &
ſicut. Cn. Põpeius & Cæſar Auguſtus ĩter bellicos tu
multus nõ ĩtermiſiſſe dicũtur cõſuetudinẽ declamã
di: ita tu ĩter multiplices curas nõ ĩtermittis ſtudia lit-
terarũ. cũ negociis ociũ diuidis/ & hiſtoricis lectitãdis
ſucciſiuas horas ĩpẽdis / ĩ quorũ lectiõe tãq̃ ĩ diuerſo-
rio ſuauiſſimo cõqeſcis. ita nullo tẽpore deſidiæ te de
dis aut ĩertiæ/neq; unq̃ marcore torpeſcis/& certe uita
bonorũ prĩcipũ/qualis es tu/cœleſti naturę q̃ ſimillima
eſſe creditur. ut. n. ĩdefeſſa uertigo cœlũ rotat: ut Sol &
Luna ſtare loco neſciũt/ita tu cõtinuatis negociis ſem
per irrequietus es/& ſemp exercitus / ſemper habes/qđ
tractes/quod agas/quod mediteris. Et cũ ſit turpiſſi-
mũ uiro primario : cuius tutelæ populi cõmiſſi ſunt:
ſolidã dormire noctem: ut ab Homero elegantiſſime
traditũ eſt / Tu uigilãtiſſimus es ſomniq; ꝑciſſimus.
Qualis Vticenſis Cato/qualis Brutus fuiſſe memo-
rantur. Vigilas tu de nocte:& cæteris dormiẽtibus ea/
quæ ad ſtatum publicum pertinent/tunc optime pro-
uides / & ſolertiſſime penſitas. Vigilia & lucubratio

Principes decent/ac Rempu. gubernantes. Nam Somnus multus/ ut tradit Plato uerissime / nec corporibus nec animis/neq; rebus omnibus gerendis natura códucit/& haud dubie nemo dũ dormit alicuius ptii ẽ/nõ magis q̃ si nõ uiueret/& ut cecinit optime Silius.
Turpe Duci totam somno consumere noctem.
Inde parcus & breuis somnus in Traiano laudatur a Plinio. Sunt hæc magna & admiranda in cæteris prĩcipibus. In te uero Illustrissime Prĩceps/si cęteris uirtutibus tuis compentur / erunt mediocria. Laudamus omnes tuã ĩ colloquiis affabilitatem/in oĩbus admittendis facilitatem. In negociis componendis dexteritatem. Et illam qua in primis polles genuinã/peculiarẽq; facundiã/quæ oĩa principes tutoresq; publici status: a ciuib9 amari faciũt ultra priuatas necessitudĩes. Laudat Cicero Põpeiũ / q̃ ad eũ faciles aditus essent etiã priuatorũ. Tu uero q̃bus præconiis laudari mereris Mitissime Prĩceps: qui oĩbus etiã humillimis tã faciles aditus eẽ uĩs/ut q dignitate principibus excellis: facilitate infimis par esse uidearis/ Et cũ fœlicium pedissequa sup̃bia eẽ dicat̃: Tibi mãsuetudo/tibi humanitas/tibi lenitas ãcillari uident̃. Neq; te Moses apud Hebreos; neq; te Titus apd̃ Romanos comitate uincunt ac mãsuetudine. Tu cũctos comiter excipis. Tu bonitate quadã genuina oẽs tibi deuotissimos reddis ac obnoxios: in summa agis principẽ ciuilẽ & bonũ: qd̃ plausibile/qd̃ amabile/qd̃ fauorabile est. nihil ẽ.n.

ut inq̄t Cicero : tã populare q̄ bonitas : nullus murus firmior : nulla arx ualidior eẽ põt ad prĩcipes custodiẽdos : q̄ suoꝝ ciuiũ beniuolẽtia : hæc aũt cõciliat̃ mãsuetudine ac bonitate. Detestãda est ꝑfecto Dionysii Tyrãni sentẽtia illa tyrãnica / Adamãtina uĩcula eẽ metũ / uiolẽtiam / Classem / & dena milia armatoꝝ. ĩmo beniuolentia : mãsuetudo. gratia / affabilitas / ut Plutarchus ait / uĩcula sũt adamãtina / q̄bus principẽ oportet eẽ septũ atq; stipatũ / & cũ bõus prĩceps amari malit q̄ timeri / Tu ꝓ uirili parte cõtẽdis ac eniteris / ut amicis tis iucũdus ciuibus carus / apud oẽs gratiosus & amabilis. Neq; tñ / q̄d pleꝝq; fierri solet / ista tua ĩmodica ciuilitas te cõtẽptibilẽ facit. ĩmo tãta auctoritate polles : tãta existimatiõe / decoraris / ut multa p te / nihil sine te ĩ tota gerat̃ Italia. Longũ eẽt ac ꝓpe ĩfinitũ / si singula quæ ĩ te fulgẽt ornamẽta uirtutũ minutatim singilatimq; recẽsere uellemus. Magna ĩter te & reliquos principes differentia est. ĩ illis uirtutes siquæ sunt / enormibus subinde uitiis obruũtur ac decolorãtur. Tu uero quemadmodũ fœcũdus es uirtutũ : ita parcus es uitioꝝ. Nõ tu luxu ac ĩtempãtia defluis : nõ iracũdia agitaris / nõ cupiditatibus distraheris : nõ affectiõibus ãcillaris / q̄bus rebus obnoxii ac mãcipati principes esse consueuerũt / ꝓpterea q̄ ĩ licẽtia magna peccãdi cõstituti se ipos cohibere nõ possunt : & impiosissimas appetitiões cohercere. Vñ olĩ a scurra nescio quo bñdictũ ẽ : bonos prĩcipes in annulo posse ꝑscribi atque depingi. Et Diocli-

dianum dictitare solitũ accepimus : nihil eẽ difficilius q̃ bene imperare. boni prĩcipes a Ioue imperium habere dicuntur: mali uero minime. principes boni in beniuolentia Iouis sunt: mali uero nequaq̃: & hæc est Homerica sententia: Cui Dion Prusensis astipulať. Itaq; cum tu Ludouice Sphortia inter bonos principes sis optimus: ĩter optimos clarissimus: Merito te a Deo ultramundano datum esse credimus: & tibi uersiculum illum optime conuenire existimamus.

Solus habes laudum quicquid possedimus omnes.

Ea in te habũdãt bonitatis & uirtutis exempla: Quæ sequi cupiat uentura posteritas: apparent in te paternæ uirtutis expressa uestigia: patrẽ ĩ filio recognoscimus: & quemadmodum in iuuencis & equis parẽtũ uirtus subinde conspicitur, ita in Ludouico Sphortia uiua paternæ probitatis imago refulget. ita prorsus paternas uirtutes effingit ac rep̃sentat: ut patris ĩ filio æquitas: Senilis ĩ iuuene prudẽtia cõspiciãtur: imo ut quæ sentio, eloquar: filius ĩ multis genitore maior existit:

Aegea sic Theseus: sic Pelea uicit Achilles:

Has tantas principis nostri uirtutes, ex quibus compactus ac conglutinatus esse creditur, ornat & illustrat procera statura: facies luculenta: os probum: frons uerenda, & uultus amabilis: quæ & si sunt corporis bona non animi: de quibus tantummodo me dicturum esse promisi: tamen Principi plurimum uenerationis acquirere & Virtutes in Principe

gratiores efficere uidentur:quoniã ut inquit Pacatus: Virtuti addit forma suffragium. Et ut cecinit Poeta. Gratior est pulchro ueniens in corpore uirtus.

Solent q panegyricos scribũt: destituti ueris principũ laudibus uanas laudationes cõminisci. Ego uero Illustrissime Prĩcips ex tuis q̃ plurimis uirtutibus multas cogor p̃terire: ne in immẽsum crescat oratio: Citius. n. mihi uerba deessent: q̃ scribendi materia: Citius articuli digitorũ scribendo lassescerent: q̃ cũcta in te laudabilia pscribere possem. Quo circa cõcludam deinceps orationẽ meã: & Epilogo religioso Omnipotẽtissimũ rerũ omniũ cõditorem Deũ deprecabũdus adorabo. Sũme & exuperãtissime mũdi opifex principio antiq̃or: fine diuturnior: Cuius numẽ ĩeffabile est: & maiestas innoĩabilis: Te oro/ac p̃cor: ut Ludouicũ Sphortiam prĩcipẽ optimũ ac irreprehensibilẽ diutissime foueas ac tuearis: ut ei ãnos Nestoreos largiaris: ut eius uotis annuas: ut eum beneficiis tuis cumules/ornes/illustres. Tu uero Optime Prĩceps perge/quo cepisti: nitere semper ad optima/Esto tibi ipse archetypon & exemplar: Teipsum imitare: ita ciues tuos ex malis bonos: ex bonis optimos efficies. Nã uita principum censura est: & qualis princeps: tales reliqui ciues esse solent. qui ad illius exemplum componũtur. ita apud mortales ĩmortalem tibi famam comparabis: & post obitum ĩ Cœlo inter beatorum domicilia locum sortieris: ubi Beatissimus æuo sempiterno perfruaris.

ℭ Ad eundem eiusdem Epigramma.

Hesperios inter ductores Inclyte Princeps:
Principe quo status hic sospite sospes erit,
Imperii Columen, rerum tutela, salusq;,
Eximia proauos qui probitate refers.
Suscipe pacata deuotum fronte Clientem,
Mancipiumq; recens, Seruitiumq; foue.
Sunt tibi complures ex omni parte diserti,
Est tibi Pierius turba uerenda Chorus.
Inter quos cupio numerari Maxime Princeps,
Inter quos unum da mihi quęso locum.
Non erimus certe indecores, nec rustica nostra est
Calliope, & nobis dexter Apollo fauet.
Accipe sinceri munuscula parua Philippi
Inspice si quid inest, quod placuisse queat.
Post lites, & post decisa negocia rerum,
Post bene formatum, compositumq; Statum,
Tunc liber uacuusq; meum percurre libellum.
Atq; hilari nugas perlege fronte meas.
Sexquihoram scriptis nostris impende: Sed hora
Sufficit, hoc nimium est, subtrahe dimidium.
Vix legere incipies succincti scripta Libelli,
Pagina principium prima modumq; dabit.
Iamq; uale, uiuasq; diu Mitissime Princeps,
Et superes Phrygios Nestoreosq; dies.
Dii tibi dent, quodcūq; cupis, quodcūq; mereris,
Dii mihi dent, cupias ut meminisse mei.

Ad Magnificum & ornatiſſimum Virum Bartholomeũ Chalcum Ducalem ſecretarium Philippi Beroaldi Bononiẽſis Epiſtola.

O Puſculum de nuptiis Bentiuolorũ: quod nuper excudi tibi Vir pſtantiſſime dicare conſtitui: quem nõ ſolum ſtudiorum / ſed etiam ſtudioſoꝝ amãtiſſimum cognoui: qui me iſtic ociantem ſumma tibi beniuolentia copulaſti: ad quem tanq̃ ad anchoram litterati decurrũt: & quia / ut eſt in ueteri prouerbio: docti doctos amant / tu eruditus eruditos foues: & de litteratis litteratus optime mereris: Te ob ſingulares tuas uirtutes Illuſtriſſimi Principes tui Auricularíũ a ſecretis & omniũ arcanoꝝ participem eſſe uoluerunt. Te ordini ſcribaꝝ ornatiſſimo præfecerunt: Tu Archigrãmateus nũcuparis. Accipe igitur Vir Clariſſime eo uultu libellũ nuptialẽ: quo nuptiales uoluptates ſpectare ſolemus: & ſi ſcio quoſdã obtrectatores capara fronte hæc eſſe lecturos: quibus nihil placet niſi triuiale: quibus ita reſpondere iure optimo poſſum. Significãtiſſimis uocabulis cuncta pro uirili parte enarrare contendimus: & uerba rebus accõmodare: quę rerum cauſa inuenta fuerunt: quæ ſi uobis ſubobſcura uidẽtur: nõ eſt hæc mea / ſed ueſtra culpa: qui nihil unq̃ luculentũ / nihil niſi protritum lectitatis: qui duobus tribusue ad ſummum libellis contenti reliquos ſcriptores non attingitis / &

nihil latinum esse creditis : nisi quod in uestris uulgatissimis uoluminibus didicistis. At nos latine scribimus: & uerba ex latinissimis scriptoribus sumpta depromimus. Nolite edentuli inuidere dentatis : nolite oculatos Talpę cōtemnere. ꝙ cæcus lucem non uidet: non est uitium solis / sed oculorum : ꝙ uos scripta nostra non ītelligitis: & ob id ipsum culpātis: nō est scriptoris uitiū sed lectoris: Neq; nos Tarentinis & Cōsentinis scribimus: ut ait Lucillius: sed eruditis: quoꝝ iudicio contentus: quid de me imperitorū rumusculi iactitent floccipendo: & ut inqt Epigrammaticus poeta Me raris iuuat auribus placere. Me scriptio non triuialis sed erudita delectat: quæ neq; ꝑ periodos / neq; per longos uerborum ambitus / sed uerbis significantibus & propriis cuncta exprimat ac effingat. Hęc obiter dicta sint aduersus Vituperatores: qui obtrectatione alienæ scientię sibi famam aucupātur. Tu uero Vir Pręstantissime cum facultas tibi dabitur paulum respirādi ab occupatiōibus / quibus iugiter distineris: libellū a Philippo tuo concinatum in manū summito: & ubi sumpseris perlegito : & ubi perlegeris iudicato / utrum ī publicum prodire mereatur / an potius quod timeo / sit futurus pabulum tinearum. Vale decus meum & me / qui tibi mancipatus sum / mutuo dilige.

Quot celebrata fuit genialis pompa diebus /
Per totidem scripta est hęc mihi pompa dies.

Philippi Beroaldi Bononiẽsis Nuptiæ Bẽtiuolorum.

g Entem Bentiuolorum multos iam ãnos Bononiæ florentissimã honoratissimãq; fuisse adeo notũ est: ut res probatione nõ egeat. in qua multi insignes clariq; homines extiterunt: quorum multa egregia merita in R. P. Bononiensem quotidie cõmemorant / sed omnium clarissimus / etatis nostræ uir extat Ioãnes Bẽtiuolus: familiæ illustrator / patriæ splendor / ciuiũ columen / domi forisq; fauorabilis / cũctis Italię prícipibus aut amicitia aut affinitate copulatus / in quo deniq; omnia sũt quæ aut fortuna hominibus aut natura largiuntur. Is nuptias filii primogeniti Hãnibalis celebraturus / ut essent omnium nuptiarum magnificẽtissimæ / eas p ęstiuum tempus utpote cõmodius conficere decreuerat. Sed Hercules Estẽsis Ferrariæ Dux illustrissimus cũ filiam Lucretiam Hãnibali desponsatam iam nubilẽ ac uiro maturam esse uideret / cũq; peregrinationẽ religiosam extra Italiam pararet / ut nuptiæ maturentur / instabat: & omnẽ procrastinationẽ detrimentosam eẽ asseuerabat. Quãobrem Princeps Bentiuolus cõsiliũ mutat / & ex cõsoceri sententia nuptialem festiuitatem diebus brumalibus parat / q̃uis nõ pauca dehortarentur / Et in primis festinatio magnis apparatibus semp infensa. uerum multa / quæ impedita natura sunt / consilio expediuntur / & summæ uirtuti summæq; fortu-

nȩ nihil factu difficile est. Igitur indicto per preconem publicitus die nuptiarum: q dies erat futurus ad quītum Cal. februarii / ea Bentiuolus intra bimestre spaciū fa ctitauit: quæ prīceps alius ānuo tēpore facer̄ nequisset. Quæ oīa speciatim generatimq; explicare ꝓ uirili parte conabimur. Primū omniū forū / qđ ante bentiuolorū aeđs erat ꝑquā āgustū: ut laxi9 fieret / ꝓximas domos a possessoribꝫ emit / emptasq; demolit: idq; spaciis tē porū iniqs exclusus cū silice sternere non posset / asseri bus cōtabulat. iubet & opimentū laneū ꝑ sarcinatores cōcīnari ad forū cōtegendū: ut sub eo nuptiales luxus spectatores salubrius ociosiusq; cōtēplarētur. Idē do mū / quæ alioqn pulcherrima est / & cū laudatissimis to tius Italię domibus certat: magnifice exornat. parietes oēs intrinsecus inducto tectorio nouo lęuigantur: co lumnæ quæ ī ꝑistylo striatæ sūt: marmoreis similimȩ efficiūtur: fenestrę / mutuli / suplimīariaq; hostíorum tota inaurantur: Quæ imperfecta sunt absoluūtur: Squalē tia recōcīnantur: ubiq; pictor / ubiq; materiarius / ubiq; architectus conspiciūtur. feruet ꝑ totas bentiuolorum ædes apparatus nuptialis: conclauia oía / atq; cubicula tapetibus stragulaq; ueste cōsternūtur. ornat̄ & lectus genialis ī thalamo sponsi magnificētissime. Dii boni qualis ille q̄q; p̄clarus apparatus: quo exornatū est cu biculū principi Ferrariēsi destínatū: Hic Conopea au rea / Lodices regales / cōchiliata Peristromata uisentiū oculos pascebant gratissimo spectaculo. ipsum uero

Triclinium, in quo fieri debebat nuptiale conuiuium:
reliqua antecellit ornaméta: hic toti parietes belluatis
Peripetasmatibus uestiuntur. supra Peripetasmata co
ronamenta miro artificio concinata disponũtur: ĩ qui
bus ĩsignia Italicoꝝ Principũ summo cũ decore ĩclu-
sa uisebantur: In eodem cenaculo tabulatũ fit paulum
accliue tapetibus stratis oppertũ: ubi prĩcipes ꝓceresq;
illustriores una cũ sponsa discunberent. erigit̃ & Aba-
cus, in quo uasa aurea & argentea uarii generis precio-
sissima exponuntur: hic potoria gẽmata: hic lances ex
argento quĩquagenariæ: hic ercaria ex auro cũ emble-
matis faberrime celata. hic quicquid uascularioꝝ ac ce
latoꝝ probatissimoꝝ arte perfectũ est: eẽ diceres: adeo
ut Mentoris manu cuncta fabrefacta uiderẽtur. huic
Abaco appositi erant, custodes duo ad hominũ effigiẽ
formati: alter claua, alter falcato ense propinquãtibus
minitabãt̃. hũc Macherophoꝝ. illũ Corynephoꝝ nõ
ĩdocte nuncupaueris. fulgore huius abaci reliquus ꝑ-
stringebatur ornatus: quem ornamẽti causa magisq̃
usus effecerant: nãq; ĩ alia domus parte alter erat Aba-
cus concinnatus. in quo cõuiualia uasa ĩnumera erant
collocata: quoꝝ usus erat futurus ad coepulones acci-
piendos. Dũ hęc intra ędes strenue properãtur: forin-
secus nõ minora efficiuntur. nã a domo prĩcipis Ben-
tiuoli ad portã usq; Galeriã quam uocãt: ꝙ illac uen-
tura erat sponsa: multiplici ornamentoꝝ genere cun-
cta, condecorantur: Domus senio collabẽtes reficiun-

tur:parietes ad libellá reformantur.columnæ lapideæ ad perpēdiculum exiguntur: Ciues ipsi per eum uicū certatim ornamenta parare. Sub dio sub porticibus ꝑ intercolumnia coronæ ex herbis uirentibus consertas suspendere:uestibula ędium Myrto Lauro Hederaq; uestire:Multa topiarii opis egregia coronamēta confi cere:ī quibus īsignia Bentiuoloꝝ inclusa cū uenusta te uisebātur. diceres hostiatim celebrari nuptialem festiuitatē. Deniq; in hac ciuitatis regione nō brumalis rigor sed uerna tēperies uideri: hic buxus/hic iunipus uirescere:hic multiiuga species herbescētis uiriditatis. Totum iter florulentū ad Viridarii consiti speciē gratiā uiroris recētissimi præ se ferebat:ut nō solum peregrini sed etiam nostrates admirarentur cōtemplantes tantam alieno tempore copiā Viridioꝝ.Prætererea Bētiuolus machinatores optimos / & topiarios artifices probatissimos acciri iubet:q solertia quadā genuina/ miroq; artificio præditi noui generis ornamēta excogitarūt:ex qbus unus nomine Zephiranus. q nō minus facetus est scurra q̄ artifex ingeniosus:septem portas ligneas affabre cōfecit:quæ picturatæ & fruticibus herbisq; uiridantibus decoratæ exornabant uiam nuptialem interuallis prope paribus inter se distantes ad imaginem portaꝝ urbicaꝝ:nisi quod Cataractas non habebant.sed illa quæ ędibus Bentiuolis/erat ꝓxima reliquas decore uincebat:ī qua simulacrū Herculis cū Leone cōgrediētis uisebatur aspectu truci formidādi.

uiſebatur & e regiõe altera Herculis effigies repulleſcẽ tia hydræ capita amputantis. Cæterũ cũ nihil ĩ cmni uita pulchrius ſit ordine/ſine quo nec militarem diſci plinam Imperatores ualent explicare: nec guberna:o- res regere nauigia: Bẽtiuolus ut oĩa ſint diſpoſitiſſima ꝓcurat. nã homines idoneos deligit: ĩter quos diſpar- tita ſint officia nuptialia: ne qđ tumultuoſæ perturba- tionis oriatur. hunc Lectiſterniatorem eſſe iubet: illum Obſonatorẽ: hũc Pręfectũ Popinarũ: illũ Bellariorũ: alius promus/alius cõdus deſignatur: eſt qui procura- tor peni conſtituatur: eſt qui cellæ uinariæ pręficiatur: ita unus quiſq; curando/qđ ſuũ eſt aliena non turbat. in primis iuuenes numero ſex &. xx. ex nobilioribus ditioribuſq; noſtræ ciuitatis deliguntur: q ſint Archi- triclini/ſiue ſympoſiarchas dicere malis: quos uulgus ſeſcalcos appellat. Vrẽdum eſt enim popularibus uer- bis ad rem popularẽ declarãdam. ex his ſinguli ſenos miniſtros eligere iubẽtur: quoꝝ opa naua & ſtrenua ĩ conuiuiis nuptialibus utantur. ex hoc Architriclinoꝝ ordine nullus fuit/qui non impendia prope regalia fe- cerit: & imẽſas pecuniarum ſummas protuderit: dum ſe quiſq; ſuoſq; miniſtros nuptialibus ueſtimẽtis ex- ornat. deſignãtur & ſex alii Architriclini maiores qui dicunt/oẽs fere ex ordine ſenatorio: ꝓterea adoleſcen- tuli octo luculenti ſũmoq; genere nati euocantur: qui- bus iniunctũ eſt: ut ſponſam ĩtroeuntẽ a porta domũ uſq; deducant inſtar ſtiparorum: quos priſci laterones

nuncuparunt. Et quoniã aduenarũ ad nuptias celebrã das uẽturorũ īnumera multitudo expectabatᷣ:ordinat Bentiuolus: ut oẽs honorificẽtissime cõmodissimeq accipiãtur. In domibus ciuium ornatioribus hospitia magnificẽtissime paranṭᷣ: & pro diuersorii amplitudine alii plures/alii pauciores assignãtur. Iã cũcta apparatus nuptialis diligẽtissime cõparauerat. Iam appere bat cõdictus dies festiuitatis: Cũ sponsus ad cõiugale fœdus cũ sponsa ineundũ Ferrariã proficiscitur comitatu prope regio decoratus. ducenti ferme euntẽ prosequũtur: inter quos supra uiginti haud dubie nobilissimi: & ipsius spõsi frater minor natu Prothonotarius. nos quoq discipulũ officii causa sumus prosequuti: oẽs magnificẽtissime accipimur a Prīcipe Ferrariẽsi: ibiq biduũ cõmoramur/donec celebbenṭᷣ ex ritu fæ dera nũptialia: & annulo pnubo digitũ sponsæ sponsus oppigneret. ãboq Sacerdoti a Paranymphis offerantᷣ. qbus rite pactis domuitionẽ capessimus aliquot ex primioribus cũ Prothonotario relictis ad sponsam prosequendã. Cũ genero socer auliciq interiores nauem conscendũt nocteq intẽpesta appellunt ad Prætorium Bentiuolum quod uocãt: quod magnificentissimum pulcherrimũq in agro Bononiensi Princeps Bentiuolus extruxit: distatq ab urbe millibus passuum decem. Postridie eius diei Bononiam ingredienti Herculi Hestensi obuiam it Bentiuolus comitante maxima caterua Virorum splendidissimorum

non ſolum noſtratium ſed etiam externorum : qui iã conuenerant ad offitium nuptiale. Illuxit demũ dies nuptiis deſtinatus : qui imbribus fedus oẽs/& potiſſimũ Bentiuolũ dolore cõfecit ſecum reputantem: q̃tos rerũ apparatus/ q̃tãq; nuptialem pompam eſſet imber ille perturbaturus. Omnes deprecabũdi Deum omnipotẽtiſſimũ orare: ut tãtiſper pluuia cohiberet: donec ĩtroitus Spõſæ in urbem põpaticus perageretur. Verũ inexorabile eſt fatum: & inuidenti Fortunæ repugnare non licuit nolenti: ut ex omni parte beatas nuptias uideremus:& laetiſſima uoluptate permulceremur. Iã aderat hora condicta. qua obuiã cũcti prodire cępunt Sponſæ ueniẽti ex Pretorio Bentiuolo:ubi noctẽ unã cõmorata feſtinabunda puenerat ad uillã ſuburbanã: ibiq; ſubſtiterat obuios aduentãtes opperiens. Omnis ętas/ſexus/ordo uiã Galeriã agminatim compleuerãt ſtudio uiſendi exoptatiſſimã ſponſam ſponſæq; apparatũ. Vix locus q̃uis latus & longus capax erat tantę multitudinis cateruatim confluentis. ciuitas omnis peregrini oẽs mira denſitate cũcta ſtipauerant. multi columnis implexi/nõpauci e feneſtris ſemiconſpicui/ pleriq; ſub dio inter ĩbres ꝑſpectabãt:tãta eſt mortalibꝫ ĩſita cupiditas nouitatis. Gliſcẽte ĩboras pluuia nullãq; pauſã faciẽte :Bẽtiuolus hãc ſibi curã ſũmit:ut cũcti ordine & ſine tumultu põpabiliter ĩcedãt. Lõgũ eẽt referrẽ ſigillatĩ quo ordine Prĩcipes Oratoreſq; Prĩcipũ inceſſerint:ſummatim exponam illuſtriora ac ſpſẽdſ

diora. Principes Italici partim ipsi uenerãt: partim Vicarios miserant ad nuptias illustrandas/qui omnes in suis qsq; ordinibus collocati ingrediebãtur. Intereundum ĩspectiõe digni potissimũ fuere equestres lãcearii Pricipis Mantuani/qui Turcaꝝ habitu ingredientes ritu militari lanceas manu reciprocabant/tales Macedonũ Hastatos fuisse crediderim/quos Sarissophoros appellitabant. hos uulgus corrupto paulũ uocabulo stradioticos appellat/cum stratioticos græcanica dictione nũcupare debuisset. hos subsequebãtur hippotoxotæ/qui sunt ex eq̃s sagittarii induti prasinos amictus / Architriclini architriclinoꝝq; pedissequi ordine ĩcesserũt. Vidimus hac põpa nymphas ritu amazõio obsequitãtes/quæ sublimatæ ĩ equo nõ sedebant/sed stabant. Vidimus Gigantem staturosam obambulantem: quã ars æmula naturæ simillimã ueræ effigiauit. Vidimus gralatorem ĩ longuriis passus grãdissimos diuaricantẽ. Audiuimus sonitũ tintinabuloꝝ: crepitũ sclopũq; tormẽtoꝝ bellicoꝝ: q̃bus cũcta ꝑsonabant: Preterea ibat ordo tibicinum tubicinumq; populosus adeo ut clãgore tubarũ ac stridorẽ lituoꝝ cælũ reboaret auresq; audiẽtiũ obsurdescerent. Post longũ pompæ ordinem incedit nouissimo loco noua nupta sedens ĩ equo cãdidissimo atq; pulcherrimo: qui ephippiis aureis prefulgens / phalerisq; preciosis ornatus tollutim gradiebatur: quales prisci tollutarios Asturcones mãnosq; uocitarunt. hũc gradariũ equũ sponsæ adduxe

rant octo illi adoleſcentuli : qui munia obibant ſtipatorũ:qui ueſtes breuiores induti argento textili confectas per imbrem lutũq; ſponſam conſtipabant:ex quibus aliquot uniones gẽmaſq; in calciamentis geſtare conſpeximus. Cãtata ſunt carmina ſponſa tranſeũte partim latino partim uernaculo ſermone cõpoſita in ſingulis illis ſeptem portis: quas tẽporarias ex ligno frondibuſq; uirentibus a Zephirano ſcurra fabricatas ſupra docuimus; quæ ſingulæ ſub tutela uirtutũ ſingularũ erant cõſecratę: ex qbus quattuor philoſophicas, tres theologicas appellant. Cõſtat inter oẽs ſpectatores nihil fieri potuiſſe ſplendidius hac põpa nuptiali: niſi pluuia continens ac iugis obſtitiſſet: quæ effecit ut nemo ueſtes ꝑcioſas oſtẽtaret: ut oẽs incederent penulati pileatiq;. Rimata eſt hoc Inuidia telũ: quo nuptias diſturbaret. nã ꝑdius & ꝑnox imber diẽ etiam poſterũ ex magna parte fædauit: quæ res impedimento fuit: quo minus ſponſa ex cõſtituto Aedẽ Diui Petronii pompabiliter adiret: quẽ Bononienſes Deũ tutelarem uenerãtur. Cæterũ nõ ſemper habet Fortuna longas manus: & interdũ aduerſa ratiõe ſupantur: nã Princeps Bentiuolus: ut ſemp eſt ꝓſentiſſimo conſilio uiã inuenit: qua intra priuatos parieres oſtentaret Principibus cũctiſq; ꝓcerib9 magnificẽtiã apparatus nuptialis. Cõgregatis ĩ cenaculo oĩbus illuſtrioribus, ex thalamo geniali ſpõſa ꝓgredit̃ uẽtura ĩ cetũ principũ auguſtiſſimũ antecedentibus miniſtris architriclinorũ

numero centũ.lvi:qui omnes sericati formosum exhi-
buerẽ spectaculũ:alii purpureo/alii hiacynthio:alii Pra
sino colore mõstrabiles:quoꝝ erant calciamenta cõsi-
milia:utpote consuta ad insignia Bentiuoloꝝ:Sed lõ-
ge formosissimũ spectaculũ prebuere ipsi architriclini
togas ex argento textili talares iduti exceptis duobus.
qui ꝙ erãt equestri dignitate decorati Aurea uestimẽ-
ta gestabant:hiq; in nouissimo loco utpote honoratio
res agmen cludebãt. in singuloꝝ manibus Scipiones
erant picturati peculiaria ipsius architricliniatus insi-
gnia. Ex his complures torquati sunt cõspecti torqui
bus aureis in summo pectore fulgẽtibus.omnes stupe
re/omnes admirari tantũ rerũ fulgorem/tantas impen
sas:quibus regia uectigalia uix sufficere possent. idem
omnibus ornatus/idem uestimẽti genus:oẽs princi-
patu digni uideri:omnes incessu maiestatẽ quãdam
p̃se ferre. Et ꝑfecto cultus magnificus addit homini-
bus auctoritatem/Subsequebantur reliqui sex maio-
res architriclini uirgas auratas manu ferẽtes:quoꝝ tres
inuestimẽtis aureis p̃fulgebãt:duo coccinati:Sextus
in argẽtea ueste splẽdescẽs. Deĩde incedit sponsa in-
cessu matronali mundo nuptiali decenter ornata:quã
omnes fere nostræ ciuitatis primarię matronæ comita
bantur non solũ formositate cõspicuæ:sed & uestimẽ
tis radiantibus monilibusq; gẽmosis condecoratæ. &
mediusfidius cultus formã maximopere uenustat. Ibi
Princeps Ferrariensis natam osculabundus amplecti-

tur:ibi ex ritu Christianoꝶ celebrant diuina mysteria:
Episcopusq; Vrbinas a Pōtifice maximo destinatus
diploma pōtificale palam recitat:Quo nouis maritis
connubium fortunatū auctoritate qua pollet in terris
āplissima denūciat. Iā dies ut inqt Plautus ad umbi-
licū erat dimidiatus mortuus:iā prandendi tēpus īsta
bat.repente oēs se accingere, & sua quisq; munia dili-
genter obire. Lectisterniatores mensas apponere: oēs
ex ordine accubare. Principes una cū sponsa in tribu-
nali celsiores eminere. Optabat prīceps Bentiuolus &
esse & dici cōuiuator obsolutissimus.cupiebatq; istud
nuptiale conuiuiū:si fieri posset: esse posteris exēplū:
itaq; cū sciret in rebus oībus Domini plurimū pollere
p̄sentiā: & frontē occipitio ut ueteri adagio testatū est
esse priorē:īstituit nō solū īteresse:sed etiā p̄esse pompæ
cōuiuali. Sīgulis mēsis binos archítriclinos assignat:
eosq; bifariā diuidit:ut alteris dapes integras īferenti-
bus alteri efferāt iā semesas:alteris scandētibus descē-
dant alteri:uicissimq; laborēt & qescāt. Ex hoc ordine
effectū est:ut p̄ter luxū atq; opulentiā esset ordinatissi
mū cōpositissimūq; conuiuiū. Bentiuolus ipse discur
sare: satagere, rebus omnibus præsto esse: ipse iubere
omnes iussa obedienter exeq. adeo Reuerentia rebus
obeūdis efficax ē. Dant manibus aquæ odoratissimę
ex aqminariis argēteis:quę gutturnia alio nomīe gut
tiq; dicuntur:īferunt ex saccaro nucleisq; pineix cōci-
nata cibaria:īferunt & panes dulciarii:simulq; uinum

generosissimum: quod prisci passum ut opinor in goterici maluaticũ appellãt: cui tãta auctoritas inest: ut singulę ex eo potiões tãtũmodo dent̃. In Cęsaris Dictatoris epulo quattuor uini genera apposita cõstat: idq; pro lautissimo celebrat̃: at ĩ hoc ĩnumera exhibita fuerunt/dulce/austeꝝ/tenue/firmũ. Alius cõuiua meracas potiões hauriebat/alius dilutas. hunc suauia/illũ subaustera delectãt/pocillatores p̃sto sunt/ut Cyathissent epulõibꝰ/ꝑut singuloꝝ stomachꝰ & gustus exposcit. Primis ferculis duobus aut summũ tribus exẽpta est fames esurientium. Reliqua magnificẽtiæ causa sunt illata/In q̃bus hoc seruatũ est/ut altilia in singulis fere missibus mensæ pricipũm uiuẽtia ĩportarentur. uidimus Porcellos gruniẽtes/Capõlos p̃ tricliniũ cursitãtes/Histrices aculeos subrigentes/uidimus pastillos quos uocant/auiculas coquinatoria disciplina ĩ conuiuio emittentes/quæ per cenationẽ uolitãtes effugium quæritabant. Vidimus inferti Pauones flãmiuomos plumis uersicoloribus uestitos/oculosq; gẽmãtis caudæ rotãtes. illati sunt/& phasiani cum pẽnis/Cuniculi lepusculiq; cũ pellibus/q̃ oĩa oblectamẽto fuere pransoribus. illata sunt & secũdæ mẽsæ bellaria/ex saccaro poma/nucesq; oĩs generis tanta arte cõfectæ/ut a ueris fructibus nõ ĩternoscerent̃. Quid testuacea scitissimi saporis/q̃d mellitissimas ex saccaro placẽtas/quos martios panes uocãt. Quid tucera p̃ciosa/q̃d assaturas/q̃d condituras exoticas ẽnumerẽ? Quid tragemata cœnã

ex more cludẽtia: quæ ſermone uernaculo Cõfectio-
nes nũcupantur. Miſſus ferculoꝝ circiter triginta fue-
runt: Cõuiuę ferme centeni quiquageni diſcubuerũt.
Structores adhibiti ſcientiſſimi obſonioꝝ ſcindẽdoꝝ
in fruſta non enormia. Quis tantus ingenio/quis tan
ta facũdia p̃ditus: ut uerbis idoneis poſſet multiiugũ
minutatim explicare cõuiuium! Legimus ĩ Helioga-
bali conuiuiis exhibita fuiſſe ſupra.xx.fercula ingen-
tiũ epulaꝝ. Legimus Antonii & Cleopatrę cœnas fuiſ
ſe lautiſſimas: quas imitabiles ipſi nominabãt. Legi-
mus luxurioſiſſimas Vitelli patinas: Veri imp̃atoris
conuiuiũ p̃cioſiſſimũ: luxũ Luculli nepotalẽ: Salioꝝ
dapes/Põtificũ cœnas. Legimus & illas apud priſcos
fuiſſe Epulares cœnas/quas luculẽti ſcriptores modo
adiiciales/modo dubias/ modo pollucibiles appellãt.
Quæ oĩa epulũ iſtud Bentiuoloꝝ nuptiale aut æquat
aut antecedit: ĩ quo oĩa ĩ argẽto puro edulia illata fue-
runt: quod ꝑtractũ eſt ab hora diei.xx.in horã noctis
tertiã. & cũ de die epulari cepiſſent noctu e lectis tricli-
naribus ſurrexerũt: omnes fere poti diſtẽti oſcitãtes ſi
millimiq; hallucinãtibus. ipſius conuiuii magna pars
ad funalia lychnoſq; pẽſiles acta. Sub crepuſculũ ue-
ſpertinũ Cerei ex alba cera utpote p̃cioſiore cõfecti ac
cẽduntur: quoꝝ tanta erat uis & copia ut nocturnas te
nebras flãmis exuperarent. Duo p̃terea candelabra in-
gentis magnitudinis deargentata ex laquearibus au-
ratis demiſſa pendebant ſimillima lucernis priſcorũ;

quas polymyxos uocitarunt.in his lilia & flores artifi cio mechanico cōcinati uisebantur: qualia ornamēta fuisse legimus in candelabris Solomonicis. Erat prę terea ignis ītra candelabra furtim īclusus:qui quasi in radio discurrens hora stata lampades & cereos īfixos accēdit.oēs mirabūdi suspicere tā nobile cōmētū:lau dare tā fallaciosā machinationē:cōtēplari tā errabūdū igniculū : In cauo ędiū ipsoq; uestibulo nocturni lu minis īstrumēta globis piceis referta collucebāt / Cū ctaq; illuminabāt. Finito cōuiuio remotisq; mēsis pa uimēta uerrunt scopis deauratis.Sunt hęc friuola nec īficior/sed curiositas nihil recusat:& ex friuolis pleraq; grauiora pensitamus.Deīde saltationes choreęq; ma tronales exhibētur.Saltauit & ethrusca puellula exos sam saltationem cū omniū qui aderant admiratione. mox spelunca fictitia instar natiuæ siluosæq; spelūcæ una cū mōte ligneo repsit ītra tricliniū:repsit & castelli simulacrum una cū turri nemine qui gestaret apparen te. Intelleximus tunc illud epigrāmatici poetæ carmē/ quod prius subobscurum nobis legētibus erat.

Repserunt scopuli mirandaq; silua cucurrit.

Ex his omnibus paulatim nymphæ progrediunt ad effigiem dearum reformatæ. Credidimus hoc Paridis esse iudicium de tribus deabus:quoniam Iuno & Ve nus affuerunt. Sed loco Mineruæ aderat Diana cum Nymphis:quæ saltare fabulam ceperunt: ī qua nym pharum una tanquam trāsfuga ex castris Dianæ celi

bis in castra Iunonis : quæ coniugalibus Vinculis prę
sidet transmigrauit. Canticū cecinerūt pueri sympho
niaci uoce canora cōcinentes/ad quorū rithmos nym-
phæ corpus mouebant dantes staticulos saltatorios.
Magna deniq; parte noctis transacta inter ludos con-
uiuales cuncti cubitū facessunt. postridie eius diei ape-
ritur cælum serenū ac sudum: & sol radiosus exoritur
cuncta collustrans. Quo circa destinat princeps Ben-
tiuolus: ut sponsa ordine pompatico ad templum diui
Petronii religiosum proficiscatur: id quod pridie face
re nequiuerāt. Cōueniunt euestigio matronæ omnes.
cōgregatᷓ omnis ordo nostratiū: prĕsto sunt Architri-
clini uestiū argentearū fulgore conspicui cū populosa
ministrorū familia. ad sunt principes ac ꝓceres omnes
in aula Bentiuola congregati: Incipiunt bini terniq; ꝓ
cedere gradu lento atq; pompatico: ibāt singuli hospi
tes singulis ciuib9 copulati hac pompa nihil pompa-
bilius: hoc spectaculo nihil speciosius excogitari posse
cōtenderim. Via tota fulgebat ordine īcedentiū lumi-
noso: qui aut coccinati/aut argētati aut aurati in īcessu
uidebātur. nullus sine oloserica ueste ī ea pōpa conspe
ctus. Nā Bononiēses & si semper alias uestitu cultuq;
elegātissimo fuere: attamen id tēporis oēs : ut nuptias
exornarēt: uestimēta serica ac bōbicina ꝓ facultatibus
cōfecerāt. Tāta aūt fuit pompæ īcedētis multitudo: ut
primi iā in foro uiserētur: quādo nouissimi ex palatio
Bentiuolorū uix dum egrediebantur: Res erat non mi-

nus memoratu digna q̃ admiratione: contemplari tot clarissimos ꝓceres: tot illustrissimos prĩcipes: tot summates matronas cocco argento auroq; fulgentes: qui ad Deũ salutandũ simul incedebant. Quicq̃d usq̃ speciosi est: hic eẽ uidebatur. Aedes est Diui Petronii ĩ foro Bononiẽsi amplissima: quæ & si latericia est: tamẽ propter uenustatem atq; symmetriã marmoreis tẽplis est æquiperanda / Salutatis ex ritu Christanoꝝ religiosissime numinibus / Mysticisq; canticis peractis eodẽ quo uenerãt ordine ad Aedes Bẽtiuolas reueniũt. ibi repotia ex more uetustissimo reparant̃: prandioq; lautissimo principes proceresq; cũ matronis accipiuntur. Post prandiũ data sunt oculorũ uaria oblectamenta; editũ est & simulacrũ pugnę gladiatoriæ. Nãq; in foro Bentiuolo / quod asseribus pauimentatum esse docuimus: adolescentuli nostrates ad quĩquaginta edocti a magistro armorũ peritissimo: quales apud Romanos fuere Lanistæ: digladiari inter se ceperunt: & nunc punctim / nunc cesim ictus inferre: nunc illatos oculis uigilantibus euitare: modo assultibus uariis aduersarios premere: modo pressi retrocedere: deniq; omnes armoꝝ tractandoꝝ numeros implere. formosum sane bellicũq; spectaculum: in quo Manica ferrea ĩ medio digladiãtiũ collocata: & circũ eam atrox certamen inter omnes exortũ: dum singuli pro uiribus corripere contendunt. uictor ludicri certaminis pronunciatus Nicolaus cognomẽto Bazanus / qui primus manicã

ſuſtulit. Sub eodem papilione quo forū Bentiuolum tegebatur ludus pilaris celebratus non ſine maxima ſpectatorꝶ uoluptate. deſtinati erant ad pilæ luſionem hinc inde quinquageni iuuenes lacertoſi ualentiſſimiꝗ, alteri amictu praſino cōſpicui, alteri hiacynthio: ita enī colores appello: quos ſemidoctū uulgus uiridem celeſtemꝗ nuncupare conſueuit. Alteri Fortunā ducem ſequuntur, alteri Prudētiam, utraꝗ pars ſuam inuocat ſuffragatricem. in medio follis pugillatorius uentoſa granditate tumeſcens locatur, quem calcibus pugniſꝗ īcurſantes utrinꝗ omnibus uiribus neruiſꝗ contēdunt ultra præſcriptos aduerſariorum terminos eiaculari. Nō ero in hoc ſpectaculo deſcribēdo prolixior: cū paucis ante annis id ludicri genus in foro Bononienſi exhibitum copioſiſſime explicauerim in epiſtola ad Franciſcū Puteolanum pręceptorem meum ſcripta. Reliquū ante cœnam tempus ſaltationibus & choreis impenſum. poſt cœnā ingrediuntur perſonati ſcenico ornatu intra nemus incluſi: quod conſitum uirectis et arbuſculis: nihil pene diſtabat a uero nemore. cupidinis ludicrū egerunt homines feri ac ſiluatici clauā ligneā manu geſtant inſtar Herculis clauigeri. cantata ſunt carmina argumento diſcurſibuſꝗ reciprocis accōmodata. ex his unus leonē cicurem exaramatūꝗ loro trahebat: erat autem homo leonina pelle ueſtitus tectuſꝗ adeo graphice ac ſolerter, ut a neſcientibus uerus leo crederetur. exhibitus eſt & ī ſaltatione Mono-

ceros ficticius. sequenti die/qui dies erat pridie kl. Februarii simulacrũ pugnę bellicę ĩ foro maximo editũ est:ad quod spectãdum anteq̃ iretur ĩ aula Bentiuola Ientaculum regium dignumq; memoratu prĩcipibus matronisq; exhibet᷑: quod inter cœtera spectacula cũ primis ãnumerari meretur:Nãq;per dulciarios artifices/quos diu domi ob id ipsum habuerat Prĩceps Bẽtiuolus:cõcĩnata sunt ex saccaro edulia uarii generis: quæ intra triclinium ex ordine illata cunctorũ oculos ad talem ĩspectionem cõuerterunt. Præcedebat carrus Cupidinis triũphalis ad amussim cõfectus: quẽ quattuor ex ministris baiulabãt:Subsequebãtur simulacra oppidorum. Imagines Elephantoꝝ. effigies uolucrũ. spectabantur & naues cũ armamentis:insignia principum & id genus q̃ plurima : quæ nemo a ueris internoscere posset. adeo ingeniosa est natura mortalium ad cuncta quæ uelit imitanda. Omnia hæc importata fuere magis uisui q̃ esui acõmodata:magis oculos satiatura q̃ stomachum. Sĩgula singulis dono data prĩcipibus. esculenta uero bellaria atq; tragemata omnis generis pro ientaculo ĩferuntur : quorum magna pars in uulgus pro missilibus sparsa. Cũ omnes lautissime ientassent:itum est agminatim ad hasticos ludos contemplandos:quos sponsa cum omni comitatu matronali prospectauit e speculatorio:quod decentissimũ in Palatio Senatorio ob id ipsum fieri iusserat Minus Roscius id temporis dictator homo omniũ nobiliũ

doctissimus, omnium doctorũ nobilissimus. Iam totus populus ac peregrini passim pocurrẽtes forũ compleuerant: & cuneos istar cuneorũ theatralium e ligno fabricatos fartim cõstipauerant. Multi cũ periculo salutis culmina tectorũ quibus forum cingitur cõscẽderant ex imbricibus tegulisq; speculaturi. Tres equitũ turmæ totidemq; turmarũ ductores apparatu magnifico spectabiles forũ ingrediuntur. Ordo agminis turmatim euntis talis fuit. Primus Hãnibal Benitiuolus equo inuehitur: quem antecedunt equi bellatores eximiæ magnitudinis aureis tegumẽtis uelati. circũstant stipatores cãdidati tanq̃ petitores magistratuũ romanorum. Turmales regali cultu procedunt ipse armatus fulget in equo. Arma radiantia aureo paludamento conteguntur pompa prorsus regalis opulentiæ: ex altera fori parte irrumpit Franciscus Prĩceps Mantuanus: qui incomparabili magnificentia omniũ oculos in se ac suos conuertit: pręibant Lancearii habitu Turcarũ: de quibus ante dictũ est. Lancearios sequebãtur Hippotoxotę cũ scorpiõibꝰ. eq duodecĩ sine sessoribꝰ ingẽti corporatura deducũt̃ operti uelamẽtis: quæ auro erãt purpuraq; distĩcta: quorũ fulgor oẽs fori ptes illumĩabat: q̃ qbꝰ Virgilianũ illđ dici merito poterat. Bello armãt̃ eq bellũ hęc armẽta minãt̃. ꝑximi ibãt doryphori: ut ita appellemꝰ gestatões hãstarũ bellicarũ: ipius uero prĩcipis cultus ĩter ꝑcipua spectabat̃. Nãq; equo uectabat̃ ex uꝑãtissimo uigorĩ & ĩusitata magni-

tudine:& uectabatur paludatus aureo paludamento: ornatuq; haud dispari suos exornauerat bellatores. p̄currebant spiculatores induti uestimentá preciosa : ut pote dimidiata ex auro/dimidiata ex serico contexta. Nouissimo loco ĩtrocessit Gibertus carpinas Prĩcipis Bentiuoli gener/& ipse uisendo decore conspicuus or namentis equoꝝ equitũq; præfulgentibus. Venerunt & alii ꝓ facultatibus ornati : sed super oẽs Mãtuanus Regulus existimatꝰ ẽ illd̄ decorasse spectaculũ. cuius manica paludamẽti carbũculis hiacynthis saphiris & id genus gẽmis p̄ciosissimis onusta p̄stringebat acies oculorũ.ordo hastici certaminis erat talis. Duo cata/phracti e regione collocantur : qui in equo immobili sedentes exciperent ictus incursantiũ:qbus post horæ spaciũ totidem recentes succedere debebant. Hæc bel licæ pugnæ imago ex militari Romanoꝝ disciplina mihi translata uidetur:apud quos tyrones exerceban tur ad palũ : qui instar bellatoris ĩmobilis excipiebat ictus cõgredientiũ.pugnatum est horis ãplius tribus cõtinenter:cõplures hastæ & a bellatoribus procurrẽti bus & a statariis fractæ : cõplures ictus armisoni ultro citroq; & illati & accepti foro clangẽtibus tubis rebo/ante/spectatoribusq; plausu & uociferatiõe fauẽtibus. Multoꝝ eo die uiriliter dimicantiũ uirtus spectata est : sed in primis Hãnibalis Bentiuoli : q ante ãnos gerẽs robur animũq; uirilem specĩmen amplissimũ futuræ uirtutis ostẽdit:quæ ĩ pulchro atq; puerili corpore ue/

nies gratior fauorabiliorq; esse cõsueuit: Gaspar Roberti sãcto seuerinatis filius paternę uirtutis ęmulator functus ē officio acerrimi bellatoris. sed ĩter oēs excelluit Prĩceps Mãtuãus: quē post certamē iudices publico pconio uictorē pnũciauerũt: brauioq; / qđ erat argēteũ / donauerũt. Trãsacto ludicro cũcti lętitia delibuti cũ oculo desideria satiassent foro facessũt: iã die ĩ uesperã pcipiti recta ad ędes Bētiuolas pgũt nouũ infreq̃nsq; spectaculũ speculaturi. nã florẽtin9 qdã machinator egregius & mechãicæ artis sciẽtissinus machinã solertissimo artificio fabricauerat: quã girãdolã uulg9 appellat: quæ nostra lĩgua orbis flãmeus dici põt: utar enĩ hoc uocabulo / quoad ĩuenero melius: erat hæc machina funibus suspẽsa sub papiliõe Bẽtiuoli fori ĩgẽtis magnitudinis ĩ rotũditatē circumacta: tribus circulis cĩgebat᷑ medio extremos exupãte: crescebat ĩ uẽtrē labris paulatĩ se restrĩgẽtibus: cui nihil tã simile est / quã calathi effigies. Ignis ĩtra machinã furtim ĩclusus arte mechanica alebat᷑ p fomites ĩcẽdio discurrẽs: qbꝰ tota moles erat refertissima; debebatq; hora sub uespe stata cũ crepitu bõboq; maxĩo flagrantes radios eiaculari. Machinator pdixerat post primã horã nocturnã futurã flãma eiaculationē. Iã sublato tentorio reductisq; uelis auidissime pstolabat᷑ populus numerosus cõdictũ tẽpus cõflagratiõis: Iã crepusculũ / iã tenebrę densæ / iã hora fatalis aduẽtat: cũ repẽte tãta uis flãmæ & ĩcẽdio emicuit cũ crepitu eruptõis uehemẽtissimo

ut cœlū ipſum flagrare ſimul & ruere uideret́:ut mul-
ti prę pauore corruerīt. fuligine fumo odoreq; ſulphu
reo cuncta cōpleri. Radii igniti ſubinde erūpētes inter
ſpectatores formidoloſos uolitare: hoꝝ facies afflatu
fœdaī:illoꝝ ueſtimēta cōburere:fuitq; plenū horroris
cū uoluptate ſpectaculū: qđ nouiſſimū īter nuptiales
luſus exhibitū haud q̄q̄ diſplicuit nouitate blādiēte:
quæ ſemp fere ſolet eē gratiſſima:cū ad noua homīes
libētiſſime ueniāt:ad noua cōcurrāt.exacta ē cœna ſal
tatiōibus nō īuenuſtis & id genus uoluptatibꝰ. kl. Fe
bruarii cū iā abſoluta eēt ex oī pte feſtiuitas nuptiaꝝ:
quæ q̄triduū celebratę fuerūt: hoſpites tam prīcipes q̄
priuati ſuas qſq; domos repeterē & ī patriā repedare ce-
perūt/oēs ībuti hac pſuaſiōe ut Ioānē Bentiuolū ma-
gnificētiſſime ornatū: ſe uero honorificētiſſime acce-
ptos arbitrarētur:crederētq; reliquos Italiæ prīcipes fa
cilius Bentiuoloꝝ nuptias imitaturos q̄ ſupaturos. Et
mehercules nemo nō uehemēter admirari incredibilē
tot rebus pagēdis celeritatē: Secū qlibet reputare quā
tas facturus fuiſſet Prīceps Bētiuolus nuptias:ſi ānuū
tēpus ad ornamēta cōparāda habuiſſet: Cui bimeſtri
ſpatio p brumales dies tanta cōficere licuiſſet. Ad nu-
ptias celebrādas hoſpitū circiter tria milia cōueīſſe me
morāt́:q p hoſpitia ciuiū diuiſi paſtiq; eſculēter ciba-
riis ex aula Bētiuola affatī ſuppeditatis. Cibo potioq;
oībus eſuriētibꝰ ac ſitiētibꝰ exhibita. illuc egeſtoſi tāq̄
ī aſylū cereris ac liberi patris cōfluebāt: Tubicīes tibi-
cineſq; ex oībus Italię partibꝰ īnumeri affuerūt: Tīpa-

niſtæ utricularii choraulæ & id gẽus ferme oẽs orgãi-ci muſici undiq; cõuenerũt: audiuim9 petulãtia ſcurratũ/fatuitates morionũ: uidimus pſtigia pſtigiatoꝝ: nec pumiliões defuerũt. Ex hoc oĩ numero nemo nõ donatus a Bẽtiuolo Prĩcipe diſceſſit: Inter multa apparatus nuptialis ornamẽta ornatiſſimus magnificẽtiſſimuſq; fuit ordo architriclinoꝝ: quoꝝ nemo ꝑ tot dies eãdẽ ueſtẽ bis ĩduit eũdẽ cultũ iterauit. Quinimo ſinguli ſingulis diebꝰ mutatoria ſubĩde ĩduebãt. idẽ quoq; a prĩcipibus matrõiſq; factitatũ: Munera nuptialia certatĩ ab oĩbus collata. Ciues Bononiẽſes publice ac priuati q̃ plurima cõtulerũt. Alii maiora alii minora ꝑ facultatibus. Agricolæ ac ruſticani oẽs pagani oppidaniq; cũ donis nuptialibus ad Bẽtiuolũ prĩcipẽ acceſſerũt. Prĩcipes Italici tã reges q̃ reguli legatiq; prĩcipũ ac dynaſtæ pcioſiſſima quiſq; munera attulerũt. Sũma accepti haud dubie maxĩa eſtimatᷣ ſed ſũma expẽſi nõ mediocris. ꝑ eoſdẽ dies clauſæ ſũt tabernæ: officinatores feriati: & letitiȩ cauſa ĩ dictũ ẽ iuſticiũ: qđ priſci romani ĩ luctu ac ꝑiculis ĩdicerẽ ſolebãt. Hacten9 nuptialẽ feſtiuitãtẽ ſcribẽdã eẽ duximus: Alii minutiora ſcribant & leuiora: quæ nos cõſulto ptermiſimus pbitura plus faſtidii q̃ oblectamẽti lectitãtibus. Quod ſupeſt deos deaſq; oĩs rogo & oro: ut cõnubiũ iſtud uelint eẽ feliciſſimũ ac fortunatiſſimũ: ſicut nuptialis apparatus fuit ſplendidiſſimus: utq; nouis maritis annos Neſtoreos cum Metelli felicitate largiantur.

Eiusdem Hendecasyllabon.

Quo tu quo properas recens libelle?
Extra limina cur cupis uagari?
Intra scrinia cur nequis manere?
Cur limam refugis meumq; cœlum?
Cur optas uolitare per tabernas?
Vendi plus minus assibus duobus?
Exi: sed uideo tibi paratos
Ronchos Rhinocerotas & malignos:
Rugoso aut piperi dabis cucullos,
Aut merces olidas salariorum
Infelix gremio teges madenti
Hæc incommoda si sapis libelle
Vitabis, uia nam tibi parata est.
In Chalci fugito sinum patroni,
Qui iam suppetias feret clienti,
Qui te pręsidio suo fouebit,
Qui doctos amat, excolit, uenustat:
Hunc quęras, reuerenter hunc adito:
Huic post legitimam osculationem
Dices protinus. o decus bonorum
Te saluere meus iubet poeta,
Et te uiuere Nestoris senectam,
Et te principibus diu placere
Optat, sisq; sui memor precatur.
I iam quo properas recens libelle.

Philippi Beroaldi oratio nuptialis habita Mediolani.

i Nter multa Viri pſtātiſſimi ac Matronæ uenuſtiſſimæ: quæ iucūda & utilia mortalibus cōparata ſunt: Iucūdiſſimū & utiliſſimū eſt maritale cōiugiū: quod homines diſiūctos uīculo arctiſſimo cōiūgit: quod familias diſſociatas mutua affinitate conſociat: qđ neceſſitudines cōciliat: quod amicicias religioſas compar. qđ domos numeroſa ſobole fœcūdat. qđ urbes legitimis ciuibus replet. quod deniq; efficit: ne genus humanū tēporis lōginqtate depereat. ſine quo nulla ciuitas: nulla gens nec ipſe ut ita loquar mūdus cōſiſtere pōt. Vnde non mediocri laude dignus exiſtimandus eſt Cecrops ille priſcus: q diphyes cognomīatus eē fertur: hoc ē duplicis gemiæq; naturæ. ppterea ꝙ primus fœminā mari ſacroſancto matrimōio copulauerit. quo dono nullū donum maius excogitari poſſe cōtenderim: quod nō tam humanū q̄ diuinū: cuius nō tā Cecropem q̄ Deū conditorē credere debemus: ſicuti & eccleſiaſticū dogma preſcribit. merito itaq; ingeniorum fons Homerus populos in cœlibatu uiuentes abios appellat quaſi uita carentes: & mortalium uita ſine connubio dimidiata a luculētis ſcriptoribus nūcupatur: tāq̄ abſoluta ac pfecta uita ex maris fœminæq; ſocietate conficiat. Et quēadmodū laudādi ſunt illi: qui ī ordine maritorū numerari cōcupiſcūt: ita illi uitupandi: q ī cœliba-

tu uiuere perseuerant iugum coniugale deprecantes? Quibus uero prçconiis / qua ue laudatione celebrari merentur illi ueteres Romani? quibus nulli unq̃ nec sanctiores / nec bonis exemplis ditiores extiterũt. qui cœlibes puniebãt mulctam irrogare soliti: si qs uxorẽ ducere renuisset. Talesq; subinde cẽsoria nota afficiebantur. Qua quidem in re mihi uidentur Lycurgi & Platonis leges utpote diuinitus conditas esse imitati. quæ iubent eos oĩs dedecore afficiendos eẽ pecuniaq; mulctandos: qui rei uxoriæ nõ fuerint operati. Nãq; ex Scitis Lycurgi arcebãtur cœlibes ab ĩspectione ludorum gymnicoꝝ: & honore illo priuabãtur: quo iuuenes prosequi seniores cõsueuerũt. & illud in Dercyllida a iuuene spartano dictũ nemo nõ ꝓbat. qui assurgere illi noluit q̃q̃ imperatori nõ improbo / neq; cedere subsellio: uerbũ illud promens dignũ memoratu. Ideo tibi nõ assurgo: quoniã neq; tu filiũ qui mihi cederet: genuisti. Platonicæ uero leges tempus cõiugale prçscribentes mulctam dicũt illi: qui. a xxx. ætatis anno usq; ad trigesimũ quintũ uxore ducẽda supersederit. Aristoteles quoq; cum prçceptore Platone congruens præcipit in politicis feminas circiter octauumdecimum ętatis annum nubere / Mares uero circiter annũ xxxvi. uxorẽ ducere debere. Hoc. n. tempore utrũq; copulari uigẽtibus corporibus. Cæteꝝ ĩter natiões oĩs Romani coniugalis sacra reuerẽtissime coluerunt: & q̃plurimis cerimoniis ornamẽtisq; honestãda atq; de

corāda esse censuerunt. hinc illæ qnq; faces in nuptiis adhibebant̃: q̃s ex spina alba confectas pueri patrimi matrimiq; gestabāt. Quo numero haud dubie significabat̃ qnq; geminos uno mulieris puerperio ꝑgigni posse/uel qđ par numerus:q fœmineus ē:& ĩpar q masculus simul copulati ꝑgenerant. Hic aqua & ignis in nuptialibus sacris afferebant̃. Quę duo elementa uitā mortaliū maxime cōtinēt/ut uidelicet ostēderēt:ita uirū fœmināq; disiūctos steriles eē ac ĩfœcūdos/sicuti sine calore humor:sine humore calor nihil gignere possunt:cōiūctos uero uim habere generatiōis aptissimā. Hinc nubētes colus cōpta & fusus cū stamine comitabat̃.q̃ res plane demōstrabat uxorē in domo maritali lanificiū exercere debere. uñ & Thalasii nomē:qđ lanificiū significare autumāt eruditi/usurpabat̃ ĩ nuptiis. Quid ĩ p̄sentia memorē queādmodū nouę nuptę domū mariti ĩgrediētes adipe suillo:siue ut Masurius inqt lupino postes pungebant:ex quo uxores denoĩatæ credunt̃. Lōgū sane foret si causas reꝝ omniū nuptialiū singillatĩ recēsere uellemus. Quo circa prudēs p̄teribo:cur limē maritale nouæ nuptæ pedibꝰ nō tāgebāt: cur flameo luteo caput obnubebāt. Cur cĩgulo nodo herculaneo uĩcto cĩgebāt̃/qđ mox ĩ cubiculo maritus dissoluebat.illud p̄tereūdū nō ē farreū nouæ nuptæ p̄ferri solitū/ꝓpea qđ nihil religiosius erat uinculo cōfarreatiōis:quę solis ut ĩqt Boetius Pōtificibus cōueniebat. Vñ & matrimonia farracea a comunicatiōe farris

nuncuparunt. Quanta ueneratiõe cõnubia Romani prosequẽtur hinc maxíe dignoscitur. quod complures deos nuptialibus peragẽdis præesse uoluerũt. Nã Deus Iugatinus nominatus íuocabatur/quando spõsus sese sponsæ coniungebat: Iugũq; pariter maritale subibant. Domiducus adhibebatur/quãdo ad mariti domum noua nupta ducebatur/ Cui cumerum/quod nuptíale uas ẽ/præferri mos erat. Deã uero Manturnã adorabãt. Vt.s. cũ uiro uxor iugiter maneret. Quod si rixæ iurgiaq; cõiugalia aliquando intercesissent/in sacello Deæ Viriplacæ reconciliabãtur. Deãq; Virginensem idcirco uenerabãtur/ut uirgini zona illa solueretur: de qua est illud Catullianum

Quod zonam soluit diu ligatam.

Quin etiã Iunonem cõgnomento cinxiã atq; unxiã: Deũ Subigũ: Deam Premam/atq; Partũdam/aliaq; numina cõpluscula í cõiugalibus sacris adhibuerũt Adeo matrimonium sacrosanctũ atq; uenerabile apđ illos erat: ut id non sub uno deo tutelari: sed sub plurimis tutandũ custodiendũq; censerẽt. Pręterea eos: qui í maritoꝶ ordine numerabãtur: honoratiores his: qui uitam cœlibem degebant esse uoluerunt. Et olim. Q. Metellꝰ Numidicus í cẽsura Po. Romanũ hortatus ẽ ad uxores ducẽdas cã liberoꝶ creãdoꝶ luculẽta quadã oratiõe: quã dein Augustus Cesar/cũ & ípe de maritãdis ordinibꝰ ageret: & ad matrimõia capessẽda Quirites hortaretᷣ: cõmodissime usurpauit. & mediusfidius

si uerum uolumus cõfiteri.adiutoriũ uxoris uiro necessarium est.Nam queadmodum uir foris & subdio negociatur:comparatq; labore ac uigilantia facultates quæ tectis recondant: ita mulier res paratas custodit: & illa omnia curiose conficit quæ domi debeãt admi nistrari. Sic alterius opa a natura cõparata est ad exercitationem forensem & extraneam:alterius ad domesticam diligentiam. Præterea quid dulcius/quid iucũdius esse potest patrifamilias ĩtra penates domesticos se recipienti:q̃ habere matrẽfamilias cuius tutelę cuncta domestica negocia credat.cũ qua curas partiat:cui cogitatiões ĩtimas:cui paruos liberos tradat:quę marito iugi exercitatione fatigato sit reqes atq; fomentũ. Et cũ nihil ĩ domo maritali diuiduũ conspici debeat: in cõmune ambo cõspirãt contubernio dulcissimo pfruẽtes. Merito igitur Vas electionis:Tuba Euãgelii: & sanctarum scripturarũ Armariũ Apostolus Paulus nuptias uocat honorabiles & cubile ĩmaculatũ. Merito honorabiles a nobis hodiernæ nuptiæ appellari possunt:cum sponsus & sponsa honoratissimi conspiciantur: cũ ambo splendido genere clarisq; natalibus orti sint. Quis enim nescit familiã Pirouanorũ in hac urbe esse uetustissimã generosissimãq;:utpote quæ olĩ rebus potita esse dicatur:quam nõ pauci ĩ studiis ingenuarum artiũ & potissimũ medicinæ illustrauerũt. In qua non solũ litteræ & disciplinæ liberales sed religio & cerimoniæ floruerunt: Cũ ex hac iampridem gente

prodierit Vir sanctitate uitæ clarus Diuus Galdinus: cuius nomen & sanctitudo apud Mediolanenses est uenerabilis. Verũ hac tempestate genus Pirouanorũ illustrať ornaturq; uiro ornatissimo Gabriele. Cuius Neogami hoc ẽ noui sponsi nuptias hodierno die nuptiali oratiõe ꝓsequimur. est.n.hic multiiugis disciplinis decoratus. Astrologiæ ꝑitissimus Philosophiæ cõsultissimus:& ĩ primis Medicinæ sciẽtissimus:quæ uel singulæ ĩgenuæ artes quemuis hominem possent illustrare. Astrologia enim ab rerꝝ terrenarꝝ cõtemplatu mẽtes nostras euocat ad spectãda cœlestia/ad cursus syderũ statos pẽsitandos:ad superas sedes noscitãdas. hæc effieit ut homines parum a diis distare uideãtur: Philosophia quæ mater artiũ appellatur:dux est uitæ mortalium.animorꝝ morbis medeť:rerũ causas solerter;inquirit:& diuinæ maiestatis arcana rimať/qđ felicissimũ existimat Mantuanus Vates. Medicina uero qua nulla ars fructuosior eẽ fertur: salutem deploratis restituit: morbos expellit: afflicta recreat: languentia corroborat:& cũ morte ipsa subĩde colluctatur.has tãtas tãq; preclaras nuperi spõsi uirtutes exornãt suauissimi mores.sũma comitas:dexteritas/affabilitas:quæ res illum haud dubie fecerunt apud Mediolanenses omnis fauorabilem;apud illustrissimos principes gratiosum.in summa carus est omnibus:inuisus nemini/omnium beniuolentiam genuina quadam probitate demeretur. Cuius consobrinũ eẽ non pœnitet magni-

ficum ac circũſpectiſſimũ uirũ Bartholomeum Chalcum: de cuius eximiis dotibus ac probatiſſimis moribus abunde iudicauerũt illuſtriſſimi Prĩcipes Mediolanẽſes: qui eum Archigrãmateum hoc eſt principem ſcribarum ex omnibus unum delegerunt/quẽ omniũ arcanoꝶ participem ac conſiliarium eẽ uoluerunt. ſed hæc obiter pauca de multis. Cæteꝶ quẽadmodũ ſpõſi familia generoſa eſt:ita ſponſæ genus illuſtre & peruetuſtũ eẽ creditur/in quo multi ĩ toga: multi in re militari excellẽtes extiterunt: q ſuis ipſi uirtutibus apud uos cognitiſſimi ſunt/ita ut noſtra laudatione nõ egeant. Ipſa uero ſponſa omnibus: quęcũq; in matronam cadunt dotibus pręditaːfamiliæ eſt ornamento. Ingenũi mores Matronaliſq; uenuſtas fœminam cõdecorant. Et cũ quattuor ſint quę ĩ ſpõſis quęrãtur. forma probitas: nobilitas: dos: hæc formoſa/hæc proba/hæc nobilis/hæc dotata eſt. q̃uis ipſa non illam ſibi dotem ducat eſſe: quæ dos dicitur: Sed pudiciciam & pudorẽ & ſedatum cupidinẽ. Deum metum. parentum amorem/& cognatum concordiam. Qualis dos probatur & expetitur in primis ab Alcumena Plautina. Deniq; ut ſemel finiam probata ꝓbatiſſimo: modeſta modeſtiſſimo: Laudata laudatiſſimo nubit: Quorum cõnubium ſicuti compar eſt beneq; cõueniẽs: ita Dii faxit: ſit felix fauſtũ, atq; fortunatũ. ut diutiſſime uiuãt uitam cõcordiſſimã iucũdiſſimãq;. & ut dulces natos ſuſcipiãt: & ex natis dulciſſimos nepotulos aſpiciãt:

quorum lusibus oblectentur: quorum blandiciis refo ueantur: quorum fortunis ac felicitatibus condecorẽtur. Sed iam tempus est: ut formulam a maioribus institutã usurpemus: & uernacula lingua loquentes pfatione religiosa sponsum ac sponsam ita iterrogemus.

Ad Magnificũ Minũ Rosciũ Senatorem Bononiensem Philippi Beroaldi Bononiensis epistola.

i Oãnes Boccatius homo in lingua uernacula disertissimus centũ fabulosas historias stilo elegãtissimo composuit. ex quibus duas nos potissimum excerpsimus: easq; in latinum sermonem nuper exercẽdi ĩgenii causa transtulimus. Nam queadmodum maiores nostri ex græco ĩ latinũ: & ex latino uertere in græcum optimum esse iudicabant: id quod in primis. L. Crassus & M. Cicero factitasse tradũtur: ita nobis cõducibile uisum est ex uernaculo uulgatoq; sermone aliquid Mythicon historiconq; cõuertere in Romanã linguã: ex qua cõuersione ĩgenium mediusfidius uegetatur: eloquutio expolitur. Supellex uerborũ optimorũ copiosissima comparatur. In hac autem interpretatione fateor me nõ ubiq; uerbũ e uerbo: sed sensum expssisse de sensu: quędã pretermisisse. nõnulla addidisse: eatenus ut decorẽ in translatione p uirili parte cõseruaremus. Et hoc fecimus sequuti Oratii pceptum ita prę

quis orationibus defensor magis futurus q̃ accusator in hac una causa omnem uim artis accusatoriȩ totũq; accusatoris officiũ luculenter explicare decreuit: ut bene intelligentes omnẽ uirtutẽ oratoriã/ quȩcũq; in criminationibus reoq; opprimendo cõstituta est/ hic expressam cum admiratione cognoscerent. Cũ itaq; de Verre ĩ iudiciũ uocato iudicũ sententiis damnato nobis dicendum sit non erit ab re nonnulla in medium hodierno die proferrĩ: quæ isagogica quasi quȩdã hoc est introductoria futura sint enarrationi Verrinaꝝ: & quȩdam explicarĩ de ritu formulaq; iudicioꝝ Romanoꝝ: qđ dũ a me fit uos q̃so diligẽter attẽdite. Dixi.

Oratio habita cum Rector Germanicus iniret scholasticam prȩfecturam.

i Nter multa Viri Clarissimi: quæ florẽtes efficiũt Ciuitates tradũtq; ĩmortalitati: nimirũ sunt litteraria gymnasia: quæ disciplinaꝝ seminaria dici merito possunt. sic apud priscos Athenæ claruerũt: quȩ doctrinaꝝ oium & inuentrices & altrices extitere: Vbi lyceũ Aristotelis schola: In qua ille nobilissimus philosophoꝝ περιπατων idest inambulans differebat: Vbi porticus uariegata: quæ græco uocablo στωα poecile dicit̃. In qua Zeno neruosius austeriusq; philosophabatur. Vñ stoici nũcupati: Vbi hortus Epicuri a quo epicu-

reorum delicata secta defluxit: Vbi inclyta Platonis Academia: a quo academicorum multiplex familia propagata est: ipsa uero academia non tam ab heroe academo nomen accepisse creditur: q̃ ex eo quod a populo esset secreta seiugataq;. Consimiliter Alexandriã in egypto famigeratam illustremq; fecerunt omnium liberalium artium scholæ institutæ: Vbi museum illud memoratissimum hominum uidelicet circa disciplinas uersantium receptaculum: Vbi bibliothecæ: qđ uix credibile uideatur/continentes milia uoluminum plus minus septingenta/A Ptolomeis regibus summa diligentia comparatæ/quæ tamen omnia Alexandrino bello dum dirripitur ea ciuitas sub Dictatore Cæsare conflagrarunt: maximo doctrinarum doctorumq; dispendio. Quid Tharsum Ciliciæ urbem illustrauit celebrauitq; nisi gymnasia litterarum & conciliabula scholasticorum? Quibus cum Athenarum & Alexandriæ celebritate contendebant: Quid dicam de Massilia: quæ litteratoriis gymnasiis adeo claruit: ut Romani bonarum Artium rapacissimi pro attica peregrinatione Massiliam peterent ob disciplinas tantum capessendas: Cæterum cum pulchrum sit priscorum uestigia sectari: si modo recto itinere precesserint/Maiores nostri qui hãc Rem Publicam optimis & institutis & legibus temperauerunt/Atheniensium Alexandrino-

rum Tharſenſium Maſſilenſium exēpla opinor imitati ſapientiſſime ſanxerunt. ut hac in urbe gymnaſia litteratoria conſtituerentur: ut profeſſores clariſſimi ingenuas diſciplinas profiterentur. ut Scholaſtici Ciſmontani Tranſmontaniq; huc perinde ac in aſylum doctrinarum commigrarēt: Et profecto gymnaſium hoc Bononienſium tanto reliquis clarius eſt tantoq; præſtat: ut lōge honorificentius ſit Bononiæ q̃ aliubi didiciſſe. ut multo ſplendidius ſit inſignia doctoris iſtic q̃ in aliis Ciuitatibus accepiſſe. ſicut olim Alexādriæ didiciſſe medico ſufficiebat ad commendandam artis medicæ auctoritatem: Tanta erat illius gymnaſii æſtimatio ac prærogatiua. Sed cum nihil ſine Rectore ſatis utiliter regi poſſit: Cum nauis Remigeſq; ſine gubernatore periclitentur: Currus equiq; ſine auriga præcipites ruant: Cum Res Publica ſine magiſtratu ſit turbulenta: Cum exercitus ſine Imperatore ſit tanq̃ corpus ſine ſpiritu: Deniq; cum ſine Rectore cuncta titubent atq; uacillent. Gymnaſiarcham hoc eſt præfectum gymnaſii Scholaſtici proſpicienter inſtituerunt: qui ordinem Scholaſticum auctoritate regeret ac dexteritate moderaretur: Mos hic per longa ſecula continenter propagatus in hodiernum uſq; diem ueluti per manus traditus cuſtoditur: Nuperq; omnium ſcholaſticorum ſuffragio cōſenſuq; concordi deſignatus

fuit Rector utriusq; scholasticæ p̄fecturę hoc est tam Italicoꝝ q̄ prouícialiũ Vir magnificus oĩq; p̄conio bonitatis ornatus Ioãnes Alemanus: q claritudine nataliũ illustris est/fortunis opulẽtus: dotibus: aĩ p̄cellens: Cui genitale solũ Saxonia ē Germanica natio. Nãq; Germania regionũ pene omniũ regio est latissima amplissimaq; : Ex qua negociatores/Scholastici/artifices ubiq; locoꝝ cõspiciũtur. lĩgua germanica tã trãsmõtanis oĩbus necessaria: ut secũdũ latinã lĩguã sit lĩguarũ omniũ maxime ꝑmiscua, maximeq; mercatoribus peregrinatoribusq; cõducibilis: Germani: quos & uulgus & historici luculẽti Alemanos appellãt/In uniuersum animosi liberales ĩgeniosi. Scriptores prisci/Germãos extollũt: q̄d a paruulis duriciei & labori studẽtes in uenationibus atq; ĩ studiis rei militaris cõsisterent: qbus arma tractare ludus fuerit/feras excipere uoluptas. q̄ acres forent bellatores & libertatis retinentissimi sæpe Romani expti sunt & qdẽ infeliciter: Quoꝝ exercitus quĩq; cõsulares sub totidẽ ducibus p̄ interuallata tẽpora fusi ꝑfligatiq;. nec ĩpune Caius Marius cũ pugnacissima gẽte cõflixit: Diuus quoq; Iulius magis arma Germãis ostẽtauit q̄ ĩtulerit: Augustus Cęsar uirtutẽ germanicã duabus cladibus exptus Lolliana. s. & Varriana. sed Varrianã adeo exitiabilẽ sensit tribus legionibus cum duce cesis/adeoq; cõsternatus est: ut barba capilloq; promisso caput interdum foribus illideret uociferans, Quintili Varre legiões redde. Quid mul-

ta? Germani ob unicã fortitudinẽ ac uim bellicã Herculẽ Martẽq; pinde ac uirtutis pſides imprimis coluerunt: Nihil neq; publicæ rei neq; priuatæ niſi armati agẽtes prediti pceris corporibus & ſtatura prius militari: Germanoꝝ ſolertiã ĩgenioſam ſolertiſſima inuẽta declarant. Quod.n.ſolertius cõmentum q̃ bellica tormẽta: qbus nihil terribilius? Quod ĩgenioſius iuentum q̃ litteraꝝ impſſoria uel ut latinius loquar excuſſoria? qua nihil utilius. atq utriuſq; rei iuẽtores extitere Germani/utraq; germanis accepta referimus: iidem a ſtudiis litterarum neq; abhorrentes neque retorridi: Quod ut reliquos pteream uel unus Albertus abũde demõſtrat oĩfaria doctrina refertiſſimus: q merito polyhiſtor & multiſcius ac Ariſtoteles alter latine loqns dici põt Magnus uulgo noĩatus. a magnitudine opinor diſciplinaꝝ potius: q̃ q alemãus. Ad hęc Germãi mei: cur.n.nõ meos appellẽ: q me diligũt ſectãtur obſeruant? Comes ſunt faciles. & pecuniæ liberales ĩprimis. cõuictibus & hoſpitalitãti nõ alia gens apud ueteres effuſius ĩdulſit/nec impſentia lautius indulget: ĩter cæteros ſcholaſticos gymnaſiũ hoc noſtrũ frequẽtiſſimi iam pridẽ coluerunt fauorabiles gratioſiq;. & boni nominis apd̃ municipes noſtros ſemp habiti: Ex hac natiõe nũq̃ ſatis laudata datus ẽ nobis impſentia Rector ſũma nobilitate familię & maioꝝ ſtẽmate mõſtrabilis: Ipſe Rectoris pater cũ ſciret non minorẽ rei urbanæ q̃ militaris laudẽ eẽ: ĩ toga q̃ ĩ bello clareſcere ma

luit:proinde cũ esset cõsilio prudẽtia dexteritate maxima ꝑditus munus legatiõis nõ minus diligẽter obiit q̃ freq̃nter. ad oẽs ferme reges a duce Saxoniæ destinatus orator. boni parentis optimus filius Ioãnes minime degenerans a uirtute patria ac auita init hodierno die magistratũ honoratissimũ scholastici uidelicet ordinis prefecturam: cuius latina facũdia/igeniũ precellẽs/modesti mores/magnific9 cult9/claritudo nataliũ spõdẽt habituros nos rectorẽ absolutissimũ elegãtissimũq;: ꝗ cuius uirtute affatim iudicatũ eẽ uidet: Cũ is non solũ ꝓ Rectore sed ꝓ Rectoribus creatus sit: sicut olim Lucius Philippus Pompeiũ Magnũ nõ pro cõsule sed ꝓ cõsulibus cẽsuit ad formidolosissimũ bellũ esse mittẽdum. Quod reliquum est hortor & moneo ut uniuersus ordo scholasticorum optimum hunc Rectorem sectetur ut ducem: reuereatur ut Rectorem: neq; a capite membra discordent: Te autem clarissime Rector non moneo non hortor. nec enim monitore eges tu aut hortatore: sed tuapta sponte currenti tibi subdo calcaria: ut patronum agas tutoremq; inculpabilem gymnasticæ dignitatis/ut celeberrimum conciliabulum scholasticoꝶ tua diligentia ꝓbitate uigilantia conformetur fulciatur illustretur. non deerunt tibi illustres principipes mei Bẽiuoli cum clarissimis filiis maximus parens. Cumprimis uenerabilis protonotarius nunq̃ me sine honoris nominatione nomĩnãdus alumnus quondam meus nunc regulus: qui ueluti si-

dus lucidiſſimũ enireſcit. hic erit Magnifice Rector dignitatis tuæ oĩſq; ſcholaſtici ordinis fauiſſor admi- niculator aſſertor. Sed iã tẽpus eſt/ut auriũ faſtidiũ lõga & moleſta forſan oratione collectũ repurgetis reficiatiſq; guſtatu: eatiſq; recta ad iẽtaculũ guſtulũq; capiendũ: & cũ meracæ potiones: cũ ex ſaccaro cõcinata bellaria haud dubie ſint dulciora iucũdioraq; futura q̃ uerba: uerbũ non amplius addã.

Oratio habita pro ęde Diui Petronii.

SOcrates ille fons philoſophorũ Viri Ornatiſſimi diſputationes ĩprimis utiles eſſe arbitrabatur ac maxime conducibiles ad ueritatẽ reꝝ repiendã: rationẽq; illã contra alterius opinionẽ diſerẽdi maxime ꝓbabat/qua quid in cõtrouerſia uerũ ſiue ueriſimillimũ ſit facillime deſcutitur/& ĩpa mediuſfidius ĩgenia uegetãtur. ex hoc ut opinor diſputãdi diſerendiq; inſtituto ex ſocratica ſchola tãq̃ ex equo troiano ĩnumeri prĩcipes exierũt. hic Xenophon cuius uoce muſas quaſi locutas ferunt hic Ariſtippꝰ a quo cyrenaica ſecta defluxit/ hic Euclides geometraꝝ nobiliſſimus/a quo megarici philoſophi nomẽ accepunt/hic Crito Glaucõ Eſchines Cebes Menedemꝰ Phedõ/aliiq; cõpluſculi philoſophi ſocratici nũcupati ꝓceſſerũt. hic diuius ille Plato tãq̃ fulgẽtiſſimũ ſidꝰ emicuit/ q cũ diſertationũ diſertationũq; utilitatẽ maximã eẽ cognoſceret libros ſuos diuinitus ſcriptos pene oẽs dialogis hoc ẽ diſputatiõibꝰ referſit.

ut ita ueritas quæ in occulto ſicuti ſapiẽtes dixere deli teſcit magis ac magis emergeret. Platonẽ uexillarium ac ducẽ habent Academici ab illius ſchola ita nũcupa ti / quos omniũ philoſophoꝝ nobiliſſimos Aurelius Auguſtinus appellat. Quinetiã ut dicã qđ ſentio nul la res pinde ac diſputatio piparericos illuſtrauit/cuius ſectæ cõditor eſt ille maximus Ariſtoteles ſtagirites/q cum ambulãs in lyceo gymnaſio & matutino & poſt/ meridiano tẽpore diſereret diſciplinaſq; doceret / parti acromaticas/parti exotericas/quæ latine auſcultatoriæ extrariæq; auditiones dici poſſunt / ab illa deambula/ tione/quã græci piparon uocitãt/pipateticis nomẽ im poſuit/in qbus multi excellẽtes extitere / ſed omnium haud dubie clariſſimus effulſit Theophraſtus/q cũ ãte tyrtamus diceret̃ a loq̃ndi diuinitate Theophraſti no men inuenit. Nõne & id genus diſputationes diſſerta tioneſq; zenonios philoſophos ĩmortalitati cõſecraſſe creduntur/q cũ ĩ porticu quã latini græciq; poecilen a uaria pictura dixere / philoſopharẽt̃ ſtoici ſunt noĩati/ & enĩ στωα gręce porticus nũcupat̃. Deniq; ut ſemel finiã/nõ aliũde ſicut autumo quã ex diſputationibus emerſerũt/illa duo philoſophoꝝ gñra prĩcipalia: quoꝝ alteꝝ italicũ alteꝝ ĩonicũ a luculẽtis ſcriptoribus appel litari cõſueuerũt/cũ ionicæ philoſophiæ prĩceps exti/ terit Thales mileſius/inter ſeptẽ gręciæ ſapiẽtes fami/ geratus / Italicæ uero cõditor Pythagoras ſamius ce/ lebretur / aquo ferunt & philoſophiæ & philoſophorũ

nomen exortũ:cũ ante & sophia & sophi passim uocitarentur. Cæterũ ut ab ethnicis ad ecclesiasticas disciplinas nostra uertatur oratio/nõ ne disputationũ utilitas & cõmodũ pepit synodũ nicenã? quæ sub Cõstãtino imperatore peracta est trecentis & duo deuiginti episcopis in unũ congregatis/quorũ pensitata disputatione Arrianũ dogma penitus exterminatũ est. Nõne & disputatio centũ & quinquaginta eruditorũ in Cõstãtinopolitão cõcilio celebrata/Macedonianã doctrinã tãq̃ uenenatã reprobauit? Non ne & synodus ephesina/nõ ne & synodus calcedonensis per disputationes quãplurimorũ doctrina p̃stãtiũ/illa Nestoriũ/ hæc Euthicũ mucrone anathematis cõfoderũt? maximũ ꝑfecto emolumentum ex eruditorum disputatione percipitur/sed tanto maius quãto nobilior est/de qua disputatur ipsa materia/ Quapp nobilissimã scitote futurã hodiernã disputationẽ/ In qua utiq; orbis ille doctrĩæ tractabitur quam græci εγκυκλοπαιδιαν nominauerunt. & profecto non aliunde tantus honos est habitus a græcia Gorgię Leõtino/ ut statua illi ex auro solida statueretur/Nisi quod de omni re/quęcũq; ĩ quęstionem uocaretur/se copiosissime dicturum esse profitebatur. Verum istæc hodierna disputatio ex maiori fere parte circa ueneranda theologiæ secreta uersabitur/quæ quidem disciplina tanto philosophia excellẽtior est/quãto Deus hominibus est sublimior/& ut inquit uerissime simul & facundissime Seneca/tantum

inter utranq; intereſt / quantum inter deum & homi-
nem . Philoſophia enim quæ in rerū natura ſunt per-
ſcrutatur / Theologia quæ ſupra naturam / illa quod i-
fra cœlum ſit inquirit / iſta quid agatur in cœlo & ſiqd
eſt ſupra cœlum . Theologia ueſtigat an unus ſit &
quid ſit Deus: quem nobiliſſimus Platonicus Apule-
ius αρρητον και ακατονομαστον ideſt indictum
atq; innominabilem appellat: de quo Plato in Timeo
illo diuino diuinitus ſcripſit. θεον ευρειν ου ραδιον:
νοησαι δε αδυνατον hoc eſt deum quidem inue-
nire haud facile eſt / intellexiſſe autem impoſſibile.
Theologia ut inquit propheticus ſermo accipiens pē-
nas columbæ deargentatas uolitat ſupra corporea / &
rimatur ea quæ ſunt Aſomata hoc eſt incorporea &
in penitiore clauſa ſacrario. Ad quæ percipienda ut in
quit Origenes elegāter libro primo periarchon mens
noſtra hebeteſcit: & uix ſcintillæ obtinet locum / ad
quorū intimam cogitationem cum aſpirare conaretur
tuba euangelii Apoſtolus Paulus quaſi hebeteſcens
clamat / O altitudo diuitiarum ſapientiæ q̄ inſcrutabi
lia ſunt iudicia dei / & inueſtigabiles uiæ eius . Merito
Daniel uir deſideriorum in canonicis ſcripturis co-
gnominatur / Quoniam deum deiq; naturam noſce
deſiderabat / ſubnixus uidelicet auxilio ſacroſanctæ
Theologiæ: Quo uerbo ut inquit Auguſtinus ſigni-

ficatur ſermo ſiue ratio de diuinitate. Theologia nimirum eſt illa/quæ recludit nobis theſaurum diuinæ ſapientiæ in uilioribus uerborum uaſculis deliteſcentem. Theologia uelamen illud ſcindit:quo ſacra ſcriptura conuelatur & ſacramēta myſtica repandit: Quibus perinde ac columnis Catholica fides ſolidata fulcitur. Nam ut inquit eleganter Diuus Hieronymus & in Decretis Canonicis Diſtinctione. xxxvii. repetitum eſt/illi uuam acerbam comedunt quicunq; ſcripturam non intelligunt ſecundum ſenſum ſpiritalem : cum pene omnia figurali tropo ſint inuoluta: ſicuti de duobus Abrami liberis/de duabus ſororibus nubentibus Iacob/Sicuti de Arca Noes/de uiſione Ezechielis/de conſtructione tabernaculi. De ſacerdotalibus Aron ueſtimētis reliquiſq; id genus prope innumerabilibus:Quorum typum Arcanaq; myſteria reuelat Theologica diſciplina : quæ tanquam clauis introduxit pſalmographum propheram in cubiculum regis/cui aſtitit Regina à dextris circundata ueſtitu ſcutulato & arte polymita contexto. Atqui uereor/ne ſi plura dixero de laudibus huiuſce uirtutis nūquam ſatis pro merito laudatæ/icurrā eam reprehēſioné : qua Sparthanus Braſidas olim uſus fuiſſe fertur:qui cum a quodam iuitaretur ad ſophiſtā audiendum de laudibus Herculis diſertaturū non infeſtiuiter

inquit τισ γαρ ψεγει τον θεον τουτον hoc est quis deum hunc uituperat? Cæterum hodierna disputatio/ quãtum ipse mente coniecto / sicuti propter hypothesim hoc est subiectum futura est splẽdidissima/Ita propter auctorem erit excellens. hic enim ille est: qui cũ in ætate iuuenili sit collocatus senili tamen eruditione p̃ditus est: qui doctrinæ excellentis atq; multiiugæ tale nobis specimen proximis quadragesimæ diebus exhibuit/dum ex more ecclesiastico in hoc augustissimo templo excellenter declamat / ut alieno præconio non egeat / ut laudatione nostra neq; maior neq; fauorabilior apud uos fieri possit/quam sua ipsemet uirtute factus est. Quo circa uos oĩs oro ut queẽadmodũ attẽtis auribus me ueluti prodromon. idest præcursorem audiuistis. ita attentis animis ipsum iã iam disputaturũ audire uelitis: qui si non omnia ad amussim hodierna disputatione tractabit/si nõ ex omni penitus parte animis auribusq; uestris satisfaciet / dabitis ueniam ætati in qua qui non cadit saltem titubat / in qua alioquin idoles magis q̃ uirtus/magis flos quam fructus enitescere consueuerunt. Sed iam receptui canendum est / iam complicatis uelis remigio insurgendum/ut cimba nostra in portum festinabunda decurrat. Iamq; dicendi finem faciam / si uel hoc unum non præteriero quod uobis neq; iniucũdum sit audiuisse/neq; insuaue meminisse. eorum qui audiunt quatuor ferme ge-

nera esse cognoscimus/qui non inuenusta trāslatione sic appellari possunt spongia / infundibulum/colatorium/atq; excussorium polinarium. nam quemadmodum spongia omnem sorbet humorem ita quidem auditoꝝ cuncta quæ audiunt indifferenter exsorbent. Quidam quod altera aure ut dici solet hauserunt id/ altera incontanter effundunt / nil retinendo / similes prorsus infundibulo : quod effundere solet quicquid infunditur. Alii in audiendo idem faciunt quod colatorium/nam sicut illud retinet fecem/& uinum ipsum emitit defecatum/Ita illi ex his quæ audiunt feculenta continent/defecata transmittunt. Omnium laudatissimi illi mihi uidentur auditores / qui excussorium polinarium imitant:quo furfures excernuntur/ipsius uero farinæ flos cōtinetur. Igitur uos omnis & oro & hortor/ut in auditorio hodierno similes sitis uel spongiæ omnia exorbentes/uel potius excussorio polinario sinceriora tanq̄ farinæ flosculum retinentes:si qua uero turbidiora fuerint tanq̄ excreta furfurum transfluere permittentes. maliuolos uero auditores hoc est oblocutores datractoresq; tanq̄ prophands religiosus Iulianus ꝓcul esse iubet a religiosa familia/quæ nihil nouit nisi festum nisi mysticum nisi sacrosanctum. Sed iam me tacente ipsum diserentem attentis animis atq; auribus auditote. Dixi.

Oratio dicta in Cenaculo Palatino post prandium Tribunitium.

m Os Vetus est magistratus Amplissimi & longa utentium cõsuetudine comprobatus, ut sicut in aliis negociis obeundis. ita in hoc quoq; dicendi munere peragendo uicarios aliquando substituamus. sic olim Hortẽsius in senatu Ro. facile prĩceps ob nobilitatem, Et ĩ foro Rex causaꝝ ob eloquẽtiam: in quadam actione succedaneũ fecit Mar. Tulliũ illum extra oẽm aleam ingenii collocatum. Sic ego quoq; hodierno die suffectus sum ĩ locum languentis Iureconsulti: qui nisi id horę ęgrotatiõe implicitus foret, sederet ĩ hoc augustissimo consessu inter ornatissimos collegas: Suũq; hoc ipsemet dicẽdi munus obiret. Me hanc ut prouinciam susciperem rogauit: qui iubere poterat Clarissimus Vexilifer noster. qui cõsulari ac pene dictatoria potestate præpollẽs agit magistratũ ut maximũ, sic saluberrimum honoratissimũq;: Ego uero cũ mihi aut indiserti aut inofficiosi esset fama subeunda, malui eloquentiã potius q̃ officiũ meũ desiderari. Igit̃ quæ deinceps a me dicẽtur. ea nõ tanq̃ a Philippo, sed pinde ac a magistratu dici existimatote: Cui oratio mea succedanea uicariaq; deseruit. Bene constitutam eam ciuitatem, & id oppidum pulchre munitum esse autumant nobi

lissimi philosophorum / Et plautina sententia est / unde perfidia / peculatus / auaritia exulant / unde inuidia / ambitio / obtrectatio / periurium iniuria lõgissime absunt. hæ autem pestes. hæ labes / hęc mala procul abiguntur exterminantur / exploduntur ex ciuitatibus legum magistratuumq; pręsidio. lex uinculum est ciuitatis / fons æquitatis : tutela rerum publicarum. leges Mar. Cato neruos ciuitatum esse prodidit: legum ministri sunt magistratus: Et ut ait non minus uere: q̃ nitide arpinas orator. lex est mutus magistratus / Magistratus est lex loquẽs. Vobis ornatissimi Tribuni lex & ius ciuile pręscribunt quid facere quid cauere debeatis: quæ sint munia : quæ partes tribunitię potestatis Eia agite dum capessite totis uiribus. tota mẽte. R.P. & quæ pertinent ad uestrum magistratum Sinceriter nauiter / callenter obite / sicuti iurati facturos uos spopondistis. Et sicut Tri. ple. nũcupamini: Ita estote plebicolæ patrõiq; populares. estote obuii expositiq; audiendis mortalium desideriis. Sint ad uos faciles aditus plebeiorum. libere querimoniæ iniuriarum: imitamini quęso Tribunos illos Romanæ Rei Publicæ / Cuius hęc ciuitas quasi effigies parua simulacrumq; est utpote a Romanis deducta Colonia. Valerio Flacco Atilio Serano. L. tappo triumuiris deducentibus. Tribunos enim Romanos ut historici prodiderunt nullum diẽ ĩtegrũ Roma abesse nec abnoctare fas erat / ut uidelicet semp p̃sto essent / ut suppetiæ

omni tépore forent obuiæ. hic etiam ianuæ tribunoꝝ Die noctuq; antiquitus patebãt tãq̃ portus atq; suffugium laborantibus. Et ut Curio dicere solebat Tribuno cõuenit prebere se multitudini cõmodum. tractabilem. exorabilem. Ite & nos ꝑ uestigia maiorũ: quos sequi debemus. si recto itinere pręcesserint. populi cõmoda ꝓ uirili parte defendite Et instar agoranomoꝝ rem annonariam uelut in librili perpendite / ne fucosa ne adulterina / ne enormi pretio distrahatur: quod quidẽ munus apud ueteres græcos Agoranomi. apud priscos Ros. Ediles peculiariter obibant. uerum ne digitum quidem transuersum / aut unguem quod aiunt latum a legis præscripto recedite. quæ ut ait Pĩdarus regina est. Et ut Deus ille philosophoꝝ Plato ꝓpe diuinitus scribit. salus parata est illi ciuitati / In qua lex magistratibus dominatur. sicut interitus: in qua legi magistratus præsunt. Aristoteles quoq; in hoc doctorem Platonem emulatus: qui legem inquit præesse iubent uidẽtur iubere Deũ præesse ĩ hoc ergo honoratissimi tribuni uersetur omne uestrũ otium / omne negotium: in hoc quies & labor reponatᷓ / cũprimis estote iustitiæ cultores uigilantissimi: De qua melius est silere q̃ pauca dicere: sine qua optimatiũ consensus factio est: sine qua ciuitates nõ sunt hominum cetus iure sociati / sed cõciliabula prædatorũ: cui sacrificãtem olim Darium persarũ regẽ dixisse ferũt. O domina si qua es usquã. quibus uerbis satis ostendit se iam pridem exoptasse

iustitiã: neq; illã usq̃ gentiũ agnoscere potuisse. interrogatus Agesilaus ille magnus/ utra uirtus p̃stantior foret fortitudo an iustitia/ oppido q̃ scite respondit/ nihil opus esse fortitudine ubi adsit iustitia cunctarum Regina uirtutum: quam eruditi erudite graphiceq; oleo comparant: ut enim oleum intus obest/ foris infusum corpori prodest: sic & iustitia utilis magis est aliis: q̃ exercitori/ ob hoc dixit nobilissimus philosophorum Iustitiam uirtutem esse ad alium. & quia ut Bias iquit αρχη τον ανδρα δειξει hoc est magistratus uirũ ostẽdit/ efficite tribuni/ ut tribunatus uobis/ uos tribunatũ digni fuisse uideamini: & cũ administratio huiusce clarissimæ ciuitatis cõstet ex statu Aristocratico ac Democratico idest ex statu optimatium ac populari. Cõspirate consentite cum summatibus/ Referte ad senatum/ referte ad hosce magistratus cõsulari potestate p̃ditos: qui uobis erunt pro uirili parte omnibus in rebus adminiculatores. Duas potissimum res ducebant discebãtq; lacones illi graues & famigerati αρχειν και αρχεσθαι/ hoc est parere & impare. laudatus est Hãnibal quod ad res duas longe dissimillimas parẽdum atq; imperãdũ foret habilissimus. Ita uos/ addã enim calcaria sponte currẽtibus/ in tribunicia potestate moderanda utrũq; exercete pro rebus pro tempore pro p̃sonis. Ita laus uos etiã nolentes nõ parua subsequetur. Ita hic status incolumis florentissimusq; seruabitur/ cuius pulchritudinem tranquillitatem/ fœlicitatem/

& id genus bona multiiuga/Inclyto optim oq; Ioanni Bentiuolo iam pridem accepta referimus : Quod reliquū est Reuerende Pręses/clarissimi oratores/Magnifice Pręcor accepti estis una cum ornatissimis tribunis prandio non tam luxurioso q̄ nitido: Nō saliares non adiiciales non pollucibiles / non dubias non ganeonum epulas esculentas tam sectati sunt conuiuatores nostri: q̄ elegātiam/adhibito tali temperamēto: ut neq; luxuria popinatioq; helluonum: neq; parsimonia sordesq; deparcorū ex pręscripto legis orchiæ aut faniæ aut liciniæ aliarumq; legum sumptuariarū: quas Cato cibarias appellat in hodierno conuiuio notarentur: & sicuti honestius nostri conuiuium/q̄ græci dixere Symposium/Ita hodierna fercula omnibus illis condimentis conuiualibus instructa fuerunt / quibus non minus animi conuiuarum/q̄ uentres saginantur. ut eduliis & poculis sermocinationes lepidissimæ immiscerentur: quibus confieret nepenthes illud homericum /quo tristitia omnis expellitur/quo hilaritas prouocatur / Quod omnibus utiq; in conuiuiis esset propinandum / uos quicquid fuit hoc conuiualis apparatus/ id boni queso consulite. Dixi.

Oratio habita in enaratione Lucii Apuleii.

u Etus est apud græcos prouerbium Viri spe
cratissimi quod sic inquit. εν νυκτι βουλη. i. in
nocte cõsiliũ: quo significat cõsultatiões
nocturnas longe meliores salubriores
eẽ diurnis cogitatiõibus. & quod nox accõmodatissima
est utilibus inuentis quæ a clarissimis cõditoribus fœ
cũda operũ merito dicta est. hinc ĩ re rustica anteluca-
næ uespertinæq; lucubratiões, ĩ re militari uigiliæ castrẽ
ses. Hinc sapientes indorum noctu cũ Rege ex ĩstituto
prope solemni dĩsputabãt tãquam id tẽpus ad capienda cõ-
silia sit accõmodatius. hic maximi quoq; Imperatores
super magnis imperii rebus per noctẽ consultare con
sueuerunt. ex quorum cohorte, ut cæteros præteream, Iulia
nus celebratur: quod noctes ad officia tripartita diuideret
uidelicet quietis. & publicæ rei atq; musarum, qui nocte
dimidiata semper exurgẽs Mercurio supplicabat. quẽ
motũ mentiũ & ĩgenii acumẽ suscitãtẽ theologicæ pro
didere doctrinæ. Mox cũ ardua & seria ad impiũ perti
nẽtia negotia uigilãter procurasset, Ad procudendũ inge
niũ & studia excolẽda uertebatur. & quasi pabula quãdã aĩo
ad sublimiora scãdenti cõquirẽs per oĩa philosophiæ
mẽbra discurrebat. Poeticen quoq; & Rhetoricen lu-
cubratione nocturna percolens: quẽ memoriæ ipsius dõ
liũ exhausisse prodiderũt. hic etiã uiri doctissimi libros
suos titulo lucubrationũ inscripsere. Qui de nocte ui
gilãtes excudunt monumenta perennia aguntq; no-
cturnis horis negotiũ posterorum: quam lychnobii hoc est ad

lucernã uiuentes elegãtissime honestissimeq; possunt appellari: hic. A. Gellius uolumina illa multiiugæ eruditionis lucidissimæq; elegãtiæ refertissima inscripsit noctium atticarũ: quoniã per noctes hybernas ĩ agro attico commentationes eas ad lucernã elucubrauerat: Nos quoq; nocturnis lucubratiõibus/ea.n.mihi subsiciua tẽpora sũt/Cõmẽtarios hosce Apuleianos sub ĩcude nostra litteratoria diis bene fauẽtibꝰ excudimus. Ita uitã haud dubie ꝓrogãtes. Vita.n.ut dr̃ uigililia ẽ/& ut ueteres dixer̃. dũ talia mussitamus/pluribꝰ horis uiuimus. In hisce aũt Cõmẽtariis cõponẽdis eadẽ mihi fuit ratio quæ ĩ aliis quoq; cõplusculis: quę iã pridẽ edidimus: ut uidelicet pro uirili parte iuuaremus latinæ linguæ atq; latinitatis studiosos. nec nõ humanioris disciplinæ assectatores. Scribit Plato deũ facto mũdo/exultasse gaudio: Ego ut minima maximis. caduca ꝑpetuis nugatoria diuinis cõparem/afficior gaudio nõ mediocri. cũ uideo cõmẽtarios diutinis uigiliis absolutos per ora uiroꝝ & manus uolitãtes circũferri/cũ labores nostros neq; cassos neq; pœnitendos fuisse cõspicio. Sed alioꝝ sit iudicium & censura suꝑ nostris lucubrationibus. Quod meũ est scio me pro uiribus & ingenii captu elaborasse ut hæc edulia facerent ad stomachũ bonoꝝ atq; gustatũ. Illis uero qbus cuncta putere uident̃ & acescere/quoꝝ stomachus est morosior: nostra condimẽta nõ cõdiuntur/phagoloedori/sic enĩ appellantur qui maledictis & conuitiis pascuntur/ne

attingant noſtras dapes:ne uirulenta lingua & palato bonos cibos ĩficiãt: Vitupones obtrectatoſeq; quoꝝ dentes canini ſunt & linguæ acuminatæ ad detrahẽdũ procul ſint a meis uoluminibus:quãq̃ ego taliũ ui perarũ iãpridẽ morſus uirulẽtus Alexipharmaco doctrinæ munitus expello/& eoꝝ maledicta iſtar Catõis ſino preterfluere. Quinimo ut illorum inuidẽtia fiat irritatior utq; magis magiſq; rũpantur/nõ deſinã hãc ſcribendi cõmentãdiq; prouinciã/cui ſatis idoneus eẽ uideor. & quãdiu mihi uita ſuppetet Tã diu ſẽp ali quid in officina noſtra litteraria litteratum excudetur: Extant ingenii noſtri / extãt eruditionis quãtulacũq; eſt in omni ſcriptionis genere monumenta/orationes Poemata/Epiſtolæ/Annotationes/Cõmẽtarii: Quæ omnia niſi mihi bibliopolæ blandiuntur/ expetuntur a ſtudioſis.probantur a doctis/ terũtur manibus ſcho laſticorum tam prouincialium q̃ Italicorum. Bene ha bet/hic eſt fructus laboris .hoc premium: huc lucubra tiones noſtræ diriguntur/ ut placeant ut proſint/ut interpretationes noſtræ non egeant interprete/ quo nihil in cõmentatore poteſt eſſe uitioſius. Nam ſicuti poeta comicus lepidum / Satyricus figuratũ/panegyriſta plauſibile/Epigrãmatiſta laſciuum componere ſolent & debent / Ita cõmentator lucidũ condet:quem nihil magis decet q̃ rerum uerborumq; perſpicuitas. Cæterum nouiſſimum opus ſub incude noſtra procuſum recẽtiſſimaq; fœtura eſt hæc Apuleiana fabricatio:hec

Asini Aurei bracteata concinatio/quæ cum ex Luciani filiis texta sit.cumq; ex Luciani racemis Lucius noster uindemiam sibi collegerit/nō intempestiuum erit pauca quędam super Luciano percensere. & quoniā hæc Metamorphosis idest Asini Aurei transfiguratio referri cōducenter potest ad pythagoricam Metēpsychosin atq; palingenesian idest transanimationem regenerationemq;/non pigebit de pythagora / Mox de pythagorico Apollonio Tyaneo prolixius fabulari: necnon de magia nonnulla digna scitu nec indigna relatu sermocinari: Vos ut cepistis quęso diligenter attendite.

FINIS.

In calce ludicra hæc amatoria/quæ olim adoleſcentulus luſi ueluti appēdiculā quādā apposuerūt impſſores. Tu hoc quoq; qualecūq; eſt boni conſulito.

Oſculum Panthiæ.

Valia laſciuo dedit oſcula ſæpe Tonanti
q Dardanius phrygia raptus ab arce puer.
Qualia formoſę Veneri dilectus Adonis:
Qualia paſtori Tyndaris iliaco:
Qualia Tænarides tribuit puer oſcula Phœbo.
Amphytrionadæ qualia pulcher Hylas.
Qualia purpureæ/quæ conſpicit omnia/Luna
Latmius in ſomnis contulit Endymion.
Talia mille dedit roſeis mihi baſia labris
Panthia:feruoris prima fauilla mei.
Quantus odor/quātum diuini nectaris illis/
Quantus mellis ineſt Ambroſiæq; liquor.
Cinama quod ſpirant/quod olet Ciniręia Myrrha:
Et quod odorus arabs coriciumq; crocum.
Succina quod fragrāt manibus tractata/quod omne
Vnguentum/& fracto fuſa falerna cado.
Balſama quod ſpirant/redolent quod florea rura/
Quod citrum & uiolæ purpureæq; roſæ/
Hoc redolent dominæ dulciſſima baſia noſtræ
Hoc os formoſum labraq; purpurea.
O me fœlicem/cui pharetrate Cupido

Et Cytherea Venus tot tribuistis opes?
Non ego fortunas Crœsi pythisq; Bithini
Expeto:non gazas diuitiasq; Midæ
Me mea formosis teneat foueatq; lacertis
Panthia:rex regum tunc ego summus ero.
Me iuuat:ut dominæ placeam:tolerare labores
Erumnasq; graues Imperiumq; ferox.
Me iuuat ęstiuas sub Cancro ducere luces:
Egocerisq; niues ire ad hyperboreas.
Obsequar ut dominæ:durum nil ferre recuso
Si iubeat stygias nunc aditurus aquas:
Tantum forma ualet. Tanti est spectata uenustas
Et decor:& facies:& lepor atq; sales:
Si redeant ueteres facundo pectore Vates:
Elysium uacuet si pia turba nemus:
Si Maro nunc repetat superos:et culta Tibulli
Musa/& Nasonis pieriusq; chorus:
Nemo satis queat eximiam laudare puellam
Et decus & faciem corporis egregii.
Huic est forma potens:sunt ęmula lumina stellis:
Lumina quæ possent sollicitare deos.
Procerum corpus dominæ est: teretesq; lacerti:
Est formosa manus : articuliq; leues.
Pes paruus:fuluæq; comę /facundaq; lingua:
Sunt modici risus:atticus estq; lepos
Hæc candore niues uincit:superatq; rosarum
Fulgorem.in toto corpore nulla nota est.

Quicquid agit:siue incedit:siue accubat:aut stat:
Aut sedet:exornat subsequiturq; decor.
Tota decens:urbana:sagax:est tota uenusta:
Votaq; natiuo pulchra colore placet:
Non cerusatis incedit candida buccis:
Nec fucata genas atq; supercilia.
E sopa non spirat:pharii nec stercora piscis.
Non creta/aut asinæ corpora lacte fouet.
Non oculos stibio linit/aut fuligine pingit.
Ah pereant quibus hæc cura decoris inest.
Quid iuuat externo formam corrumpere luxu?
Atq; peregrinis cultibus inficere?
Non ne Deus uobis faciem dedit: heu scelus:illam
Polluitis fuco/& leditis artificem.
Iuppiter hinc in uos iaculatur fulmina:mittit
Excidium/pestes:fœmineumq; malum.
Nostra Venus uiuo graditur formosa colore.
Natiuisq; placet dotibus atq; bonis.
Quantum inter flores Amaranthi & Lilia fulgent:
Et Violæ & Loti:coccineæq; Rosæ.
Quantum inter stellas collucet Luna minores:
Cynthia te q̃tum Cynthius exuperat:
Tantum inter pulchras radiat formosa puellas
Panthia:purpureis ęmula sideribus.
Cedat peligno celebrata Corina poetæ.
Cynthia cum Nemesi culte Tibulle tua.
Lesbiaq; assurgat dominæ:Ticidæq; Perilla,

Et tu iam Gallo dicta Lycori tuo:
Dissimulet faciem Lais ephyreia/cuius
Traxerat attonitos forma superba uiros.
Forma Menandreæ fuerat nec Thaidos olim
Tanta/nec est Phytnes tam decor egregius.
Sordida Penolope. turpis Virginia. turpis
Est collata tibi Panthia Sulpitia.
Cedat Darei coniunx. Cornelia Magni.
Hippodame/& comptis Laodomia comis.
Cedat & Abradatæ consors tibi Panthia/cuius
Ipsa geris nomen nomine fictitio/
Si Paris hanc phrygius phrygia spectasset ab ida
Non peteret portus Tyndari pulchra tuos.
Iuppiter hanc uideat/subito descendet olympo.
Fiet olor: Satyrus: Taurus/& Amphitryon.
Dia Camilla minor: minor est Lucretia/& omnes
Italides matres/cecropiæq; nurus.
Stratonice Antiochi dispar/Popea Neronis/
Lamia Demetri. candida Leucothea.
Cedite iam diuæ Tritonia. Iuno. Dione.
Quas Paris ideis uiderat ante iugis.
Quid maiora loquor/te Penthesilea probabit
Et colet/heu nomen dulcius ambrosia.
Panthia formosis formosior heroinis
Digna soror Phœbo/coniuge digna Ioue est.
Digna quidem cœlo facies. Iamq; incipit esse
Cognita & eois/cognita & hesperiis.

Hanc ego uiuentem uiuus/defunctus amabo
Hanc quoq; defunctã.ſic iubet alma Venus.
O decus o facies o cypride digna parente
O & germanis digna cupidinibus:
Panthia dii tibi dent tercentum neſtoris annos
Secula Tithoni perpetuumq; decus.
Oſcula felicem dudum & fecere beatum
Me tua:Si dederis cætera diuus ero.
Interea ardentem quæſo miſerare Philippum:
Sit tibi cura mei; me cape mancipium.

Philippi Beroaldi Fortuna ad Minum
Roſcium Senatorem.

N Emo diu rebus cõfidat Mine ſecundis
Nemo diu ſperet proſperiora dari.
Oĩa uertũtur: nec regum regna ducũq;
Stare queunt: celeri ſors trahit iſta rota.
Sicut terra uices mutat rerumq; colores:
Atq; annus uaria tempora lege rapit.
Vt neq; pura dies omnis: neq; lucidus aer
Semper:& ęſtatem nubila pellit hyems;
Sicut ſudificus boreas fulgentis honorem
Deſpoliat floris arboreumq; decus:
Sic homines fortuna rotat/quodcũq; benigna
Larga manu dederat/mox inimica rapit.
Cæca/uaga:inconſtans/incerta/uolubilis/illex/
Comis/blanda/potens/trux/uiolenta/rapax/

Te modo naturam cælicolamqꝫ uocant.
Quidem te Nemesim memorant: Rhãnusia multis
Diceris: ast aliis Nortia dicta dea es.
Omnibus ipsa locis cunctorum uocibus una
Carperis & coleris, prout mala uel bona das.
Ipsa gubernaclum gestas: quia cuncta gubernas
Et quia tradis opes: copia iuncta tibi est.
Omnes connexi tecum sumus: & tua uincla
Perpetimur cuncti: Seruiciumqꝫ ferox.
Astricta nunc hos, nunc hos leuiore Cathena
Sęua ligas: felix qui iuga laxa subis.
Felix fortunæ quisquis memoraris alumnus,
In cuius gremio mollia membra foues.
At tu cui paulum arrisit dea cęca, caueto
Ne det fucosas subdola blanditias.
Piscator ueluti blanditur piscibus hamo,
Effunditqꝫ cibos insidiasqꝫ parat.
Sic fortuna tibi comis blanditur, in altum
Tolleris, ut lapsu mox grauiore ruas.
Exemplo tibi sint Troiana & Persica regna
Argolici reges, Romuleiqꝫ duces:
Rex Priamus phrygiæ populis sceptroqꝫ superbus,
Qui tenuit magnas luxuriosus opes,
Occubat infelix, ferro obtruncatur ad aras
Numinis Hercei, Victima fitqꝫ Iouis.
Dareum Persas & persica regna tenentem
Qui fuerat regum maximus, atqꝫ ducum.

Vincit Pellęus ductor / Beſſuſq; trucidat:
Fortuna ex alto pręcipitat ſolio.
Ponticus epoto rex claudere fata ueneno
Conatur/nati Pharnacis arma tremens:
Magna fuit quondam diueſq; opulentia Crœſi:
At ſeruus Cyri mancipiumq; fuit.
Olim Romani lybicum timuere Iugurtham.
Captiuus decorat pulchra trophea Mari.
Dirripiuntur opes numidæ/regnumq; Syphacis
Sceptriferaſq; manus arcta cathena ligat:
Quid gemini Atridæ? quorũ alter coniugis arma
Suſtinet infelix/alter adulterium.
Quid Magnus? quo nil Romana potẽtia maius
Vidit: qui toto uictor in orbe fuit:
Vincitur a ſocero: fugit ad nilotica regna.
Septimius phario diripit enſe caput:
Olim cecropiis decorata eſt Hellas Athenis:
Græcia nunc omnis cecropidæq; iacent.
Oedipodioniæ tenuerunt culmina Thebæ.
At nunc Thebarum gloria nulla uiget.
Troia fuit pollens phrygiis celeberrima regnis
Nunc troia in cineres uerſa ſepulta latet.
Alta ſemiramio fabricata bitumine quondam
Mœnia: ſubuerſa nunc Babylone iacent.
Quid plura enumerẽ? quõdam decus & caput orbis
Roma peregrino eſt ſubdita Pontifici.
Cuncta fluunt: res nulla diu durare maligna

Sorte poteſt: celerem quæ rotat uſq; rotam.
Ac ueluti Lunæ facies modo conficit orbem
Et modo deficiens nocte tacente ſilet.
Et modo clara micat p noxⁱmodo nulla ſeneſcẽs
Cernitur/& nunq̃ quo prius orbenitet /
Sic fortuna facit/nunc pura & lucida fulget/
Nunc obſcura latet/nec manet una diu.
Hæc iuuenum dulces diſrumpe rentat amores/
Atq; uoluptati miſcet amariciem.
Olim ego florebam felix ĩ amore beatus/
Fortunatus eram/nulla erat atra dies.
Me mea laudabat ſolumq; fouebat
Panthia/ſola mihi Panthia cara fuit
Soli carus eram/ſoli mihi ſola placebat
Panthia/& amborum mutuus ardor erat.
Inuidet heu fortuna mihi/miſerumq; flagellat/
De ſolioq; trahit pręcipitemq; rotat.
Hæc facit ut domina ardentẽ reſtiguat amorem
Næc uelit eſſe ſuum/qui ſuus ignis erat.
Ignis eram dominæ dulcis/dominaq; fruebar.
Hei mihi nunc domina cogor abire mea.
Hei mihi nũc ſpnor/miſerũq; excludit amãtem
Et refugit noſtras Panthia dura preces.
Sors fera cur dirum torſiſti fulmen ? amanti
Cur mihi dura furens imperioſa noces ?
Non ego te leſi non te fortuna fefelli/
Impia nec lingua eſt inficiata deam.

Malo ego tartareum uiuus penetraré barathrum,
 Alectoq; trucem, Thisiphonenq; pati:
Panthia q̃ mihi sit contraria: q̃ sua uertat
 Corda dolens: nec me plus uelit esse suum:
Possum ego magnorum cõtemnere magna deorum
 Numina, supremum ludificare Iouem:
Brachia dum nostro supponat eburnea collo,
 Meq; suum foueat Panthia mancipium.
Hei mihi mutata cur Panthia? Iam mihi uita
 Inuisa est: nec lux, nec iuuat ulla quies.
Viuere non possum sine te mea Panthia: tu nunc
 Elige: me ne uelis uiuere, me ne mori.
Sydera cælicolas testor summumq; Tonantem
 Crimine me nullo contemerasse fidem.
Si nunc excludor, si nunc exterminor omnes
 Iuro deos post hæc Panthia solus ero.
Me sub amore tuo consummet longa senectus:
 Tu mihi primus amor: tu mihi finis eris.
Non ego mutari possum: seu Nestoris æuum
 Siue ego cumeæ secula uatis agam.
At tu nostri decus es Splendorq; senatus,
 Fortunæ felix ingeniiq; bonis.
Quiq; es doctorum doctus uerusq; patronus,
 Quem decorat Phœbus, pieridesq; fouent:
Mine lacessentem discas tolerare puellam:
 Et perferre minas seruitiumq; ferum.
Imperium mitis perfer durasq; cathenas.

Sic iubet alma Venus: sic pharetratus Amor.
Panthia me docuit cunctos deponere fastus:
Atq; humilem duro subdere colla iugo:
Nunc humilis / nunc demissis ceruicibus ibo:
Nunc dominæ leges iussaq; magna sequar:
Sed tu quid sentis / qui calles cuncta / quid oro
Mine mones? mihi da quod peto consilium.

Philippi Beroaldi Diræ in Maledicã.

e St q̃dam deformis anus / maculosaq; lingua
Garrula: latratrix: perfidiosa: procax:
Liuida: detractrix / mordax / quæ dẽte canino
Oreq; uipereo nigra uenena uomit.
Inficit os liuor / Sordent rubigine dentes /
Sunt oculi torui / cordaq; felle uirent.
Nomen habet lenæ / quod sic est moribus aptum
Vt sunt apta fero bellica tela deo.
Hanc fugiunt omnes / pauet hanc uicinia tota /
Vt pauet aspectum cominus agna lupum.
Hæc facere inuisos genitori perfida natos /
Hæc fratres posset dissociare pios.
Hæc si fœcundum concusserit Improba pectus
Fuderit & uirus uipera lethiferum:
Nulla fides / nec pax / nulla est concordia / nec ius /
Nullus amor ueteres inter amicicias /
Oderit æaciden Patroclus / Castora Pollux

Ogygiden Tydeus: Thesea Pirithous:
Nec pithiam Damon: Piladem nec amabit Orestes
Nec siculi fratres pectora fida gerent:
Fraudum mille modos/artes quoq; mille nocendi
Hęc habet: & linguam uibrat in excidium:
Sibilat & nostros tentat disrumpere amores:
Vt quæ dicta mea est/non uelit esse mea.
Vellicat hęc: furtimq; odii gliscentia spargit
Semina: flagrantes atq; inimicitias.
An tu de nobis audes maledicere: tu ne
Vipera cõnexos dissociare duos
Garrula tu ne feris uirus: linguamq; procacem
Exeris: & pacem rupere sęua paras?
Nulla fuit/nec erit tam magne potentia linguę:
Vt sit amatori Panthia dura suo.
Malo inimicicias diuum summiq; Tonantis:
Quam mihi sit dominæ mens inimica meæ.
Quæ mihi diuitiis/uita iucundior ipsa/
Charior est geminis quæ mihi luminibus.
Nullus amor tantus: nullus sic tela medullis
Flagrantesq; faces sensit & incaluit.
Non sic Priamides Helenen dilexit: amicam
Meoniam non sic Amphitrioniades
Non sic Tyndaridæ geminas Leucípidas ambo.
Nec Venerem Mauors belliger ethercam.
Non Daphnen Phœbus: Cidippen Acontius ardet:
Non tanto Semeles ęstuat igne Tonans.

Miſce & cunctorum quot quot narrantur amores:
Aut par aut maior noſter is ardor erit
Panthia ſi mihi ſit contraria/perdite quęſo
Me ſuperi/& feriar fulmine fatifero.
Te ſine nulla quies/nulla eſt mi uita beata
Panthia/nec uinum nec cibus ipſe iuuat.
Iuppiter omnipotens flagranti percute telo
Vipeream linguam ſacrilegumq; caput
Hoc ego ſumme pater/petit hoc uicinia tota
Hoc pulchra ante alias Panthia noſtra rogat.
Thure uaporabo fanum/cedamq; bidentes
Ornaboq; tuas fronde uirente fores.
Quin ego tunc mecumq; ſimul mea Panthia uoti
Ambo rei/dabimus carmen & exta ioui.
Quid tibi lena precer pro talibus improba dictis
Et pro funeſtis improbo criminibus?
Terra neget uictum/tibi deneget unda liquorem/
Aethere nec poſſis ſideribuſq; frui.
Infeſtus tibi ſit uulcanus/noxius aer/
Offendant oculos Lunaq; Solq; tuos.
Dii faxint ſubito percuſſa ut ſydere lingua
Nec muſſare uelit nec blaterare queat.
Dira fames & dira ſitis tua uiſcera uexent/
Nullaq; ſit uini copia/nulla cibi.
Sępe roges mortem/nec mors tibi ſæpe rogata
Adſit/ſintq; tibi ſecula neſtorea.
Marceſcaſq; ſitu putri/carioſaq; membra

Curuentur: nec nox nec iuuet ulla dies.
Sis quoq; pallidior buxo: uillosior ursa:
Nigrior & moris, aridiorq; Scobe.
Vt caret oedipodes oculis & lucis honore:
Tu quoq; sic careas uipera luminibus.
Nec tibi recta magis sint crura: pedesq; docori:
Quã sunt Mulciberis Tardipedisq; Dei.
Guttur ut Erigones astricto fune pependit:
Sic tua per laqueos colla nefanda crepent:
Vt Niobe in saxum: ut Biblis uertaris in undas.
Par facies ursæ sit tua parrhasiæ
Vt Mirrha est cortex, utq; est Phaetontias arbor,
Arboreas frondes sic tua membra ferant.
Olim ut Nyctimene facta est nocturna uolucris:
Obscura sic tu noctua noctce uoles.
Vt sensit Phœbi lethalia tela Coronis:
Sic te configant spicula lethifera.
Te premat omne genus morborum: & feruida pestis
Exurat corpus, dilanietq; cutem:
Calculus, & uomicæ putres: turpesq; podagræ
Et chiragra, & lateris cardiaciq; dolor.
Prȩterea omne genus tormenti: omnesq; dolores
Te miseram excrucient, conficiantq; truces:
O Vtinam uiuens cunctos patiare dolores:
Quos omnis passa est fœmina, quosq; feret.
Post obitum tibi sit tormentũ uulturis atri:
Sisyphiusq; labor tantaleusq; liquor.

Te ſolam lacerent furiæ: rumpantq; flagella,
  Et laſſent crebris brachia uerberibus.
Sola luas pœnas: umbræ maneſq; quieſcant,
  Excipe cunctorum uipera ſupplicium.
Quãtum cerua pauet fuluũ trepidatq; leonem:
  Accipitrem quantum blanda columba timet:
Quãtũ aquilã cygnus. congrũ murena: camelũ
  Odit equus. uitem braſica: capra lupum.
Quanta inter mures atq; eſt diſcordia feles
  Quantum mus uolucri diſſidet ardeola.
Tanta mihi tecum eſt diſcordia uipera: tantum
  Eſt odium atq; truces ſunt inimiciciæ:
Donec pugnabunt calidis frigentia: ſiccis
  Humida: cum duris mollia, & ignis aquis.
Donec erit ſtabilis tellus: & mobilis unda,
  Errabitq; polo Cynthia Stellifero:
Dum uelox Tigris: ſegnis teſtudo: Salaces
  Erucæ: pontus cerulus: albus olor:
Dum lepus hirſutus: fuluus leo: lubricus anguis:
  Curui delphines: Aſper echinus erit,
Tecum bella geram: & certamina dira, nec iras
  Finiet interius, nec mihi longa dies.
Poſt obitũ manes pugnabũt manibus: umbram
  Impetet umbra minax, conficietq; tuam.
Sic nũq̃ uiua, & nũq̃ defuuncta quieſces.
  Viuus ero infenſus: mortuus aſper ero.
Dii iuſtas audite preces: rata uota precantis

Efficite: hanc meritis plectite suppliciis:
Eueniet: mihi signa deus dat certa: ualeto
Vipera: Iam diras experiare meas.
Cūq; tuum steterit fossa tellure cadauer:
Id lacerent uolucres: diripiantq; feræ.
Intestina canes: omentum & uiscera corui
Discerpant: rabidæ cætera membra lupæ:
Cumq; minutatim fueris concisa: locutrix
Vulturis in primis sit tua lingua cibus.

Philippi Beroaldi Cupido.

Onscia curarum & fidi internuntia cordis
c Quæ dominæ longa iuncta es amicitia:
Daphne de nobis loqtur quid Panthia tecū?
Deq; suo sentit dic rogo mancipio?
Est ne oblita mei? nulloq; accenditur æstu?
Mutuus an pulchro pectore uiuit amor?
O utinam uiuat: parilicq; calore calescas
Panthia/sitq; tuis ossibus ignis edax.
Quantū æthnei ignes: uesuuia incendia quātum
Et liparæus ager/flagrat & æolius.
Tantum nostra tuo flagrant præcordia amore:
Ardet mens: animus totus: & ingenium.
Nunc scio quid sit amor: nunc arcus sola sagittas
Sentio: flagrantes experiorq; faces.
Nunc te cœlestis: nunc te plebeie Cupido

Noſcimus: & quantum pollet uterq; deus.
Dogmata diuini memorant ſi uera Platonis
Sunt geminæ Veneres/eſt geminatus Amor.
Cœleſtis Venus eſt nulla generata parente
Quæ caſto ſanctos nectit amore uiros.
Huic comes ē magnus deus/ābroſiuſq; Cupido:
Quem docti norunt Egregiiq; mares.
Altera ſed Venus eſt totum uulgata per orbem
Quæ diuum mentes alligat atq; hominum:
Improba:ſeductrix:petulans:laſciua/proterua:
Blandiloqua/illudens/imperioſa/procax.
Hæc & Ceſton habet/qui nodus diſcolor omnes
Blanditias geſtat/pharmaca/nequitias.
Hāc comitatur amor/facibus qui pectora ſæuus
Vrit/& infernis imperat & ſuepris.
Subdolus/impoſtor/mendax/truculētus/& aſper/
Blanditiis pollens fraudibus atq; dolis
Hic domitat pecudes/piſces/inſecta/feraſq;/
Monticolas faunos/ſiluicolaſq; deos.
Hic mortale genus pharetra ſuccinctus & arcu/
Et face debellat cœlicolaſq; deos.
Pocula dat dulci circunlita melle/ſed intus
Fel gerit/& largam fundit amariciem.
Principio iuuat/& mentes demulcet amantum/
Mox ferus exagitat deſpoliatq; rapax.
Diuitias lacerat.cum damno dedecus affert/
Emollit mentes ludificatq; ferox.

Distrahit/exanimat/cruciat/uersatq́ rotatq́:
Carnificisq́ truci fungitur officio.
Improbe Amor q̃tis mortalia corda fatigas
Curis: & quantis sæue cupidinibus.
Perfide quot iuuenes iugulasti/quotq́ puellas:
Quot tua præcipitant spicula & insidiæ.
Testis abydenus iuuenis/tibi quem rapit Orcus
Hellespontiaco Sexta puella mari.
Testis Priamides/qui dum Spartana petebat
Cõnubia/euertit seq́ suumq́ genus.
Testis Tarquinius/cui dat Lucretia raptos
Per uim concubitus/imperiumq́ rapit.
Iphis Anaxareten dum non tolerare superbam
Sustinet/infœlix a trabe pendet onus.
Non pudet Alciden gestare monilia collo:
Lidia & ingenti ducere pensa manu.
Vertitur in fontem Biblis phœbeia: Cauni
Dum petit amplexus fratris: & ille fugit.
Myrrha quoq́ ĩfando correpta Cupidine stacten
Sudat odoratam: deliciasq́ parit.
Lesbia quin etiam perculsa cupidinis œstro
Sappho de celsa Leucade membra dedit.
Cælicolis risus Mars/& Cytherea fuerunt:
Mulciberis uincti retibus atq́ dolis.
Quid memorẽ ærumnas hominũ: cladesq́ deoꝝ
Quos tua percussit dire Cupido manus.
Ipse Panõphæus quotiens fit fabula turpis

Iuppiter:& folio labitur etherio
Vt tua fectetur dictata: nec ire recufat
Sub iuga & imperium ferre cupidineum.
Taurus in europa eft:fatyrus nycteide:cycnus
In leda: alcmenen comprimit ampitryon.
Ergo ego cum uideam fuperos ipfumq; tonantem
Ire fub imperium: feruitiumq; pati:
Non gemo non doleo/de me pharetrate cupido
Si figis caftris lauta trophea tuis.
Cuncta feram patiarq; libens:iam figna tubafq;
Incipio que artes noffe cupidineas.
Omnia iam noui:docuit ftratagemata & aftus
Sęuus amor:non fum tiro fed emeritus.
Me lachrimę & longi doctum fecere labores/
Perpetua anxietas/excubiæq; graues
Panthia me docuit qui fint in amore dolores/
Affectu: curæ:gaudia:damna:doli:
Nunc fcio quas leges/quæ iura/aut dogmata fęuus
Tradat amor. fcripfi fingula & edidici.
Quæ fpes:que timor/quod bellũ/fœdera/quæ pax:
Induciæ fiant atq; inimiciciæ/
Nunc fcio quãta gerat fecũ mens pręlia amantum:
Quantaq; mobilitas diffidiumq; premat.
Hoc uelit/ hoc nolit/cupiat quod fpreuerat ante/
Fluctuet/ut glauci fluctuat unda fali.
Vt mens infelix alieno in corpore uiuat.
Vtq; animus dominæ migret in hofpitium.

Nunc ſcio q̃ largi ſunt fletus/ utq; medullis
Oſſibus & uenis feruida flamma latet.
Vt ſine febre dolet/ſine morbo languet amator/
Vt ſomni uigiles/irrequieta quies.
Vt rubet ut pallet ſubito/mutatq; colores/
Siue pudor uexet pectora/ſiue timor.
Nunc ſcio ut infractæ uoces/mutilataq; uerba/
Vt coram domina cor ſalit atq; tremit.
Vt q̃ longa graui ſuſpiria corde trahuntur/
Vt modicus riſus: multus amaror ineſt.
Vt gaudet lęta/plorat plorante puella/
Induit & uultus uultibus alterius.
Nunc ſcio ut infelix dominæ ueſtigia quęrit
Et reperiſſe timet/mobilitate leuis/
Genua labant/quotiens faſtoſæ limen amicæ
Tranſit/& in toto corpore membra tremunt.
Nunc ſcio quãtus amor ſupra caput iſtet amãtũ/
Atq; omnem ſophiam conſiliumq; fuget/
Condita q̃ paruo ſint larga abſinthia melle/
Lurida uel q̃tum pocula fellis habent.
Malo ego lernææ immedicabile uirus echidnæ
Oraq; auernalis terna ſubire canis/
Cum libyco nudas monſtro exercere palæſtras
Erumnaſq; graues herculeaſq; pati/
Quam colluctari tecum pharetrate Cupido
Et perferre tuas imperioſe faces.
Nunq̃ liber erit. nunq̃ mihi crede beatus

Aut probus/aut prudés quiſquis amator erit.
Vita erumnoſa eſt/mors eſt infamis amantum:
O felix quiſquis talia non pateris.
O felix Veneri medium qui porrigis unguem
Et rides arcus ſpicula tela faces.
Aſt ego/quem ſic dii uoluerunt uiuere/uiuam/
Emoriarq; tuum Panthia mancipium.

Philippus Beroaldus Reuerendo Iacobo Antiquario Ducali ſecretario Sal.

Vperrime cum feriatus eſſem Vir præſtá/
tiſſime periclitaturus ingenium conuerti in latinum ſermonē ex uernacula lingua canticum Franciſci Petrarcæ religioſum/ quod tibi homini religioſiſſimo potiſſimum dicaui. nam qui bona fide deos colit/amat & ſacerdotes/&/q religionem pie ueneratur/religioſos demereri concu/piſcit. Præterea cui commodius q̄ tibi carmen myſti/cum dicari debuit? qui myſtes es/& myſticis cerimo/niis initiatus. Accipe ergo uirorum optime opuſculū de alieno reformatum/de alieno noſtrū/Quod ſi nō eūdem ſaporem in latino ſermone cuſtodit/quem in uernaculo ſeruat/Scito difficillimū eſſe alienas lineas inſequentem non alicubi excidere. Queádmodum enim ſemina in alienam terram tráſlata natura ſe uer/tente degenerát/ita quæ in ſua lingua benedicta ſunt/

priſtinum nitorem in tranſlatione deperdunt: tamen pro mea mediocritate connixus ſum ab interpretis of ficio non recedere: & ſenſum exprimere de ſenſu. Nā ad uerbum interpretari & ſyllabatim ſingula explicare abſurdum eſt. Quid multa? Tu qui doctiſſimus es prima inſpectione facillime noſces: quantum ab archetypo labar ac decidam. Sed hoc malui agere q̄ nihil agerē: & ne omnino aſymbolus apud uos eſſem/ hoc pro ſymbolo tibi dicatum attuli/quod ut in partē bonam accipias rogamus. Vale uirorum optime: & Philippum tuum mutuo dilige.

Pęanes Beatæ Virginis ex Frācifci Petrarchæ poe mate Vernaculo in latinum conuerſi.

Irgo decens: quā Sol ueſtit ſtellæq; coronāt:
u Cuius forma fuit ſummo tam grata tonanti
Vt tua condiderit ſanctā intra uiſcera lucem:
Nunc me caſtus amor: ut de te carmina pangam
Sollicitat/ Verum abſq; tuo ſummiq; tonantis
Numine deficiunt tanta ad conamina uires.
Nunc te diua uoco/cuius reſponſa benigna
Accepere omnes fidi ueriq; clientes:
Sors humanarum ſi te triſtiſſima rerum
Sollicitat Virgo/queſo mea uerba preceſq;
Exaudi/mitiſq; meo ſuccurre labori/
Quāq̄ ego terrigena/& tu ſis regina deorum:

O Solers Virgo : cuius solertia fulget
Virgineos inter cetus diuasq; beatas.
Tu clypeus miseris firmus mortalibus una es
Ictus fortunæ contra mortisq; cruentos.
Sub quo tuta quies & spes est certa triumphi:
Te duce mulcetur/ qui torrentissimus æstus
Nos coquit insulsos oculos o Diua decoros
Qui tristes uidere tui liuentia nati
Pectora:ad instabiles res nostras flecte parumper
Ambiguumq; statum:& rebus iam consule fessis.
O Sine labe nitens penitus sinceraq; Virgo
Atq; tui nati soboles genitrixq; decori
Quæ das terrestri lucem uitæ atq; supernæ:
Per te diua potens & cœli clara fenestra
Venit ab Etherio nos ut seruaret olympo
Filius ęternus tuus ęterniq; parentis.
Tu sola ex omni numero turbaq; piarum
Deligeris:luctus Euę quæ in gaudia uertas.
Effice:nãq; potes:ut me tua sancta propago
Comiter excipiat refouens:bis terq; beata
Sidereaq; ĩter superos pręcincta corona:
O dea sancta pio diuorum plena fauore/
Eximia cœlum quæ mansuetudine scandis
Vnde meas audis uoces regina precesq;.
Tu fontem sacræ generas pietatis : & una
Iustitiæ solem : qui sordida secula purgat:
Pollutumq; suis lustrat fulgoribus orbem.

Nomina conueniunt uni tria;nā́q; tonantis
Tu genitrix tu nata simul tu sponsa fuisti:
Tu consors regis diuumq; hominū́q; patẽtis
Qui pedicis mortale genus laqueisq; resoluit:
Qui libertatem cunctis dedit: atq; beatas
Effecit terras:cuius per uulnera sancta
Cor nostrum quæso exatures o diua beata.
O Virgo cui par nulla est:& nulla secunda
Exemploq; cares cuius forma atq; uenustas
Cœlicolis cœloq; placet summoq; tonanti:
Ingenui mores dulcisq; modestia:& illa
In te sancta fides sacrata & uiua fuerunt
Tẽpla deo uero:& tua : quod mirabile dictu;
Virginitas fecunda fuit:pręstare beatam
Iucundā́q; potes nostrā́ & sine turbine uitam.
Si precibus diuina tuis nūc gratia prõpta est:
Ad te confugio supplex:& supplice corde
Sis mihi pręsidium quęso:uitamq; labantem
Dirrigito ad cursum rectū́ metā́q; bonorum.
Virgo serenata & stabilis per secula longa
Mite procellosi sidus maris:optima fidi
Remigis adiutrix/circunspice Turbine q̃to
Exagiter solus / quanto sine remige Cimba
Nostra labet fluctu: nec abest mors ultima rerū́.
Aegra: nec inficior:mea mens ad sancta recurrit
Numina:teq; precor ne nostris improbus olim
Gaudeat erumnis hostis tuus atq; periclis

Sis rogo Diua memor: q̃ crimina nostra tonanti
Induere humanam mortali corpore formam
Suaserunt intra tua sacratissima claustra.
Quot lachrymas: quot blandicias o diua precesq;
Effudi in pœnas atq; in dispendia frustra.
Ex quo per ripas tusci reptauimus Arni
Tēpore: uita fuit nostra erumnosa grauisq;:
Orbis dum partes istas illasq; pererro:
Fœmineum decus & mores mellitaq; uerba
Turbarunt mentē: quare dea sancta potensq;
Tolle moras: suprema dies iam currit & īstat.
Nostra ætas euro uelocior átq; sagitta
Transiit erumnas inter sordesq; malorum:
A tergoq; premít tacito mors improba passu:
Nunc defuncta iacet: quæ donec uita manebat:
Nostra per horrēdum uexauit pectora luctū.
Nec de mille meis curis resciuerat unam.
Et si resciisset: tamen hæc immota manebant
Fata mihi: quoniā dominæ quæcūq; uoluntas
Altera: dira mihi: ast ipsi probrosa fuisset.
Sed tu diua hominum: si fas est dicere: tuq;
Etherii regina poli: prudentia cuius
Cuncta uidet: cuius uirtuti peruia cuncta:
Tormentis finem metamq; impone dolori,
Quod tibi erit laudi magnæ, & mihi diua saluti.
In te diua salus spesq; omnis nostra recumbit
Exorata uelis rebus succurrere lapsis,

Ne me destituas extremo in funere quæso:
Non me respicias: sed qui me cõdidit ipsum:
Non nostras uires sed summi sceptra parẽtis.
Qui te commoueat cures ut uilia rerum.
Me lapidem: de quo distillat inutilis humor
Errores nostri fecere, atq; ora medusæ.
Tu lachrymis o Diua piis languentia corda
Imbue: ut extremi sint hi sine crimine fletus
Terrestiq; luto: qualesq; fuere priores.
O mitis uirgo: cunctisq; infesta superbis
Te communis amor peruellat originis: atq;
Deuoti cordis quæso miserere meiq;.
Quod si mortalem formam si munera fluxa
Diligere ardenter soleo: quid fiet in ista?
Quæ formosa potẽs: quæ sãcta ęternaq; diua est.
Per te si nostra de conditione resurgo:
Cenoso miseroq; statu: tibi candida uirgo
Ingenium curasq; dico uersusq; canoros
Et linguã & lachrymas corq; & suspiria mœsta.
Ad meliora uada afflictã iam dirige cimbam
In partemq; bonam mutatas accipe curas:
Iamq; dies o diua uenit suprema: proculq;
Esse nequit. properat cursim sic tempus & anni:
Corq; meũ nunc mors, nũc mens sibi cõscia uellit:
Nunc me diua tuo commendes inclyta nato
Est q uerus homo & uerus deus: hũc rogo supplex
Vt gremio hanc animam teneat foueatq; beato.

Carmen Philippi Beroaldi de die
Dominicæ passionis.

Enit mœsta dies/reddiit lachrymabile tẽpus
u Sancta salutiferi celebrãtur funera Christi.
Nunc oculi rubeãt fletu : nũc pectora plãctu
Liuida sint/crebris singultibus ilia uellat
Quisqnis amat Christi nomẽ & numen adorat.
Hæc lugenda dies nigroq; notanda lapillo est.
Gaudia/nequitiæ/ueneres/conuiuia/lusus/
Scoma/uoluptates/ risusq; iociq; salesq;
Este procul/ueniant cum sollicitudine fletus
Cura/dolor/ gemitus/meror/suspiria.luctus.
Hæc est atra dies atro signanda colore.
Nunc sint pullati proceres/pullataq; turba.
Atr ati pariter ueniant iuuenesq; senesq;
Omnis uestitu ueletur fœmina fusco
Mœreat omnis ager/mons/siluæ/flumina/ colles/
Mœreat omne genus pecudũ : genus omne ferarũ/
Squamosumq; pecus pisces/pictæq; uolucres/
Aer/uulcanus/tellus/mare/Cynthia /Titan/
Sidera:cælicolæ:mundus:sint omnia mœsta:
Hæc est mœsta dies mœroris conscia magni.
Nunc Heracleti lachrymas/uultusq; seueros
Crassi : & Xenocratis faciem:frontemq; Catonis :
Squalentẽq; decet barbam usurpare reorum.
Nemo uel infectas cocco uel murice uestes

Induat/ostrini nemo tyriiq; coloris
Vestimenta gerat/non fuluo spendeat auro
Torquis:nec digitos oneret carbunculus ardens.
Nec p̄mat articulos adamas uiridisq; smaragdus.
Impexæq; comæ/sit crinibus æmula barba.
Non cerussatis incedat fœmina buccis:
Nullaq; pigmentis linat os:aut labra coloret.
Non matrona potens gēmata monilia gestet/
Nec segmenta ferant:aut lutea flammea sponsæ.
Hæc est illa dies: qua per tormenta labores/
Mille alapas:mille & colaphos/conuicia mille:
Mille flagelliferos tortores/uerbera mille/
Et recutitorum ludibria Iudęorum:
Ille opifex rerum Christus:mundiq; capacis
Conditor excellens:& inenarrabilis auctor
In cruce suffixis manibus pedibusq; pependit/
Spinea serta gerens: myrrataq; pocula gustans.
O funesta dies o lamentabile letum.
O gentis rabies o mens furibunda prophanæ
O scelerata cohors libycis truculentior ursis/
Tigrideq; hircana/Siculaq; immanior aula:
Siccine sacrilegas uos iuuit sanguine sancto
Commaculare manus Iudęi? & dedere morti
Illum/qui uobis uitam lucemq; benignus
Donarat/campos qui lacte & melle fluentes
Imperiumq; potens dederat/sedesq; beatas.

Qui phariũ mergens erythreo in gurgite regem
Asseruit uestros in libertate parentes.
O scelus o labes, monstrum portentaq; dira,
Asportanda procul, terrasq; agitãda per omnes,
Tu ne palestinæ soboles nequissima gentis
Audebas tam grande nephas? ut perdere uelles
Qui te seruauit per secula plurima Christum?
Qui sacras leges diuinaq; dogmata Mosi
Tradidit, & scriptas solymorũ in monte tabellas:
Vt tu palmiferis sancta in regionibus esses.
Heu quas persoluis grates pro munere tanto.
Heu quæ pro meritis tantis ingrata rependis:
Ec quod idumeo reperitur crimine maius?
Crimine, quod nulli possint æquare nepotes
Crimine, quod cunctis sit detestabile seclis.
Nulla ne uesanum potuit cohibere furorem
Relligio? non cana fides? non inclyta uirtus
Priscorum? non tanta pii miracula Christi?
Non tot ueridicis prędicta oracla prophetis
Sacrilegis ualuere animos reuocare furentes
Consiliis? tam dira lues pręcordia pressit?
O mortale genus uecors: O pectora cęca,
O gens infœlix solymorum, & cęca futuri
Perdere dum Christũ affectas, te perfida perdis.
Nam uos dira manent tormenta, & sęua gehẽnæ
Supplicia, excruciant ignes flammæq; perurunt
Sulfureæ, luitis meritas semperq; luetis

Pœnas pro ſcelere hoc infando ac talibus auſis.
Sors natos eadem inſequitur: ſeriemq; nepotum
Cunctaq; poſteritas huic eſt obnoxia culpæ.
Et purgare datur nulli commiſſa parentum:
Quin uos dira coquant mortis tormēta ſecūdæ:
Sic circuncisæ mulctantur crimina gentis:
Sicq; patres: nati: ſic qui naſcentur ab illis:
Nullus habet ſtabiles ſedes Iudęus apella:
Nulli certa domus: nulli ſua rura coluntur.
Vtq; procelloſo iactatur in æquore cimba:
Quam uelis & remigio ac rectore carentem
Sudificus Boreas rapit huc: Nothus humidus illuc:
Hinc Euri uerſat rabies: at Circius illinc,
Afflictamq; rotant infeſto turbine uenti:
Haud aliam degens uitam fugitiuus & erro
Errabunda trahit ueſtigia: fertur & illinc
Huc redit: & nuſq̄ figit patrimonia uerpus:
Lucifuga: infamis, uitiato fœdus odore.
Vtq; aquilam cygnus: cornicem noctua: miluum
Coruus, murem elephas: gallū germanicus odit.
Vt cōgrum murena, lupum canis, utq; camelum
Odit equus, ſic cuncti homines odere nephandā
Progeniem, diræq; cauent commertia gentis.
Ite igitur ueſana manus recutitaq; proles,
Ite paleſtini generis mutilata propago,
Figite pręclarum de Seruatore tropheum,
Sacrilegas armate manus, linguaſq; procaces

Exercete odiis:& Christi poscite mortem
Mortem:quæ uobis flagrantia tartara pandit.
Mortem:quæ nobis patefecit limina cœli.
Quæ mortis uires & formidabile uirus
Insidiatoris fracta ceruice draconis
Extinxit:rupit pedicas:nodosq; resoluit.
O mors tu nobis uitali lumina prebes:
Nectar & ambrosiæ succos tu sancta propinas:
Per te tartareos manes/immane barathrum/
Infernosq; lacus stygios/plutonia regna
Effugimus:per te sublimia tecta petuntur.
Panditur elysium per te sedesq; beatæ.
Per te sydereì penetramus limen olympi:
Per te parta salus: per te cœlestia regna.
Hęc nobis optanda dies uenerandaq; cultu
Pręcipuo: niueis hęc est signanda lapillis.
Quare o cultores Christi fideiq; probatæ:
Quos habitu modo squallenti lugere iubebam:
Mutato cultu:pro mœstis summite lętas:
Pro nigris tyriasq; togas:infectaq; cocco
Pallia:sint gemmę digitis:ceruicibus aurum.
Pro lachrymis:pro planctu gaudia sunto.
Pro mœrore ioci:pro sollicitudine lusus
Hęc celebranda pio semper uenerādaq; cultu/
Hęc nobis est festa dies:qua sanguine fuso
Christus tormentis & funere functus acerbo

Te rogo sancte parens: extremũ hoc munus amãti
 Concede. & natæ fac rata uota tuæ:
Nil quoniam in uita nobis commune dedisti/
 Communi ut saltem contumulemur humo.
Sic ait & cordi incumbens dulcissima linquit
 Lumina/ tartareas mox subit umbra domos.
Regia tunc omnis lachrymis planctuq; sonoro
 Perstrepit/ & tota est luctus in urbe frequens:
Ante omnes gemitu princeps Tancredus acerbo
 Confectus natæ se superesse dolet.
Post meritas lachrymas & post lamẽta sepulchrũ
 Extruit antiquæ nobilitatis opus.
Atq; una amborum cineres componit in urna/
 Ambobusq; pias exhibet exequias.
Exitus hic ille est miserorum & finis amantum/
 Quos amor ante diem misit in elysium.
Discite nunc iuuenes/ qui iam cepistis amare/
 Quot gemitus præstet quot mala sæuus amor.

Eiusdẽ hendecasyllabon de officio scribæ.

 Ici qui cupit optimus bonorum
d Scribarum/ & uiridem tenere palmam
 Inter decurias recentiorum
Monstrari digito/ omnibus placere/
Sit prudens/ facilis/ bonus/ fidelis/
Intra pectora sanctiora condat

Arcanum ſibi creditum: nec ulli
Promat. ſit modici breuiſq; ſomni.
Nullos difficiles putet labores.
Sit cultor domini frequens palatí:
Primus ueniter: ultimus recedat.
Sit rerum ueterum ac recentiorum
Theſaurus probus: atq; litteratos
Scribat uerſiculos / epiſtolaſq;
Facundas: nitidas: breues: apertas:
Crebis ſenſiculis ſcaturíentes:
Nullās ſtultitias ineptíaſq;
Nulla & barbara uerba continentes:
Sit uelox manus: expedita lingua:
Quæ nūq̃ calamum moretur acrem.
Huic ſit uita ſeuera: ſermo comis
Vrbano ſale & attico lepore
Fartus / non ſine ſanctitate auſta
Verboſi fugiat notam malignam
Paucis expediens agenda uerbis.
Cancellarius / ut recentiori /
Scribas nomine nuncupem uetuſtos /
Dici qui cupit & cupit uideri
Perfectiſſimus / omniumq; princeps /
Hic nil falſidico loquatur ore.
Nec ſit polypus / aut rapax celeno:
Nummos exigat a cliente paucos
Subſcribens precio leui libellos

Nec lucrum petat inde: ſed lucello
Contentus tenui paret fauorem
Maiorum ſibi/pauperum: minorum.
Talis ſi fuerit repertus uſq̃
Qualem ruſticulus canit libellus
Noſtra hunc tẽpora diligent: probabunt:
Hunc & ſecula poſteriq; dicent.

HEXASTICHON.

e Gregius ſcriba & tenuẽ pfectus ad unguẽ
Eſto bonus: prudens: impiger: aſſiduus.
Arcani cuſtos fidiſſimus: utilis urbi:
Lucrum ingens nolit: parua lucella uelit.
Sit comis ſermone/ſtilo grauis/arte politus/
Viuidus ingenio/uiuidus & calamo.

DISTICHON.

Arcani cuſtos/linguaq; politus
Et calamo facilis ſcriba erit eximius.

Eiuſdem Vir prudens.

r Ebus ĩ aduerſis uir prudẽs atq; ſecũdis
Perpetuũ diſcet uitæ ſeruare tenorem.
Fortunæ inſtabili nuſq̃ cõfidet: acerbos

Illius spernet uultus / spernetq; benignos.
Inuictus duplicem librato examine lancem
Pensabit. summumq; bonum laudabile quod sit
Credet : & a sancto nũq̃ disiunget honesto.
Nulla libido uirum franget : summũq; malorum
Esse uoluptates cordata mente monebit.
Et quæ miratur uulgus uirtute minora
Ducens : toto animo metam spectabit ad illam
Quam fixit zeno & diuini dogmatis auctor :
Qui non expauit gelidas haurire cicutas
Delatore anyto morti damnatus iniquæ.
Nec magis ad dextram flectet flectet ue sinistrã.
Certa sed infiget uestigia tramite recto.
Idem culpabit quicquid mensura modusq;
Non reget/at fuerint si quæ moderata probabit.
Hic uicia incusans personæ parcet .amicum
Non petet mensa triuiis unctaq; popina
Non petet ex lustris·sed qui precepta Platonis
Qui cata Aristotelis callebit dogmata: in illum
Totus pronus erit: illi sua gaudia curas
Et studia & mores referabit:& omnia pandet.
Atq; anima una duo corpora uiuere ducet.
Sẽper idẽ uelle atq; idem quoq; nolle placebit.
In summa sapiens ad cuncta pericula fortis
Eriget indomitam mentem:nulloq; premetur
Pondere:& a nullo raptatus turbine cedet.

Inſtar idumeæ palmæ :quæ munere diuum
Quo magis opprimitur tãto magis exit in auras
Etheres uictrix,& recto uertice ſurgit.

Epigrama ad Petrum bonum Citharedum.

IAm cedat Thamyras:iã methymneus Arion
Cedant threiiciæ plectra canora lyræ/
Cedat & amphion Dirceus:cedat olympus.
Et Timotei docta liniq; chelis.
Et cum Terpandro cedat crinitus ioppas/
Blandaq; chironis barbyta nubigenæ.
Cedat & archadicus deus / & patareus apollo
Et lyrici uates/Theſpiadumq; chorus.
En Cytharedus adeſt æui noua gloria noſtri
Petrus cognomen ex bonitate trahens.
Hic celeri dulces percurrit pollice neruos
Et mouet artifici mobilitate manus.
Exprimit hic fidibus reſonantia uerba canoris:
Eſt teſtudo loquax huius ĩ arbitrio.
Perſtringunt acies oculorum & lumina fallunt
Petri docta manus articuliq; leues.
Hunc poſt fata uolet ſummi regnator olympi:
Hunc uolet infernus Tartareuſq; pater/
O Bone ter fœlix/Qui poſt tua fata/tonãtis
Aut iouis elyſii qui cytharedus eris.

In cenam datam Principi Bentiuolo
a Mino Roscio.

l Vculli cœnas sileat patinasq; Vitellii:
Nec non Antoni prandia prisca fides:
Fercula pontificum nemo aut epulas Saliorum
Iactet:& albanas Cæsareasq; dapes.
Iam patina Esopi cedat:iam luxus Apici:
Et Ptolemęorum prodiga luxuries.
Iam sua campani taceant conuiuia: pœnus
Quæ sensit pœnis perniciosa suis.
Nec medi iactant reges siculiq; Tyranni
Vana quæsitos ambitione cibos.
Omina iam cædant conuiuia:prandia:cenæ:
Quæ celebrant uates/famaq; cantat Anus:
Fercula sunt Regum: sunt hæc ientacula diuum
Hæc nectar sapiunt pocula/& ambrosiam.
Hæc nitida:hæc dubia ẽ: hæc est lautissima cena
Quam gens dat genti Roscia Bentiuolæ:
Iuppiter huic epulo si forte uocatus adesset:
Diceret. In celis talia non habeo.

Quod ueriores sunt imagines ex libris
q̃ ex nomismatis.

n Il p̃stare queũt tibi fusa nomismata plũbo:
Nullus inest mutis usus imagnibus.

Nulla hic utilitas: nulla est mihi crede uoluptas.
Vix oculos pascunt talia: non animum.
Quare age: cum fictis ueras mutato figuras:
Et pro plumbosis chartea signa cape.
Est scriptis uiuax facies: est forma perennis
Magnorum Regum nobiliumq; ducum:
Scriptis Cæsarei proceres sanctiq; Catones
Scriptis Pompeius noscitur atq; Numa.
Hæ ueræ effigies: hæc sunt simulacra uirorum.
Hi spirant uultus: hæc monumenta uigent.
Id tibi scripta dabũt: qđ nulla nomismata possũt.
Sic oculos poteris pascere: sic animum.

Epithaphium accipitris.

Ccidit aeriæ proles pulcherrima gentis
O Occidit accipitrum gloria/splēdor/honos
Vix dudum nido discesserat iste paterno.
Et uix maternos spreuerat esse cibos/
Iam formosus erat: iam fortis: & unguibus uncis
Cœperat & rostro carpere cortis aues.
Sæpe columbini fœtus: & picta coturnix
Passa sub accipitre est fata cruenta gemens:
Hic domini solamen erat: curasq; leuabat.
Hic domino lusus delitiasq; dabat.
Confestim hic aderat primo clamore uocatus
Deq; manu domini norat inire dapes.

Proh dolor ecce iacet modo funere raptus acerbo:
Qui nec langoris signa pusilla dedit.
Nam subito occubit: spectat dũ feruida phœbi
Lumina: & apricus sub ioue carpit iter.
Tu uero accipiter diri solatia fati
Hæc habe apud manes tartareasq; domos.
Quod tibi grata dolens dñs monumẽta parauit.
Nec poteras tumulo nobiliore tegi.
Namq; iaces inter floresq; herbasq; uirentes:
Imminet & busto Rosmaris ecce tuo.

Laus equi cursoris ad Hãnibalẽ Bẽtiuolum.

c Oedat Amycleus sonipes: & cedat Arion:
Xanthus & hirpinus/ q memorantur equi
Cedant Eumeli Alipedes/cedatq; podarges.
Atq; omnes quos quos rumor in astra uehit.
Ocyor hic ceruis/ uolucrum pernicior alis
Ocyor est uentis/fulmineaq; face.
Euolat ante omnes primus/longoq; senescens
Subsequitur spacio quisq; secundus erit/
It leuis/atq; pedum uestigia nulla relinquit.
Puluere nec certas imprimit ille notas.
Nõ opus est stimulo/crebrisq; animare flagellis.
Sponte uolat/Calcar mitte/lupata tene.
At tu Bentiuolæ Soboles clarissima gentis
Hannibal eximio uiue superbus equo.

Qui tibi sæpe dabit pulchro in certamime palmã
Ornabitq; tuas fronde uirente fores;

Philippi. B. Epi. Ad Mag. Pricipẽ Io. Bentiuolũ.

q Vi pedibus uolucres supabat cursibus auras
Inter cornipedes gloria barbaricos
Confectus longo iacet hic Ciuetonius æuo
Qui domino palmam sæpe parauit equus.

Philippi. B. Epitaphiũ Malatestæ Carbonesii.

q Vi forma puerum maronianum
Et phœbum superabat & liæum
Qui forma poterat puer uideri
Ideus: fieri Iouis minister/
De cuius manibus tonantis uxor
Hausisset dea poculum libenter.
Quem pallas cuperet libens maritum
Pro quo iam Cybele dedisset atym/
Et Myrrhæ Sobolem uenus decoram:
Omnes cui cuperent placere nuptæ:
Omnis quem cuperet puella sponsum.
Heu fato Malatesta raptus atro
Carbonesius hoc iacet sepulchro.
Extinctus uiridi miser iuuenta/
Lustris quattuor heu nefas peractis

Hos cum uersiculos leges uiator
Effusis lachrymis genas rigato:

Idem.

c Vi formã Cytherea uenus charitesq; decorẽ:
Singula cui superi dona dedere dei
Hic situs est fato raptus Malatesta procaci
Qui nondum quinas implet olympiadas:
Non aurum non forma ualet nec flosculus æui
Votaq; lanificas exuperare deas.
Hunc genitor deflet / gens Carbonesia luget
Hunc merent iuuenes/hunc pia turba senes.

Epitaphium Roberti Sancto seuerinatis:

n Il queror o supi letũ hoc.occidit Hector
Traiectus phthia pectora seua manu
Sic duo scipiadæ pereũt:quos hosticus ensis
In tartessiaca dat regione neci.
Sic & marcellus cecidit/ quem bella cientem
Perforat hostili lancea torta manu.
Hæc sũt fata ducũ/pulchrũ ẽ cecidisse sub armis
Mors bellatori conuenit ista uiro.
Sic ego sic cecidi/sed non inglorius/orbem
Implet fama mei nominis atq; polum.

Idem.

q Vantus erat dextra pellides: Tullius ore:
Phillirides herbis: phœbus apollo lyra:
Carmine meonides. ladas pede. lumine lynceus:
Viribus alcides: relligione numa.
Tantus ego in bello fueram. mihi tota sub armis
Sub clypeo/galea/casside uita fuit.
Me puerum mauors & me bellona uirago
Omnia perdocuit munera militiæ.
Qualis Pelleus ductor libycusq; fuerunt
Romulidæq; duces talis & ipse fui.
Dum uult supremo duri certamine martis
Sors dare me pessum: sustulit ad superos:

Endecasyllabon in cõmentariis Proprii ad Magnificum Minum Roscium.

Visquis carptor es & callumniator:
q Quisqs Liuidus. Osor. Obloquutor:
Et lolliginis oblitus cruore:
Quisquis rictibus improbus caninis
Adlatras decus eruditiorum
Sis quæso procul a meis libellis.
Non scribo criticisq; zoilisq;.
Noc scripsi tibi. iure non uocatus
Conuiua eiicitur. Quid impudenter
Te in cena aspicio mea accubantem?

Quæ non eſt tibi cocta delicate.
Illi fercula noſtra condiuntur
Qui luxũ altilium probat: nec Idem
Faſtidit tenuem tamen paratum.
Cui uel reliquiæ placere poſſunt.
Tu uero ſtomachoſe nauſeator,
Tangis ſingula dente qui ſuperbo:
Aut menſas mihi pone lautiores
Noſtra aut ueſcere cenula libenter.
Nos hæc quantulacũq; ſunt, benigno
Lectori ingenuoq; candidoq;
Paſſim ſcribimus & damus legenda.
Vni ſed tibi Mine dedicantur
Quem non ſors mihi iudicẽ parauit,
Sed quem pagina noſtra nominatim
Delegit ſine prouocatione.
At tu iudice gaudibunda tali
Eſto pagina: qui tibi aduocatus
Iam iam ex iudice fiet & patronus
Multa preditus eruditione:
Pollens conſilio: diſertus ore.
Vnus qui merito poteſt uocari
Orator bonus & bonus ſenator.
Iam liuor uacet. improbiq; muſſent.
Imperterritus exeas libelle.
Mino uindice nil tibi eſt timendum.

Endecasyllabon ad Inclytum baronem Vldricum Rosensem.

u Ldrici nitidos lares adite
Centenæ simul annotationes,
Atq; a limine protinus salutem
Centenam date regulo rosensi,
Quo nil candidius dedere terræ
Arctoæ populis diu latinis:
Qui comis facilis libens benignus
Vos uultu excipiet sereniore,
Vos larga premet osculatione,
Vos & perleget & manu tenebit,
Illi nomine mox meo agminatim
Hæc mandata referte diligenter.
O gentis decus inclytum rosensis
O rara probitate nominande
Auceps phasiacas dabit uolucres.
Venator capreas lepusculosq;.
Piscator maris amniũq; predam.
Merces istitor. hortulanus herbas.
Sic mittet sua quisq;. sic Philippus
Noster cõditor & parens: patrono
Nos donat tibi. tu nouas clientas
Sub patrocinio tuo tuere.
Vni nos tibi mittimur dicamur
Vni scribimur omnibus legemur.
Vldrici nitidos lares adite
Centenæ simul annotationes.

DISTICHON.

Fœlix cui cōſtant bona corporis & bona mentis
 Nec non fortunæ munera parca deæ

Endecaſyllabon ad illuſtriſſimum
Ioánem Bentiuolum.

f Oelix o nimis & beate prīceps.
 Cuius preſidio eſt beata fœlix
Pollens Felſina:nos ſummus quieti.
Hoc pro te ſuperos libens precabor:
Vt donent tibi neſtoris ſenectam:
Auguſti decus:& uicem metelli:
Sit natis quoq; fauſtitas parentis:
Pro me hoc debeo te rogare princeps
Vt molli foueas pium clientem
Afflatu niueæ beatitatis.

Endecaſyllabon ī laudem Germaniæ.

o Germania muneris repertrix,
 Quo nil utilius dedit uetuſtas:
Libros ſcribere quæ doces premendo.
Fœlix frugibus: inclyta & metallis.
Et diues pecoris: feraxq; gemmæ,
Quod gleſſum uocitant tui parentes:

Electrum attica: Succinum latini.
Pollens principibus: potens uirorum.
Qui glaucis oculis Comaqꝫ flaua,
Grandes corpore: ſpiritu feroces:
Septi robore: prodigique uitæ
Hoſtes aggrediuntur & laceſſunt.
O germania glorioſa ſalue:
Tu uaſa ex oricalcho: & apparatum
Menſarum nitidum ære: machinaſqꝫ
Ad nos belligeras ſubinde mittis.
Abs te turba uenit ſcholaſticorum:
Hoc qui gymnaſiū excolunt opimant:
Iam doctum & latialiter ſonantes:
Tris nuper quoqꝫ regulos badenſes
Lautos magnificos probos dediſti
Inter quos Iacobus eniteſcit:
Lingua dexteritate comitate
Cultu: mundiciis: nitore. uictu.
Clarus. munificus. potens. diſertus.
Splendorqꝫ & columen ſcholaſticorū.
At germania præpotens alumnos
Ad nos conſimiles ſubinde mitte.

Endecaſyllabon ad Franciſcū caſatū
Oratorem Ducalem.

i Curre ad dominum citus libelle.
I recta ad nitidi lares caſati.

Quo nil candidius benigniusq;
Quo nil doctius est politiusq;.
Nostras diligit hic amatq; nugas.
Hic patrocinio suo fouebit
Insontem ingenuũ probũ clientem
In cuius gremio & sinu recumbens
Frontem nec metues Catonianam
Linguã nec metues timonianam:
Nasutos quoq; naribus repandis
Mordaces quoq; rictibus caninis
Ronchos liuidulos iocos dicaces
Non assis facies, nihil timebis,
Tutus præsidio mei casati.
I curre ad dominum citus libelle;

Endecasyllabon Dicta septẽ sapientũ.

Respicito finem uitai. Noscito temet.
Optima mensura est. sponsio damna dabit.
Plures nempe mali peridonea tempora nosce.
τοπαγ consilium, cum ratione Regit.

Cœlii calcagnini Ferrariẽsis epigrãmã.

e Xi lucidus undecũq; Luci
Tersus, frugifer, elegans, rotundus
Nec graues metuas subisse rhonchos

Adeptus modo priſtinum decorem,
Quem doctus Beroaldus & diſertus
Lima reſtituit ſeueriore.
Nec ſolum tibi reddidit priorem
Cultũ: at ſi quid erat parum remotum
Conſuetudine: diſpulit tenebras
Et lucem dedit enitentiorem.
Quare ſub ſtudium eruditiorum
Exi lucidus undecũq; Luci.

Endecaſyllabon ad Maximũ Antiſtitẽ. D. Petrũ epiſcopũ Colocẽſem.

i Dextro pede, Sidere & ſecũdo
Fœlix pãnoniam petas Aſelle,
Te non aſpera ſaxa, non uiarum
Scruppi, flumina, ceſpites, lacunæ
Cliuorum ſalebroſa, ſenticeta
Delaſſent: iter hoc laborioſum
Tranſcurras ſine claudicatione.
Commentaria noſtra ſarcinaſq;
Perfer nauiter, offeraſq; Munus
Petro Pontifici pio eloquenti,
Quo nil doctius elegantiuſq;,
Quo nil ſanctius eſt benigniuſq;.
Is te comiter obuioq; greſſu
Gratanter capiet, ſtatim refectum

Vnguento/Ambroſia/Toro fouebit
Tunc molli ſatur educatione
Fies delicium tui patroni/
Guſtabiſq; roſas/eris Toroſus
Splendens Floridus aureuſq; Aſellus.
I dextro pede/Sidere & ſecundo
Fœlix pannoniam petas Aſelle.

FINIS.

Opus Philippi Beroaldi/quo Orationes & poemata continentur/Impreſſum a Benedicto Bibliopola/Anno Salutis Milleſimo quigenteſimo uigeſimo primo. Cal. Martiis.